

2025.09.01.

Pedagógiai Program

Hosszúpályi Óvoda és Bölcsőde

2

2025.

A HOSSZÚPÁLYI ÓVODA ÉS BÖLCSŐDE PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

A Komplex Prevenciós óvodai Program adaptációja

Ötödik módosított kiadás

3

Elfogadta:

➤ Nevelőtestület

Véleményezte:

➤ Szülői Szervezet

Jóváhagyta:

➤ Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzata

Készítette, módosította:

**Kovács Gabriella
Főigazgató**

Hosszúpályi, 2025-09-01.

Tartalomjegyzék

1.	<i>Köszöntő</i>	6
2.	<i>Hitvallásunk</i>	7
3.	<i>Általános bevezetés</i>	8
4.	<i>Törvényi hivatkozás</i>	9
5.	<i>Nevelési céljaink</i>	10
5.1.1.	<i>Óvodai nevelésünk alapelvei, feladatai</i>	10
6.	<i>Az óvoda jellemző adatai</i>	11
7.	<i>Helyzetelemzés</i>	11
8.	<i>ONAP célrendszer</i>	17
9.	<i>A Komplex Prevenciós óvodai Program fejlődés-lélektani és nevelésfilozófiai megalapozottsága, a fejlesztés célja</i>	18
10.	<i>A Komplex Prevenciós óvodai Program helyi tartalma</i>	18
10.1.	<i>Mindennapos mozgás</i>	19
10.1.1.	<i>A spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység</i>	21
10.1.2.	<i>Szervezett mozgásos tevékenység</i>	22
10.2.	<i>A játék</i>	24
10.2.1.	<i>A játék szerepe a fejlődésben</i>	26
10.2.2.	<i>. A játék szerepe az idegrendszer fejlődésében</i>	27
10.2.3.	<i>A játék szerepe a nevelési folyamatban</i>	28
10.2.4.	<i>. A játék szerepe a társas kapcsolatok fejlődésében</i>	28
11.	<i>Kultúraátadás</i>	30
11.1.	<i>Egészséges életmód alakítása, az egészség védeleme</i>	30
11.1.1.	<i>Egészséges táplálkozás</i>	33
11.1.2.	<i>Egészségvédelem, edzés</i>	33
11.2.	<i>Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés</i>	35
11.3.	<i>Szocializáció</i>	39
11.4.	<i>Nevelési feladatok a gyermek társas kapcsolatának alakításában</i>	42
12.	<i>Az értelmi fejlesztés (az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai)</i>	45
12.1.	<i>Kommunikációs készség kialakítása</i>	45
12.2.	<i>A gyermek természeti és tárgyi környezete</i>	47
12.2.1.	<i>A külső világ tevékeny megismerése-I. (környezet megismerésére nevelés)</i>	47
12.2.2.	<i>. A külső világ tevékeny megismerése II. (Környezetünk mennyiségi és formai összefüggései)</i>	49
12.3.	<i>Környezet és esztétika összefüggései</i>	51
12.3.1.	<i>Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka (Ábrázolás)</i>	52
12.4.	<i>A környezet, az anyanyelv, irodalom kölcsönhatása</i>	54

12.4.1.	Verselés, mesélés	54
12.4.2.	Ének, zene, népi játék, tánc	56
12.4.3.	A néphagyományok, a népszokások megőrzésének lehetőségei	59
13.	Környezet és természetvédelem feladatai	60
14.	Munkajellegű tevékenységek	62
15.	A tevékenységben megvalósuló tanulás	64
16.	A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:	65
17.	A Komplex prevenció óvodai program alkalmazásának feltételrendszere	67
17.1.	Az óvodapedagógus és a nem pedagógus munkakörben alkalmazottak feladatai:	67
17.2.	A gyermek és környezetének sokoldalú megismerése	68
17.3.	A gyermek fejlődésének nyomon követése, rögzítése a fejlettségmérő lapok alkalmazásával	68
17.4.	A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés	69
17.5.	Szervezeti és időkeretek	72
17.5.1.	Csoportszervezés	72
17.5.2.	Napirend, hetirend	73
17.5.3.	Tevékenységi formák idő és szervezési jellemzői	74
17.5.4.	Az intézmény tervezési, értékelési rendszere	74
18.	Az óvoda kapcsolatrendszere	75
19.	Gyermekevédelmi program	77
19.1.1.	Fő feladatunk a gyermekevédelem területén	77
19.1.2.	Célok	77
20.	Az óvodából az iskolába lépés feltételei	81
21.	Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése.	85
22.	Legitimációs záradék	90
23.	Érvényességi nyilatkozat	91

1. Köszöntő

Kedves Szülő! Kedves Érdeklődő!

Szeretettel köszöntjük óvodánkban, köszönjük érdeklődését! Engedje meg, hogy bemutassuk intézményünk nevelési programját, pedagógiai koncepcióink legfontosabb elemeit, nevelési gyakorlatunk lényegét.

Hitvallásunk:

*„Azért vagyok pedagógus,
hogy a természet nyers
gyémántját szép vigyázattal
csiszoljam kristállyá.”
Németh László*

Az óvodánkba járó gyermekeket nyugodt, derűs közösség várja, ahol családi légkörben, jól felkészült óvodapedagógusok szeretettel irányítják a kisgyermek sokoldalú, komplex fejlesztését.

Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Nevelési programunkat 1998. decemberében készítettük el az Óvodai nevelési országos alapprogramja, ill. a már kísérletként bevált, országos minősítésű Komplex Prevenciók óvodai Program alapján, melyet 2004-ben felülvizsgáltunk és Gergely Katalin óvodai szakértő irányításával korszerűsítettük, majd 2009-ben Győri Zsuzsanna közoktatási szakértő segített bennünket a felülvizsgálatban. A későbbiekben több alkalommal törvényi előírás alapján módosult a Pedagógiai Program.

Nevelési gyakorlatunkban kiemelt szerepet kap az egyéni bánásmód, a differenciált nevelés, a gyermekcentrikus szemlélet dominanciája, a tapasztalati tanulás, a sokszínű tevékenykedtetés. Fontosnak tartjuk lehetőségeinkhez mérten és a kimondottan tehetséges gyermekek tehetséggondozását, az egyéni adottságok-képességek kibontakoztatását, a kreatív önkifejezés fejlesztését. Mindehhez biztosítjuk az érzelmi biztonságot, az ingergazdag környezet, a szabad játék és a korai tanulás lehetséges feltételeit.

Bármilyen fejlődési probléma, elmaradás esetén segítjük a korrekciókat fejlesztő pedagógus, logopédus, pszichológus közreműködésével. Óvodapedagógusaink a gyermekek személyiségét, képességeiket változatos, eredményes, a gyermekek életkori és egyéni sajátosságait figyelembe vevő módszerekkel fejlesztik.

Óvodánk sajátos profilja az ünnepkörökhöz és a településhez kapcsolódó hagyományörzés, a környezeti nevelés és manuális tevékenykedtetés.

Óvodánkban biztosítjuk a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű roma, illetve nem roma gyermekek felzárkóztatását és hátránykompenzációját.

Intézményünk 8 csoportban 195 gyermek számára biztosít férőhelyet, szakszerű gondoskodással, gondos iskolai előkészítéssel.

Tágas udvarunk védett az utca zajától, porától, felüdülést nyújt, kitűnő játszótér és alkalmas a természeti jelenségek megfigyelésére.

1. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt biztosítja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvoda által és

a családokkal közösen szervezett események, ünnepek családi hangulat kialakításával – a felnőtt és a gyermekek közös tevékenységével is – kifejezik az örömteli érzelmi állapotot. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti a családközpontú intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Nevelőmunkánk során igyekszünk a gyermekek egyéni adottságaira alapozva kialakítani az egészséges életmód alapvető szokásait. Alkalmassá tenni őket a tanulásra, a társadalmi beilleszkedés elemi tudnivalóinak elsajátítására.

2. Hitvallásunk

A gazdasági változások kedvezőtlenül hatnak a családok anyagi biztonságára, az ifjúság életesélyére, a települések megtartó erejére. Ebben a helyzetben az oktatási-nevelési intézmények szerepe, felelőssége megnövekszik, egyfajta megtartó erőt képviselhet. Az óvodák legfontosabb funkcióinak egyike a gyerekek szocializációja, amelynek jelenlegi körülmények között óriási erőfeszítéssel teszünk eleget. Célunk a későbbiekben is olyan intézményként működni, ahol a kisgyermek jól érzi magát az őket nevelő felnőttek társaságában, sikeresen készül föl az iskolakezdésre. A gondozás az alapkészségek előkészítése, megalapozása mellett, fontos **küldetésünk a hazai neveléstörténet hagyományaira támaszkodva a helyi hagyományok megőrzését.** Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének szellemében a gyermekek személyiségjogait érvényesítjük, **biztosítjuk az egyenlő hozzáférést** az egyéni fejlődés lehetőségét.

- **Alapvető célunk,** hogy az „Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának” irányelvei nevelési prioritásainak megfelelően, a helyi fenntartói-szülői elvárások figyelembevételével a legjobb tudásunk szerint lássuk el az óvodáskorúak nevelését, az iskolához szükséges fejlettség elérését. Kiemelten kezelve a szocializációt, a személyiségfejlesztést, a kompenzációkat helyileg leginkább hatékonyan szolgáló nevelési területeket, a manuális és játék centrikus tevékenykedtetést, a környezeti nevelést, az egészséges életmód formálását. Megkülönböztetett figyelmet fordítunk a települések lakossági összetételében meghatározó marginális helyzetű családok gyermekeinek felzárkóztatására, prevenciójára. Sajátos eszközeink révén segítjük a kiemelkedő képességű gyerekek differenciált fejlesztését. Biztosítjuk az egyéni követést, gondoskodást valamennyi gyermek számára, optimális együttműködésre, mindennapos párbeszédre törekedve a szülőkkel, illetve a gyermekkorosztály egészségügyi, szociális, mentális pedagógiai szakszolgáltatásait ellátó szervekkel.
- **Elismerjük a család elsődleges nevelői szerepét, a család értékrendjére építve, azt kiegészítve, közös együttműködésre törekszünk. Óvodánkban minden a gyermekekért történik, melynek feltétele a bizalom és a kölcsönös segítségnyújtás. Intézményünkben inkluzív-, integrált-, befogadó szemléletű óvodai gyakorlat megvalósításával, hátrányt csökkentő pedagógiai attitűddel biztosítjuk az egyenlő hozzáférést minden gyermek számára, Sokoldalú képességfejlesztéssel törekszünk a teljes gyermeki személyiség fejlődésének biztosítására, kiemelt figyelmet fordítva a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, valamint különleges bánásmódot igénylő gyermekekre.**

- Óvodánkban komplex tevékenységek szervezésével, tárgyi környezetünkkel, valamint személyes példamutatással segítjük a gyermekek környezettudatos magatartásának formálását, a környezet védelméhez, megóvásához, fenntarthatóságához kapcsolódó szokások kialakítását. Megfelelő érzelmi alapot biztosítunk a természet megbecsüléséhez, megóvásához, hozzájárulva ezzel a gyermekek természetszerető, környezettudatos felnőtté válásához.
- Nevelőtestületünk természetes igénye a **támogató szemlélet**. Az otthonos, érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes környezet, amiben **neveljük** az óvodánkba behozott gyermekeket, megértve a gyermek helyzetét, problémáit, s úgy fogadva el őt, amilyen.

3. Általános bevezetés

A társadalmi és a közoktatási, köznevelési változások üteme, dinamikája nehezen prognosztizálható manapság, mert a külső környezetünkkel kialakított viszonyunkban az alkalmazkodás és a megújulás egymást feltételező és indukáló hatásként jelentkeznek. Ennek a folyamatnak a következménye, hogy a *2008 szeptemberében induló közoktatási Mikrotérségi Társulás 2012. december 31-én megszűnt. Életbe lépett az új köznevelési törvény, melyet a megújított óvodai alapprogram követett. Az új szervezeti és törvényi kereteknek köszönhetően Pedagógiai Programunkat felül kell vizsgálni és módosítani. 2018 évben pedagógiai programunk módosítása az alapprogram változásainak beépítése és az intézmény szervezeti változása miatt történt. 2018 őszétől óvodánk közös igazgatású köznevelési intézményként óvoda és mini bölcsőde szervezeti formában működik tovább. A mini bölcsőde külön szakmai egységet alkotott, külön szakmai programmal és házirenddel. 2023. januárban megindult a Bölcsőde külön tagintézményként 2 bölcsődei csoporttal. Továbbra is külön szakmai egységgel, programmal és házirenddel. Hosszúpályi Óvoda és Bölcsőde lett az intézmény új neve.*

2024.-ben újabb közoktatási és köznevelési változások következményeként, valamint az óvodai alapprogramban bekerült változások hatására a Pedagógiai Programunk újabb átvizsgálásra és módosításra kerül.

Az intézmény tevékenységi köre:

Alaptevékenysége:

A gyermekek 3. életévétől az iskolába lépésig, legfeljebb 8 éves korig elősegítse a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását, az életkori, egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével.

Szakfeladatonkénti megnevezése: a mindenkor hatályos alapító okirat

Óvodai csoportok száma:8

Hosszúpályi Kossuth u. 1-3 alatti székhelyen:

8 csoport

Az óvodai csoportok száma a szülői igények és az anyagi lehetőségektől függően évenként kerül megállapításra és jóváhagyásra (helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. tv. 8.§. (1-2) bek.)

Óvodai férőhelyek száma: 195 fő

A pedagógiát mindig is a változás és a változtatás szükséglete jellemezte, de manapság a társadalmi elvárások átalakulása ezt még szükségesebbé teszi. Napjainkban mind a hazai társadalom, mind az egyén számára rendkívül fontos a változó munkaerő-piaci igényekhez való alkalmazkodás. Ez fogalmazódik meg a „*Lisszaboni Határozat*”-ban is. Az óvoda szociális funkciója az elmúlt időszakban nem csökken, inkább fokozott figyelmet igényel. A munkanélküliséggel sújtott, talajvesztett családok gyermekeinek az óvoda mind szociális, mind pedagógiai szempontból elengedhetetlenül szükséges.

4. Törvényi hivatkozás

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény és annak módosításai
- Az Óvodai nevelés Országos Alapprogramjáról szóló 363/2012 (XII. 17) Kormányrendelet
- • 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről: 70. § (2)–(3) •
- 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet – Óvodai nevelés országos alapprogramja
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet: 4. §
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012 (VIII. 31.) EMMI rendelet
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve kiadásáról szóló 326/2012 (X. 8.) EMMI rendelet
- 2011. évi CLXXIX tv. a nemzetiségek jogairól
- 1997. évi XXXI. tv. a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- **2003.évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség elmozdításáról**
- **1998.évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról**
- **2023.évi LII. Törvény a pedagógusok új életpályájáról**
- **401/2023. (VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023.évi LII. Törvény végrehajtásáról.**
- A Hosszúpályi Önkormányzat közoktatási, feladat-ellátási intézményhálózat-működtetési és fejlesztési terve
- Az Alapító Okirat
- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről
- A nevelési- oktatási intézmények működéséről szóló, módosított 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet
- Az ÁH működési rendjéről szóló, módosított 217/1998. (XII.30.) Korm. Rendelet
- Pedagógiai Program

5. Nevelési céljaink

Az óvodai nevelünk célja az, hogy az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével, szeretetteljes gondoskodással (ideértve a különleges gondozást igénylő gyermek ellátását is) elősegítsük az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását, melynek eredményeként a közösségben élni tudó, érzélem gazdag, egészséges, öntevékeny, kiegyensúlyozott, szülőfaluját szerető iskolakészült gyermekké válik. Óvodánk kiegészítő, hátránycsökkentő szerepet is betölt.

Óvodai nevelésünk során a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira támaszkodunk,

- óvodapedagógusok értékrendjének érvényesülése
- gyermekek érdekeinek védelmében tartalmazza
- a gyermek harmonikus fejlődése érdekében fogalmaz

5.1.1. Óvodai nevelésünk alapelvei, feladatai

1. A gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet, gondoskodás, megbecsülés és bizalom övezi, mert a gyermek. szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség
2. Nevelésünk lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni képességeinek kibontakoztatását és a gyermeki szükségletek kielégítését.
3. **A gyermekek önérvényesítő törekvéseinek segítését és a gyermekek önkifejezésének teret adó szemléletet képviseljük.**
4. Óvodai nevelésünk során biztosítjuk, hogy a gyermek egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek
5. **7. A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, a nemzeti identitás erősítését, a nemzeti hagyományok átörökítését, nemzeti gyermekek nyelvi nevelését és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.**
6. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét.
7. **Olyan pedagógiai attitűdöt részesítünk előnyben, ami segíti a gyermekeket a szűkebb és tágabb környezetükhöz, a szülőföldjükhöz való kötődésben.**
8. Feladatunk, hogy kiegészítsük, felerősítsük azt a szociális tanulást, amit a család elkezdett. Megtanítjuk a gyermeket beszélni, közlekedni, a környezet adta keretek között tevékenykedni, az eszközöket használni, a társakkal együttműködni, ellesni a mindennapi élet adta szerepeket, magatartásmintákat.
9. **Nagy hangsúlyt fektetünk a szokás és normarendszer megalapozására, hiszen ezzel is nagymértékben segítjük a gyermekek személyiségének egészséges fejlődését.**
10. Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.
a napi tevékenységekbe ágyazva.
11. Sokoldalú tapasztalatszerzéssel biztosítjuk a szűkebb és tágabb környezetben a szép iránti fogékonyság felébresztését, a szép élvezésének és kifejezési készségének megalapozását, a gyermek érzélemvilágának gazdagítását, a környezeti hatásból adódó nagy szintkülönbség kompenzálását.
12. Az óvodapedagógus biztosítsa azokat a tevékenységeket és eszközöket, anyagokat, amelyek a kisgyermeket arra készítik, hogy környezetét tevékenyen felfedezze, tevékeny tagja legyen a közösségnek, társaival kapcsolatba lépjen, anyanyelvét

- fejlessze és gyakorolja, elsajátítson társas, közösségi, erkölcsi magatartásformákat, zenei, művészeti készségeket
13. Közvetetten segítjük a gyermek iskolai közösségbe történő beilleszkedését, lehetőséget adunk a fejlettség szerinti rugalmas iskolakezdésre.
 14. Intézményünk nevelési, fejlesztési programja minden gyermek számára biztosítja a gyermeki jogokat és az egyenlő hozzáférést a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint az SNI-s gyermekek számára is.
 15. Nevelésünk kerüli a nemi sztereotípiák erősítését, elősegíti a nemek társadalmi egyenlőségével kapcsolatos előítéletek lebontását, de támogatja a klasszikus női és férfi szerepek megélését a játékban és egyéb tevékenységekben is. Helyett: Óvodai nevelésünk nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben.
 16. Nevelésünk folyamatában „kulcs –szereplő” az óvodapedagógus elfogadó, támogató attitűdje, mellyel segíti a gyermek egyéni szükségleteinek kielégítését.
 17. **Óvodánkban elvárjuk, hogy minden óvodai feladatellátásban dolgozó, résztvevő felnőtt egymással is modell értékű kommunikációt és bánásmódot, viselkedést tanúsítson**
 18. Óvodánk teljes nyitvatartási ideje alatt biztosítjuk, hogy a gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét óvodapedagógus irányítsa.

6. Az óvoda jellemző adatai

Az intézmény neve: Hosszúpályi Óvoda és Bölcsőde,
 Az óvoda címe: 4274 Hosszúpályi, Kossuth u. 3-5.
 Telefon: 52/598-442
 52/598-443
 e-mail: heobovi@hotmail.com
 Az óvoda fenntartója: Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzata
 4274 Hosszúpályi, Szabadság tér. 6.
 Az óvodai csoportok száma/férőhelyek száma: 8/195
 Az intézmény igazgatója, a módosított program benyújtója: Kovács Gabriella
 A közösségi kapcsolatok a kötelesség - és felelősségvállalás alakításának eszközei , a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

7. Helyzetelemzés

Az elmúlt években átalakuló közoktatási rendszer komoly feladatok elé állította a pedagógus társadalmat: új dokumentum, a helyi pedagógiai program átdolgozására volt szükség, melynek értelmezése és megvalósítása az intézményvezetőtől és a pedagógusoktól szemléletváltást, korszerű művelődéstartalmak megismerését, újfajta vezetési módszereket és kommunikációt igényelt.

A piacgazdasági környezet kialakulása újfajta kihívást jelent az oktatási-nevelési intézmények számára. Az óvoda működési feltételeinek alakulását egyre jobban befolyásolják a gazdasági-társadalmi változások és az egyre szűkülő költségvetési keret.

Ennek ellenére Hosszúpályiban az óvodai ellátás azok közé az alapszolgáltatások közé tartozik, melyeket a finanszírozási gondok, az oktatáspolitikai globális problémái ellenére megkülönböztetett figyelemmel kísér a fenntartó önkormányzat.

Intézményünk adottságai

Gyermekpopuláció:

A településünkön élő családok egyre elviselhetetlenebb terhei, a gyakran konfliktusokkal teli életvitel miatt igen nagy szükség van intézményünkre, mely sajátos eszközeivel, légkörével kompenzálni próbálja ezt a traumát, amelyet a változások legkiszolgáltatottabbjai a kisgyermek megélnék környezetükben. Az óvodapedagógusok a tudói annak, hány óvadás számára jelenti az óvoda a „család” fogalmának igazi tartalommal telítődését, először megtapasztalva az érzelmi biztonságot, az értő figyelmet, a szerető törődést, a testi-lelki komfortérzetet és a fejlődést biztosító klímát. Megállapítható, hogy az óvoda szociális funkciója az elmúlt időszakban nem csökkent, inkább fokozottabban érvényesült a munkanélküliséggel sújtott, talajt vesztett családok számára.

Óvodánkban az egyes csoportokat olyan gyerekek alkotják, akiknek családjai a társadalom egymástól elszakadt rétegeihez tartoznak. Ezáltal az óvodával szemben támasztott igények igen sokszínűek. Mi olyan nevelést igyekszünk nyújtani, mely a társadalmi és helyi igényeknek egyaránt megfelel, de nevelési elveinkkel nem ütközik, és a gyermekek fejlődését szolgálja.

A gyermekközösség összetételének sokszínűsége nagyfokú szakmai ismeretet, empátiát és toleranciát, a módszerek adekvát módon történő alkalmazását kívánja az óvodapedagógustól. Településünk sajátossága, hogy az összlakosság jelentős hányadát roma lakosok alkotják, s ez a jelentős hányad az óvodára is jellemző.

Óvodánkban a gyermekek összetétele igen változatos képet mutat, ezért mi mindig is fontosnak tartottuk a hátrányos- és a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatását. A többszörösen marginális helyzetű gyerekek nagy része ezekből a családokból kerül ki, de természetesen nem csak innen.

Ezért az óvodai nevelésünk egyik feladatává vált az integrációs nevelés. Az integrált nevelés a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésére, felzárkóztatására létrejött pedagógiai rendszer, melyet óvodánkban 2008-ban vezettünk be.

A korábban bizonyított jó szakmai színvonal megtartása mellett javítottuk az intézmény szocializációs hatását, a korai felzárkóztatást, az IPR bevezetését

A hátrányos helyzetnek számos típusa van, és valamennyiből súlyos kulturális hátrány, esetenként diszkrimináció is következhet. Fontos a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség közötti különbségtétel. A hátrányos helyzet a személyiség bizonyos rétegeit érinti. A veszélyeztetettség az egész személyiség fejlődését gátolja, és a társadalmi beilleszkedési zavart előlegezi meg. Deviáns viselkedéssel, életvezetési problémákkal, morális defektusokkal, önértékelési zavarokkal jár. A személyiség mentális normalitását rombolja. A gátló tényezők fel nem számolása megfordíthatatlan törést jelent a személyiség további fejlődésében.

A hátrányos és a veszélyeztetett helyzet kapcsolódása:

- a hátrányos helyzetben a szociális tartalom a hangsúlyos;
- a veszélyeztetett helyzetben a pszichés tartalom a súlyosabb;
- nem törvényszerű, hogy a hátrányos helyzet veszélyeztetettségig fajuljon;
- a veszélyeztetettség minden esetben magában foglalja a hátrányos helyzetet.

Óvodánkban kihasználjuk a nevelő közösség, az inter- és multikulturális nevelés lehetőségeit, illetve fokozott figyelmet fordítunk a roma nemzetiség és a szociokulturális hátrányokkal terhelt családokra, a pszichikus funkciós zavarokkal küszködő gyerekek kiszűrésére, korai fejlesztésére.

Éppen ezért feladatunk, hogy az óvodapedagógus a gyermekcsoport összetételéből adódóan fordítson fokozott figyelmet a roma nemzetiségű és a szociokulturális hátrányokkal terhelt családokra, a részképesség zavarokkal küszködő gyerekek kiszűrésére és korai fejlesztésére az interkulturális nevelés lehetőségeinek felhasználásával.

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai sikerességének záloga a megfelelő minőségű és időtartamú óvodáztatásuk. Az iskoláskor kezdetéig a gyerekek fejlődésének üteme messze meghaladja a későbbi életszakaszok fejlődésének sebességét. Az élet első éve meghatározó jelentőségűek az idegrendszer, a tanulás, az adaptációs készségek alakulásában. Az alapvető készségek, melyek a sikeres iskolakezdés feltételei, kisgyermekkorban, óvodáskorban az agyi érési folyamatok lezárulásáig - megterhelés nélkül - rendkívül hatékonyan fejleszthetőek. A kisgyermekkorban történő pedagógiai támogatás jelentősen csökkentheti a későbbi iskolai kudarokat. A szegényebb családok gyermekei öt éves korukra lényegesen elmaradnak kognitív fejlődésükben kedvezőbb helyzetű társaikhoz képest. Az elmaradás oka a gyermeki fejlődés nem megfelelő ösztönözése a szülők korlátozott erőforrásai, a megélhetési nehézségek okozta terheltség és az otthoni környezet hiányosságai miatt. Tudatos óvodai pedagógiai munkára van szükség ahhoz, hogy a hátrányokat az óvodai nevelés csökkenteni tudja. Nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetből származó lemaradások - szakszerű, a gyermek társadalmi helyzetére érzékeny pedagógiai szemlélettel és módszerekkel, a szülőket partnerré téve, velük együttműködve - sikeresen ellensúlyozhatók. A szülőkkel való együttműködés az otthon és az óvoda világának találkozásával, szülők és nevelők közötti kölcsönös tisztelet alapján valósítható meg, melyben az óvodapedagógusoknak helyzetüknél és képzettségüknél fogva kiemelt szerepük és felelősségük van.

A hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, és veszélyeztetett gyerekek feltárásában, a problémák megoldásában a csoportvezető óvodapedagógusokkal együttműködve az óvodavezető, a gyermekvédelmi felelős szoros kapcsolatot tart fenn a Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzatának jegyzőjével, a járási gyámhivatallal, a Védőnői Szolgálatlal és a Gyermekjóléti Szolgálatlal.

Óvodánkban a gyerekek életkoruk alapján homogén és heterogén csoportokba járhatnak. A csoportok szervezésénél figyelembe vesszük a szülők kérését, a gyerekek összetételét, valamint az óvónő egyéniségét. Jelenleg 1 homogén 7 vegyes csoport fogadja a gyerekeket.

A családok szociokulturális háttere:

A gyermeknevelés, a gyermek személyiségformálása tradíciókon alapszik. Nemzedékek hagyják örökölni utódaiknak a nevelés ösztönös, családi módszereit. Egymástól lényegesen eltérhet az a módszer, ahogyan az egyes családok közvetítik a gyermek felé a társadalom, a környezet elvárásait. Ez függ a családok társadalomban elfoglalt helyétől, a szociális, kulturális környezetüktől, a szülők iskolázottságától, hagyományaiktól. Különösen szembetűnő ez az eltérés a társadalom periferiáján elhelyezkedő, jórészt roma családok esetében.

A roma családok közül vannak, akik sikeresen beilleszkedtek a társadalomba, s ők nem is jelentenek problémát. A nagy többség azonban eltérő életszemlélettel, eltérő életvitelt folytat, melynek következtében már itt az óvodában érezhető az a nagyfokú lemaradás, amit nagyon nehezen lehet bepótolni egy-két év alatt. A mai családok helyzetére jellemző, hogy a gyermeknevelés kimerül abban, hogy szép, új ruhába öltöztetik a gyerekeket, elhalmozzák mindennel, amit a gyermek megkíván (édesség, mobiltelefon, tablet, laptop...). Tapasztaljuk, hogy a családok nagy részénél a gyerek parancsol, az ő igényeinek van alárendelve a szülő (Pl. nem volt kedve óvodába járni-nem hozták, nem akar időjárásnak megfelelő öltözetet felvenni, ...) A szülők sok esetben tanácstalanok, nem is tudják, hogy mit kellene tenni, elfogadják a helyzetet. **Az óvodapedagógusoknak figyelembe kell venniük a családok sajátosságait, szokásait és törekedniük kell az együttműködésre, melynek során kell érvényesíteni azt az intervenciós gyakorlatot amely a családhoz illeszti a segítség nyújtás módját.**

Intézményünkben a gyermekeket egyéni fejlődési lap alapján mérjük és 4 éves kortól évente DIFER mérőeszközzel felmérjük.

Alapvetően elmondhatjuk, hogy minden évben a szociális készségek fejlődése a legnagyobb mértékű, melyet természetes velejárójának tekintünk az óvodai élet megkezdésekor. Tapasztaljuk, hogy a gyermekek nagy százaléka 3 éves korban egyáltalán nem, vagy csak szavakban beszél. Önmagáról semmilyen képpel nem rendelkezik, önállóan nem tud enni, kezét mosni, nem szobatiszta. Sok gyerek az óvodában találkozik a vízcsappal, az angol wc-vel. A gondozási és szocializációs feladataink emiatt megnövekedtek.

A beiskolázási arány

A hosszúpályi óvoda már a helyi nevelési program készítésének időszakában felmérte, hogy egyre több a hátrányos helyzetű ingerszegény környezetből jövő gyermek. Ennek tudatában adaptáltuk a komplex prevenció óvodai programot. Az évek során egyre nőtt a hátrányos helyzetű és roma gyerekek száma, mely a beiskolázási arányon is jól látható, évekként ezelőtt ezeket a gyermekeket nem minden esetben lehet beiskolázni a magas hiányzási szám illetve a későn kezdődő óvodai élet miatt. Mára elmondható, hogy ez a tendencia megszűnt az ingyenes étkeztetés bevezetésével. Néhány éve nagyon lecsökkent a hiányzások száma. A beiskolázás késése most már csak a nehezen fejleszthető szociális beilleszkedésük, kedvezőtlen szokásaikhoz való ragaszkodásuk miatt van. Főleg a roma gyerekeknél több hónapot vesz igénybe a szocializáció folyamatának beindítása, ezen belül is a gondozási feladatok pótlása. (Nem ismerik a tisztálkodási eszközöket, nem tudják használni a mosdót, wc-t, sok esetben betegséget hordoznak: ótvar, bélférgesség, tetvesség.) Ezen ismereteik hiánya nagyon nagy odafigyelést igényel a pedagógusoktól, csak a megfelelő szokásrendszer kialakítása után kezdhet hozzá a fejlesztési feladatokhoz. Ennek okán sokszor kerülnek később iskolába, mint korosztályuk. Az iskolaérettség kritériumainak elérését szolgálja a 3-5 évesek óvodai elhelyezése iránti igények maradéktalan kielégítése a községekben. Intézményünk minden óvodaköteles gyermeket felvesz.

Óvodánkban a tankötelesek iskolai életmódra felkészítése hangsúlyos feladat.

2020 januárjától változás történt a beiskolázás területén. A gyermeküket iskolaértelennek vélt szülők az Oktatási Hivataltól kérhetnek felmentést az iskolakezdés megkezdése alól.

A roma családok gazdasági, és szociális elmaradottsága, az eltérő életszemlélet és életmód hatással vannak a kisgyermek fejlődésére, melynek kompenzálására készült el a program, amit már évek óta alkalmaznak a roma nemzetiségi óvodában a kolléganők.

Kiemelt feladatunk a gondozás és önkiszolgáló készség alakítása, a felnőttekkel, gyerekekkel való kapcsolatteremtés készségének alakítása, az alkalmazkodás, beilleszkedés képességének, az önkifejezés fejlesztése, az elmélyült játéktevékenység alakítása.

Az óvodába érkező új gyerekek számára megnehezíti a beilleszkedést a családok eltérő napirendje, s életvitele, mely jóval nagyobb szabadságot biztosított eddig a gyermek számára. A beilleszkedést a kötetlen napirenddel próbálják elősegíteni az óvodapedagógusok.

Megnehezíti a gyerekek felzárkóztatását a nyelvismeret hiánya. Gyakran kerülnek be olyan gyerekek, akik alig beszélnek a magyar nyelvet. Ennek egyik oka, hogy otthon főleg a roma nyelvet beszélik, másik oka pedig, hogy a tanulási folyamatban a roma családoknál elsősorban az utánzásnak, modellkövetésnek van jelentősége, a verbalizmus kevésbé fontos számunkra.

Ugyancsak kevésbé tartják fontosnak a kognitív képességek fejlesztését. Ennél fogva lényegesen kevesebb, vagy sajátos ismeretük van, mint hasonló korú nem roma társaiknak, s sok idegen, ismeretlen dologgal találkoznak az óvodában.

Bár országos szinten sok a csonka család, vagy a házasságon kívül született gyerekek száma, településünkön ez a tendencia még nem jellemző.

A testvérek száma tekintetében a kétgyerekes család a leggyakrabban előforduló családmódel. A három, vagy attól több gyereket vállaló családok leginkább a nehezebb körülmények között élő rétegre, és a roma etnikumhoz tartozókra jellemző.

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.

Óvodánk 6:30 -órától – 17 óráig, 10.5 órán át tart nyitva. Ezen időszak alatt a ránk bízott gyerekek fejlesztésével, nevelésével szakembernek kell foglalkozni.

Az intézményünkben dolgozó óvodapedagógusok, dajkák és a kisegítő munkát végzők tudatosan, szakszerűen és magas színvonalon látják el munkájukat. Munkavégzésükre a gyermekközpontúság, a gyermeki személyiség tiszteletben tartása, a tenni akarás a jellemző. Sok esetben munkaidejükön túl is sokat áldoznak szabadidejükből is, hogy a gyermekek személyiségfejlesztése minél teljesebb legyen (mozi, színházlátogatások, kirándulások, közös programok szervezése szülőkkel, gyerekekkel stb., vagy csak éppen azért, mert a csoport tervezett feladatai ezt megkívánják).

A 2010/2011-es nevelési évtől a törzsállomány mellett, közfoglalkoztatott dolgozók is részt vettek és vesznek a feladatok ellátásában. Éves szinten kb 10-12 fő foglalkoztatása történik meg. 2015 tavasza óta az intézmény saját hatáskörben pályázik a közmunkaprogram keretében közfoglalkoztatott munkaerőre. A közmunkaprogramban résztvevő alkalmazottakat egyrészt a konyhán foglalkoztatjuk, ahol kb. 250 gyermek és kb. 30 felnőtt étkeztetése zajlik.

Létszám tekintetében változás nincs, viszont a személyi állomány folyamatos cserélődése figyelhető meg. Többen nyugdíjas éveiket kezdték tölteni, néhány kolléganő pályaelhagyóként szüntette meg jogviszonyát. Többen gyermekáldás miatt voltak, vannak távol.

A Derecskei Pedagógiai Szakszolgálat, pszichológusi és logopédusi, fejlesztőpedagógusi segítséget nyújtott a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásában és az alapfeladat ellátásában, az óvodában.

Tárgyi erőforrás:

Intézményünk fenntartója a helyi önkormányzat. A működés finanszírozását elsősorban a fenntartó által biztosított költségvetés fedezi. Az óvoda működési feltételeinek alakulását egyre jobban befolyásolják a gazdasági-társadalmi változások és az egyre szűkülő költségvetési keret. Leleményesnek kell lennünk, hogy az óvoda hagyományosan jó szakmai munkáját folytatni, ill. fejleszteni tudjuk.

Óvodánk épülete a hosszú évek alatt folyamatosan bővült és korszerűsödött. Ennek eredményeként intézményünk 8 csoportos, 195 férőhelyes.

Csoportszobáinknak sajátos hangulata, felszereltsége van. Az idelátogató szakember rögtön észleli programunk sajátosságait, az ott dolgozók kreatív munkáját. Fontos tartozék a testséma-fejlesztést segítő, egész alakot láttató tükör, az oldaliságot jelző karszalag, a Tini-kondi, valamint minden, a gyermekek által használt tárgyi felszerelés, melyek hozzáférhetőek és biztonságos módon vannak elhelyezve. Így folyamatosan biztosítjuk az állandó eszközök használatának megismerését és a különböző technikai eljárások megismerését, gyakorlását a nap bármely szakában.

- Fejlesztő játékok

A csoportok játékkal való ellátottsága jó, a játékok életkoroknak megfelelően biztosítottak.

A csoportokban szükséges eszközök, játékok beszerzése a csoportvezető óvodapedagógusok feladata. A kínálatból azokat az eszközöket igyekszünk vásárolni, mely a program alkalmazása során jól hasznosítható. Ezért odafigyelünk arra, melyik játék milyen rész képességet fejleszt.

- Mozgást fejlesztő tornaszerek, napi játékos használatra

A testnevelés foglalkozásokon alkalmazott eszközöket időszakonként, alkalmanként a csoportszobában, udvaron is felhasználjuk. A gyerekek játékidőben is gyakorolhatják a mozgásfejlesztő feladatokat, vagy újabb játékokat is kitalálhatnak. A drágább eszközöket, melyekből kevesebb áll rendelkezésünkre, az egyes csoportok felváltva, időnként cserélve használják. A speciális, a mozgásterápiában is alkalmazott eszközöket (ugróasztal, füles labda) elsősorban az arra rászoruló gyermekek veszik elő, de a többiek is szívesen használják. A mozgásfejlesztéshez jól használható tornaeszközök beszerzése a pénzügyi lehetőségek függvényében megtörtént.

- Hagyományos óvodai játékok, eszközök, berendezési tárgyak

Törekszünk a meglévő eszközök tudatosabb használatára a program szellemében. Pl.

labdákkal oldaliság tanítás, szék, pad, asztal felhasználásával irányok gyakorlása, udvaron Greiswald fal elemei: gyűrű, hinta, csúszda kötélen két fa közé kötve - lajhár mászás.

A 20/2012(VIII.31) EMMI rendelet eszközjegyzéke alapján eszközellátottságunk jónak mondható, bár az eszközök pótlására, cseréjére folyamatosan szükség van.

A csoportokban mozgásfejlesztő eszközök is megtalálhatók. (billenőrács, lépegető, egyensúly korong...)

Szép számban vannak olyan mozgásfejlesztő eszközök is, melyeket közösen használunk. (Tini-kondi, Body-roll henger, Greiswald tornaszer, lépő téglák, egyensúly deszka, bújóka cső, füleslabda).

Az udvar átalakítása során a természetbarát és gyermekbarát környezet kialakítására törekedtünk. Sokoldalú mozgás lehetőségét biztosítják a fa mászóakák, csúszdák, kosárlabda, palánk, focikapu, forgó, mérleghinta, roller, kerékpár stb.

A közelmúltban a technikai eszközök is korszerűsödtek, cserélődtek. Minden csoportban van televízió, magnó, CD és DVD lejátszó.

A gyermekek mozgásigényének kielégítését szolgálja a gyermekbarát játszóudvar, amely tágas, fás, gondozott. Az udvari fa-játékeszközök, tornaszerek a gyermekek mozgásának, játékának biztosítanak tág teret. A karbantartási munka minden évben megtörténik.

8. ONAP célrendszer

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja és az azzal összhangban lévő óvodai nevelési programunk (KPOP) egymásra épülő, szakmailag összehangolt rendszere a biztosíték arra, hogy intézményünk szakmai önállósága, innovatív törekvései az óvodai nevelés sokszínű értékei mellett érvényesülnek azok az általános igények, amelyeket a szűkebb társadalom a gyermekek érdekeinek figyelembevételével megfogalmaz. Az óvodai nevelési program elkészítésekor az **Óvodai nevelés országos alapprogramja** mellett figyelembe vettük a **Nemzeti, nemzetiségi óvodai nevelésének irányelvét** és a **Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét** is.

Az óvoda a közoktatási rendszer **szakmailag önálló nevelési intézménye**, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének, nevelésének optimális feltételeit. Az óvoda **funkciói**: óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő. Az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete segíti a gyermek környezettudatos magatartásának kialakulását.

Az óvodai nevelés **célja** az, hogy az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakoztatását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a különleges gondozást igénylő gyermek ellátását is).

Az óvodai nevelésben alapelv:

- a gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet és megbecsülés és bizalom övezi;
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.
- Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család

Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Az óvodai nevelés általános feladatai

- az egészséges életmód alakítása,
- a környezettudatos magatartás megalapozása;
- Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.
- **A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.**

A nemzeti, nemzetiségihez tartozók óvodai nevelése keretében biztosítjuk a **kisebbségi önazonosság** megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését.

Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai intézkedéseknek a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.

9. A Komplex Prevenció óvodai Program fejlődés-lélektani és nevelésfilozófiai megalapozottsága, a fejlesztés célja

A Komplex Prevenció óvodai Program épít a hazai tradicionális nevelési értékekre (óvodai nevelés országos alapprogramja, óvodakép-gyermekek) ötvözve azokat a korszerű fejlődés és nevelés-lélektani, neurológiai, gyógypedagógiai eredményekkel.

A Komplex Prevenció óvodai Program fejlődés és nevelés-lélektani megalapozottsága révén fő feladatának tekinti a 3-7 éves gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének (érési jellemzőik) szem előtt tartásával.

A Hosszúpályi Napközi Otthonos Óvoda az alábbi feladatokat tekinti megvalósíthatónak:

- **az egészséges, harmonikus személyiségfejlesztést, a sikeres iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges testi, szociális és értelmi érettség kialakítását,**
- az iskolai **potenciális tanulási zavarok megelőzését**, az óvodai nevelési feltételek sajátos megszervezésével,
- tágabb és szűkebb környezetünk múltbéli értékeinek, **népi hagyományainak felidézését**: az önfelelt vidámság, a felszabadult **mozgás**, a közös **éneklés** gyönyörűségének átörökítését, őrizve ezzel az őszintébb és természetesebb emberi kapcsolatokat,
- olyan **környezetkultúra kialakítását**, fejlesztését, gazdagítását, amely közvetlen kapcsolatot biztosít saját kultúrájával, melyben jobban érzi magát, gazdagabban kibontakoztatja képességeit, identitástudatát, ezzel is enyhítve szociális hátrányát, másságát.

A jelzett területeken történő fejlesztés értelmezésünk szerint: a gyermek érési folyamatához igazított, életkori sajátosságainak megfelelő, ahhoz messzemenően illeszkedő eszközökkel történő támasznyújtás, amely az éppen fejlődő szomatikus és a folyosók burkolása járólapra pszichés funkciók kibontakoztatásához biztosít szociális és tárgyi környezetet. Ebben meghatározó a 3-7 éves kor alapvető sajátossága: - az érzelmi biztonság alapszükséglete, az érzélemvezérelt

megismerés, az élmény fonalán haladó gondolkodás.

A testi-lelki szükségletek kielégítése a gyermekek alapvető joga, melyre programunk messzemenően törekszik.

10. A Komplex Prevenció óvodai Program helyi tartalma

Nevelési programunk fő törekvése, hogy a tanulási képességek célzott fejlesztésével minden gyermeket lehetőségeihez mérten felkészítsünk a zökkenőmentes iskolakezdésre, az iskolai beilleszkedésre.

A Komplex prevenció óvodai program tartalmi kidolgozásánál a gyermek alapvető megnyilvánulási módjára és fő tevékenységi formájára a mozgásra és a játékra alapozva szervezzük a főbb nevelési területeken végzendő pedagógiai és pszichológiai feladatokat. A Komplex prevenció óvodai program nevelési keretét egyfelől a gyermekek természetes megnyilvánulási formái, másfelől az óvoda **kultúraátadó** tevékenységének együttes rendszere, kölcsönössége, harmóniája határozza meg. Ezek figyelembevételével az óvodapedagógus feladata, hogy a program alapelveinek megfelelően komplex tevékenységeket biztosítson a gyermekek számára.

10.1. Mindennapos mozgás

A gyermek legalapvetőbb szüksége, természetes megnyilvánulási formája a mozgás. A rendszeres, örömmel végzett, közösségben történő testmozgás hozzájárul a gyermek optimális személyiségfejlődéséhez, továbbá az egészséges életvitel kialakulásához. A tevékenység alapvető szervezeti keretei a következők:

- a) spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység,
- b) irányított, mindennapos mozgásfejlesztés,
- c) szervezett mozgásos tevékenység.

19

Cél: Az egészségfejlesztő testmozgást az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára biztosítani kell. A gyermek életkorához, egyéni fejlődési üteméhez, szükségleteihez igazodó változatos mozgáslehetőségek biztosításával személyiségük harmonikus fejlődésének elősegítése.

Feladat: A gyermek természetes **mozgáskedvének megőrzése**, a mozgás megszerettetése. A rendszeres mozgással egy **egészséges életvitel** megalapozása. A **mozgástapasztalatok** bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészség alakítása. A **testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése** (kondicionális, koordinációs). Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

A mindennapos irányított testmozgás részét képezhetik a zenére, zenei ritmusra végzett mozgásos feladatok, (népi) játékok és táncok (kiemelten a néptánc), amelyek jelentős mértékben segítik a mozgáskultúra játékos, táncos úton történő fejlesztését. A mindennapos testmozgás az óvodai tornaszobában, a csoportszobában vagy a játszóudvaron is megszervezhető.

Óvodapedagógus feladata:

- A gyermek egészséges fejlődése érdekében, olyan feltételek megteremtése, amelyek elősegítik a biológiai fejlődést, növelik a szervezet teherbíró, ellenálló és alkalmazkodó képességét
- Törekedjen, hogy a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazását, a szabad levegő kihasználását biztosítsa
- **Játékos mozgások preferálása a szabadban, teremben, eszközökkel vagy akár eszközök nélkül szervezeten vagy spontán helyzeteket kihasználva.**
- **A heti tevékenységek során a mindennapos testnevelés megszervezése és biztosítása.**
- A gyermek mozgástapasztalatainak rendszeres bővítése, cselekvő és feladatmegoldó képességük fejlesztése, a szép mozgás iránti vonzalmuk erősítése
- A gyermek testi képességeinek, mozgáskultúrájának fejlesztése.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Nagymozgásuk, testi képességeiknek megfelelően fejlett, harmonikus és kontrollált
- A megismert térben biztonságosan eligazodnak, ismerik az irányokat
- A finommotorikus mozgás megfelelő fejlettsége eredményeként kialakul biztos ceruzafogásuk
- Észlelésük differenciált és minél pontosabbá válik.

Sikerkritérium:

- ❖ A gyermekeknek kellemes légkört, jól szervezett mozgásos tevékenységeket biztosítunk
- ❖ A változatos, esztétikus, életkoruknak megfelelő tornaeszközök használatával mozgásukat aktívabbá, színesebbé tesszük
- ❖ Az udvaron kihasználunk minden lehetőséget és helyet a szabad mozgásra. A testnevelési foglalkozásokon használt eszközöket is kivisszük az udvarra. (Pl. labdák,

ugrókötelek, stb.) A meglévő sportudvarunkat úgy fejlesztjük tovább, hogy a sokoldalú mozgásfejlődést segítő felszerelések és eszközök mindig a gyermek rendelkezésére álljanak. (Kugli, futballkapu, tollaslabda, hullahopp karika, kosárlabda, lengőkötél, különböző méretű és súlyú labdák, mászórúd, húzókötel.) A megrongálódott eszközök javításáról, cseréjéről, újabbak beszerzéséről folyamatosan gondoskodunk.

Tehetséggondozás:

Mindenek előtt fontosnak tartjuk a tehetséges gyermekek továbbfejlesztését. Az általános iskolával közösen lehetőséget biztosítunk a futball és a dzsúdó iránt érdeklődést mutató és jó mozgáskultúrával rendelkező gyerekek számára, hogy részt vegyenek a Bozsik programban, ill. a felkészítő foglalkozásokon. Felhívjuk a szülők figyelmét a kimagaslóan esztétikus, összerendezett, jó ritmusérzékű gyerekek fejlesztési lehetőségeire (Majorette, társas tánc, balett), melyek a településen található, de nem óvodai elfoglaltságot jelentenek a gyerekek számára.

A roma gyermekek mozgáskultúrája sajátos életvitelükből adódóan széleskörű. Ilyen sajátos vonás, hogy a szülőkkel kiskoruktól kezdve „folyamatosan járnak-kelnek” a világban. Testileg fejletlenebbek a koraszülésből adódóan. Annak ellenére, hogy merészek és sokat mozognak, mozgáskoordinációjuk nem összerendezett. Veszélyérzetük minimális. Ez is indokolja a programválasztásunkat és a prevenció szükségességét. Programunk nagy hangsúlyt fektet a mozgásfejlesztésre és a prevencióra, ezáltal nagyobb esélyünk van a hiányok kompenzálására.

A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája. A mozgás fejlődését a születéstől a kisgyermekkorig általában figyelemmel kísérik, fontosnak tartják. Köztudott ugyanis az a tény, hogy ebben az életszakaszban a gyermek mozgásának fejlettsége képet ad általános fejlettségi szintjéről, a fejlődés tempójáról. A szülők ekkor még figyelik, hogy mikor fordul meg, nyúl a tárgyak után, ül-áll fel, mikor kezd járni. A járás megtanulása után azonban már kevesebb figyelmet fordítanak erre a területre.

Prevenációs programunkban alapvető szerepe van a mozgásfejlődés folyamatos nyomon követésének, segítségének. A járás megtanulása után kiszélesednek a gyermek mozgáslehetőségei, ezáltal gazdagodnak tapasztalatai. A folyamatos gyakorlás során mozgása fejlődik, minőségi változásokon megy keresztül. Ezek a változások a gyermek egész napi tevékenységében megfigyelhetők. Ennek nyomon követését fontos feladatnak tartjuk. A fejlődést segíteni ugyanis csak a meglévő szintekhez igazodva lehet.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermekek fejlődésében. Ebben az életkorban a gyermekek leginkább **a mozgás, a tevékenység által szerezhetnek információt a környezetükről.**

Programunkban a mozgásfejlesztést igen tágan értelmezzük. Az aktív **nagymozgásoktól** kezdve **a finommotoros manipulációig** mindent magába foglal, és az egész személyiség fejlődését elősegíti. Kedvezően befolyásolja az értelmi és a szociális képességek alakulását is.

Hatása az értelmi képességek fejlődésére

- A mozgásos játékok, gyakorlatok, téri helyzetek felidézésével fejlődik a gyermek **vizuális memóriája.**
- A testrészek, téri irányok, mértani formák megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik **térészlelésük**, gyarapodik **szókincsük**

- A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a **fogalomalkotás** fejlődését is.

Hatása a szociális képességek fejlődésére

- A saját testének és mozgásos képességeinek megismerése segíti az „éntudat” fejlődését, a „szociális én” erősödését.
- A közös, örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolataik kiszélesednek. A társakhoz való alkalmazkodás, a társra figyelés közben fejlődik **önuralmuk, együttműködő- és tolerancia képességük**. Lehetőség nyílik különböző **viselkedésminták** tanulására.
- A mozgásos versengések során átélik a sikert és a kudarcot egyaránt. Így tanulják ezeknek a kezelését, elviselését.

Programunkban a mozgáson keresztül pedagógiai és pszichológiai feladatokat egyaránt megvalósítunk. A prevenciós mozgásfejlesztő program fő feladatai – a nagymozgások, szem-kéz-láb koordináció, egyensúlyérzék, finommotorika fejlesztés -, természetes módon épülnek be a gyermek tevékenységébe. Tehát nem erőltetett fejlesztésről, hanem a pedagógiai célokhoz igazodva a fejlesztési lehetőségek megkereséséről van szó. Minden gyermek számára biztosítjuk az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységekben való részvételt.

A mozgás sokoldalú tevékenység és feladatrendszere az egész óvodai életet átszövi. A testnevelési foglalkozásokon túl jelen van a szabad játékban, a környezeti és esztétikai nevelés, valamint a gondozási és önkiszolgálási tevékenységekben is.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait

Kiemelt mozgásfejlesztés két területen valósul meg:

A **szabad játékban**, a gyermek spontán természetes mozgása közben, a **kötelező mindennapos mozgás tevékenységek során**, vagy **folyamatosan**.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére

Az egészségfejlesztő testmozgást az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára biztosítani kell. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

10.1.1. A spontán, aktív szabad játékban megjelenő mozgásos tevékenység

Az óvodába kerülő egészséges gyermekek szeretnek ugrándozni, futkározni, csúszni, mászni, manipulálni, vagyis mozogni. Az őket körülvevő felnőttek szemléletétől és a megfelelő feltételek megteremtésétől függ, hogy megmarad-e természetes mozgáskedvük. **Fontos feladatunknak** tartjuk, hogy megőrizzük, ha szükséges felkeltsük ezt a mozgáskedvet és tudatosan építsünk rá. Lényegesnek tartjuk a megfelelő motivációt, a mozgásra inspiráló biztonságos környezet kialakítását, a mozgástevékenységek pozitív megerősítését, a szükséges és elégséges szabályok megtanítását. A gyermekek napirendjét úgy alakítjuk ki, hogy egész nap

biztosítjuk számukra a megfelelő helyet és eszközöket mozgásos tevékenységekhez, a játékhoz a csoportszobában és az udvaron egyaránt. Az eszközök és tevékenységek kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez igazodunk.

A **3-4 éveseknél** a természetes nagymozgások fejlődését kívánjuk segíteni. Ezért leginkább a csúszáshoz, bújáshoz, mászáshoz szükséges eszközöket biztosítjuk a csoportszobában is. Ezek az eszközök lehetnek a Greisswald egy-egy elemének kombinációja, de akár tornaszőnyeget és a csoportszoba asztalait is felhasználhatjuk erre a célra. Ebben az életkorban a gyermekek gyakran kezdeményeznek csúszó-mászó-bújó játékokat. Gondolunk a kicsik által kedvelt asztal alatt bujkáló állatokat utánzó játékokra is.

A **4-5 éves** korban nagyobb hangsúlyt kap a szem-kéz, szem-láb koordináció és az egyensúlyérzék fejlesztése. A szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztését szolgálják a különböző célbadobós játékok, a kugli, az ugróiskola, ugrókötelezés valamint a manipulációs barkácsoló tevékenységek is. Az egyensúly fejlesztése a szabad játékban leginkább a belső fülben lévő vestibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások közben. Erre a célra nagyon jól használhatók a különböző hinták, body roll, labdák (füles labda, lépegető, stb.).

Az **5-6-7 éves** korban a finommotorika fejlesztésére fektetjük a legnagyobb hangsúlyt. A játékban nagyon sok lehetőség nyílik ennek a spontán fejlesztésére. Pl. ábrázolási technikák gyakorlása: tépés-vágás-varrás, apró gyöngy fűzése, kicsi elemekből építés, barkácsolás, stb. Ezekhez a tevékenységekhez a helyet a csoportszoba rendszeres átrendezésével biztosítjuk. Jó, hogy könnyen mozgatható bútorokat és kiegészítő eszközöket szereztünk be.

A gyermekek mozgásfejlesztésére ma már nagyon sok eszköz áll a rendelkezésünkre. (Forgó, mérleghinta, mászórúd, mászóhajó, lengő lovascska, lovas szekér.) Ezeket az eszközöket beépítjük a mozgásfejlesztő munkákba, és folyamatosan bővítjük a házilag készíthető eszközökkel (rongyilabda, szalagok, babzsákok, gólyaláb, stb.).

A szabad tevékenységben célunk az, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, életkori sajátosságainak, érdeklődésének, temperamentumának legmegfelelőbb mozgástevékenységet. A gyermek mozgásigénye különböző. Nagyon fontos, hogy a nagyobb, aktívabb mozgást és a nyugodt tevékenységet kedvelő gyermekek megtanuljanak egymáshoz alkalmazkodni, tartsák tiszteletben egymást.

Ehhez elengedhetetlen bizonyos alapvető szabályok megtanítása, betartása.

- minden óvodapedagógusnak a csoportjába járó gyereket meg kell ismertetnie a játékeszközök tulajdonságaival, használatával. Fel kell hívni figyelmüket a bennük rejlő balesetveszélyre is (roller, kerékpár, forgó, mérleghinta, mászóka, játszóház, stb.).
- az udvari játék során is tartsák be a kulturált viselkedési szabályokat, legyenek toleránsak egymással szemben.
- A tevékenység befejezése után aktívan vegyenek részt az eszközök összeszedésében és elrakásában.

A meglévő nem túl sok szabályozásra a gyerekeknek is szükségük van. Ezek alapján, ehhez igazodva mérik be kompetencia határaikat, hiszen túl sok szabály betartására még nem képesek. Ha túl vannak szabályozva, nem tudnak szelektálni és a legfontosabbakat sem tudják betartani.

Meggyőződésünk, hogy a kellemes légkörben, jól szervezett mozgásos tevékenységben a gyerekek örömmel vesznek részt. A sikeres, jó hangulatú tevékenység a gyermekek számára pozitív élményt nyújt, újabb cselekvésre készíteti őket. Így a mozgás természetesen épül a gyermek spontán tevékenységeibe, szokássá, igénnyé válik.

A rendszeres mozgás során fejlődnek pszichikai, értelmi, szociális képességei, s ezek eredményeként egészségesebb lesz. Lásd Szöveggyűjtemény 1.

10.1.2. Szervezett mozgásos tevékenység

A testnevelési foglalkozások anyaga az atlétika, torna, játék gyakorlatokból tevődik össze.

A játékot, a játékoságot alapvető eszközként értelmezzük és alkalmazzuk a testnevelésben. A játék egy foglalkozáson belül sokszor megjelenik, a feladattól függően hol mint eszköz, hol mint módszer.

A testnevelési foglalkozások során alkalmat teremtünk speciális gyakorlatok beiktatásával a testi, mozgásszervi elváltozások megelőzésére is. Lásd Szöveggyűjtemény 2.

A **mindennapos mozgás anyagának** éves elrendezésénél a didaktikai és pszichológiai szempontok mellett természetesen figyelünk a helyi adottságokra és az időjárás változásokra is. Az atlétikai gyakorlatokat (járások, futás, ugrások, dobások) olyan időszakra tervezzük, amikor biztos, hogy főként a szabadban végezhetjük. Az egyes foglalkozások megtervezésénél mindig figyelembe vesszük a csoport ill. az egyes gyerekek fejlettségét, a fejlődés ütemét. Ehhez igazodva döntjük el az egyes gyakorlatok ismétlésének számát. A mozgássort úgy állítjuk össze, hogy annak anyaga igazodjék a komplex prevenció program fejlesztési feladataihoz.

A foglalkozások során mindig lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyermekek tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat. Az eltérő nehézségű differenciált feladatok adásával elősegítjük, hogy minden gyermek megtalálja a képességeinek legmegfelelőbb feladatát.

A helyesen kiválasztott gyakorlat nemcsak a gyermek mozgásos képességét fejleszti, hanem képet ad önismeretéről is. A feladatok végrehajtásánál nem az az elsődleges célunk, hogy a gyerekek tökéletesen kivitelezve végezzék el a gyakorlatokat, hanem elsősorban olyan készségeket és képességeket akarunk kialakítani, amelyek majd elősegítik az egyre pontosabb mozgás elvégzését is. Természetesen megmutatjuk a helyes mintát, ösztönözzük és biztatjuk őket az esztétikus, pontos mozgásra. Ezt azonban soha nem elmarasztalva, hanem mindig motiválva, dicsérve tesszük.

A testnevelési foglalkozásokon biztosítjuk a kéziszerkeket, hiszen fontosnak tartjuk azok gyakori használatát. Jól szolgálják a fejlesztési célkitűzéseket és változatosabbá, érdekesebbé teszik a foglalkozásokat. A kéziszerkeket közül kiemeljük a labdát, amit nagyon szeretnek a gyerekek, és sokféle játékos és nagyon hatékony mozgás végezhető vele.

Amikor csak lehetőség van, az együttes foglalkoztatási formát alkalmazzuk, a folyamatos mozgás biztosítása és a várakozási idő csökkentése érdekében.

A rendszeresen szervezett foglalkozásokon nagy lehetőség van a fejlesztő program feladatainak fokozatos és természetes megvalósítására. A mozgásfejlesztő program és a testséma fejlesztés valamennyi feladatát beépítjük a testnevelési foglalkozásokba. Az észlelés területéről a következő feladatok beépítésére van lehetőség:

- Alaklítás, formaállandóság fejlesztése: formaalakítás mozgással, különböző alakzatok végigmozgása.
- Kinesztetikus mozgásészlelés fejlesztés: behunyt szemmel bizonyos mozgások végzése, feszülés és elernyedés érzékeltetése.
- Térészlelés fejlesztése: alapvető irányok megismerése saját testének közvetítésével.

A verbális fejlesztő programból a testrészek, helyzetek, mozgások, térirányok pontos és gyakori megnevezésére van mód. A foglalkozások megtervezésénél fontos, hogy a fejlesztő feladatok természetesen illeszkedjenek a testnevelés anyagához. Tudjuk, hogy a gyermekekkel sok mindent meg lehet tanítani, de fejlődésüket csak akkor segítjük, ha a megfelelő időben a megfelelő tevékenységet végeztetjük velük.

A **3-4 évesek mozgás anyaga** nagyrészt a természetes mozgásokat tartalmazza. Ezért ennél a korosztálynál a nagymozgások fejlesztése kiemelt feladat pl. különböző járássok, futások, csúszások, mászások talajon, szereken, tárgy alatt v. fölött, szer megkerülésével, stb. Az egészséges személyiségfejlődéshez hozzátartozik, hogy a gyermeknek önmagáról egyre pontosabb információi legyenek. A testnevelési foglalkozásokon a legtermészetesebb módon ismerkedhet testrészeivel és azok funkcióival.

Ebben az életkorban külön nem tervezzük az észlelés fejlesztését, hiszen a nagymozgások végrehajtása közben az spontán fejlődik.

4-5 éves korban a mozgásfejlesztésből már nagyobb szerepet kap a tér mozgásos megismerése. Ennek érdekében sok olyan gyakorlatot tervezünk, amikor a mozgás iránya és térformája különböző pl. futás, sorakozás az óvodapedagógus elé, szökdelés padok körül, fák között hullámvonalban.

A mozgásfejlesztésnél ezenkívül előtérbe kerül:

- egyensúlyérzék fejlesztése pl. különböző mozgások végzése emelt felületen, forgások, fordulatok, testhelyzetváltozások, futás közben megállások.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok pl. babzsák feldobása, elkapása, célbadobás, egyensúlyozó járás létra fokok között, célbaugrás.

A testséma fejlesztő programból kiemelt helyet foglal el az oldaliság tanítása. A kicsiknél még csak az „egyik-másik” megkülönböztetést használjuk. Itt már a jobb-bal kifejezést is, de a csuklójukon lévő jelhez igazodva. Pl. „Emeljétek fel a szalagos jobb kezeteiket!”. A csukló megjelölése a kezességtől független. A pontos eligazodás miatt azonban fontosnak tartjuk, hogy mindig ugyanarra az oldalra kerüljön a szalag.

Az észlelés fejlesztése is megjelenik a 4-5 éveseknél, de még mindig nem kiemelt feladatként.

Az 5-6-7 éveseknél azonban az észlelés fejlesztésére fordítunk nagyobb figyelmet. Ebben az életkorban az alaklátás, formaállandóság fejlesztésére tervezünk sok gyakorlatot. Ezek közül egyes gyakorlatok csukott szemmel is végezhetők. Pl. labdagurítás a test körül jobb és bal kézzel, csukott szemmel is, körforma kialakítása szalaglengetéssel, karkörzéssel test előtt, test mellett, csukott szemmel is.

Ebben az életkorban új feladatunk a finommotorika fejlesztése. Ez nagyon lényeges fejlesztési terület, mivel a finommotorikus koordináció az írás megtanulásának elengedhetetlen feltétele.

Programunkban az óvodai testnevelés szerves része a mindennapi frissítő torna is.

Ezt minden korcsoportban naponta legalább egyszer 10 perces időtartammal szervezzük meg. E tevékenység napirendbe illesztését mindenki maga végzi el. Ha lehetőség van rá megfelelő időben, ruházatban, ezt is a szabad levegőn tartjuk.

A **mindennapos mozgás anyagát** elsősorban mozgásos játékok adják, kiegészülve egy-egy gimnasztikai gyakorlattal. A játékokat céltudatosan a kötelező foglalkozásokhoz és a korosztály számára legmegfelelőbb fejlesztési feladatokhoz igazodva választjuk ki. Rendszeresen és megfelelően szervezzük ezt a tevékenységet, hogy a gyermekek mindig szívesen és örömmel vegyenek részt benne. Igényükké és szokásukká válik a mindennapi mozgás. Így lesznek kedvenc játékaik, amelyek eljátszását maguk is kezdeményezik. Az örömmel, jó hangulatban végzett játékok jó lehetőséget nyújtanak a fejlesztő program egy-egy feladatának megvalósításához, társas kapcsolatok alakulásához is. Pl. futó-fogó játékokkal a nagymozgások és térészlelés fejlesztése, labdajátékokkal a szem-kéz, szem-láb koordinációt és a finommotorikát fejlesztjük. A játékok, térformák felidézésével lehetőségünk van a vizuális, verbális memóriájuk fejlesztésére, valamint szókincsük gyarapítására.

A mozgásfejlesztésben meghatározó:

- spontán érzelmi motivációkra építünk, az egyéni fejlettséget vesszük figyelembe,
- foglalkozásokon a gyermekek jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt, ne hajtsuk túl a versengést,
- biztosítjuk a gyermekek megfelelő terhelését az aktivitási szintek változtatásával,
- az ily módon kiváltott fizikai aktivitás előhívja és erősíti a szellemi aktivitást is.

10.2. Ajáték

Cél: Érzelmileg meleg, biztonságos környezetben éljék át a játéktevékenységet, melyben sok mindent lát, hall, tapasztal, ha jó mintákat kap spontán utánzásra, beszédben ugyanúgy, mint ének-zenében, vagy bármiféle cselekvésben. A kisgyermek elemi pszichikus szükségleteinek biztosítása, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul kell kielégülnie.

Olyan élményanyag biztosítása, mely sokoldalú tapasztalathoz, ismerethez, érzelemhez juttatja a gyermekeket, s ez által gazdagodik a játék tartalma.

Feladattartalom: Olyan élményanyag biztosítása, mely gazdagítja gyermek valóságról szerzett benyomásait, tapasztalatait, ismereteit, szokás- és normarendszerét. A napirend szakszerű összeállításával a játék dominanciájának biztosítása. A játékban a gyermeki tapasztalatok, ismeretek bővülésének megteremtése. A gyermek értelmi képességei fejlődésének elősegítése a játékkal, mely által ismerkednek a világgal, tárgyakkal, tárgyak tulajdonságaival, a valóság eredményeivel. A játékot úgy tekintjük, mint a nevelési célok elérésének legfőbb eszközét.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét. Az óvodában fontos a szabad játék túlsúlyának érvényesülése. A játék kitüntetett szerepű, tájékozódó, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenység.

Óvodapedagógus feladata:

- Az óvodapedagógus jelenléte tegye lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.
- A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenlétével biztosítsa az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival érje el.
- Nyugodt, derűs légkör kialakításával az elmélyült játék feltételeinek megteremtése. (idő, hely, eszköz), a gyakorló játék, a szimbolikus szerepjáték, konstruáló játék, szabályjáték.
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához, a különböző játékformákhoz.
- Az egyéni élményeken túl közös élményszerzési lehetőség kihasználása a játék fejlesztése érdekében.
- A gyermeki szabad játék önállóságának tiszteletben tartása.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Megértik és elfogadják játszótársaik elgondolásait, tevékenységük logikáját
- Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz
- Vállalják a számukra kevésbé érdekes, kedvezőtlenebb szerepeket is
- Tudnak vezetni és játszótársaikhoz alkalmazkodni
- Képesek olyan játszóhelyzeteket létrehozni, amelyekben tapasztalataik, érdeklődésük alapján ábrázolhatják a felnőttek tevékenységét és különféle kapcsolatait
- Megfelelő tapasztalatok és élmények birtokában önállóan a játék előzetes, közös tervezésében, a szerepek kiválasztásában, a játékszerek és eszközök megválasztásában, s a szabályok betartásában
- A játzó csoportok tagjai között tartós és szoros kapcsolat alakul ki.
-

Sikerkritérium:

- ❖ „Az óvónő a szabad játék során kívülálló külső, szükség esetén a játékélménybe beépülő modell, ami segíti a mintával való azonosulást.”
- ❖ A gyermekek saját maguk által készített játékeszközök, alkotásaik használatára lehetőséget biztosítunk a játékuk során.

- ❖ Hagyjuk, hogy saját elgondolásaikat megvalósítva, fantáziájuk, hangulataik, érzelmeik szabadon megnyilvánulhassanak.
- ❖ Az állandó játszóhelyek mellett paravánokkal, hordozható egyszerű eszközök biztosításával lehetőséget adunk önálló játékok színeesebbé tételére.

A **roma gyermekek** többsége **különleges bánásmódot és türelmet** igényel, fejlődési hátrányaik megszüntetése óriási problémát jelent számunkra, s egyben bonyolult ismeretek elsajátítását követeli meg tőlünk. Sajátos gondolkodásmódjuk, normarendjük, szokásaik, hitviláguk megnehezíti, hátráltatja az óvodába való beilleszkedésüket. Fő célunk a hátrányok megszüntetése, az egészen eltérő élményhatások, ismeretek, tudásanyag megismertetése és pótlásának megszervezése. Már az óvodai élet első pillanatától törekszünk az élményszerző ismereteket nyújtó sémák beiktatására, amit játéktevékenységeikbe beépíthetnek és újra átélhetnek.

A **roma gyermekek játékfejlődése** eltér a magyar gyerekéétől. Játékukat a nagycsaládban és a „természetközben” élés hatásai motiválják. Beilleszkedésüket nehezíti az eltérő értékrend a családi és az óvodai élet között. Ezek a gyerekek hátrányos helyzetűek a játékeszközök tekintetében is. Óvodába kerülve csak ismerkednek a játékokkal, a játékeszközök fejlesztő hatását ezért közvetlenül élik át.

Jellemzi őket a családszeretet, az összetartozás fontossága, a sajátos életmód. Játéktémáikban gyakran visszatérő motívum a törvénnyel való összeütközést mutató élmények sokasága.

Nem lehet velük elfeledtetni, hiszen mindennapi életüket is ez hatja át. A negatív élmények kompenzálása, a jó példák bemutatása, gondolkodásuk pozitív irányba való terelése óriási feladatot ró rájuk. Vonzódásuk a természetes anyagokhoz ősi kultúrájukból fakad. A család férfi tagjai a természetben megtalálható anyagokat felhasználva készítenek használati tárgyakat pl. kosarat, seprűt, vályogot, stb. Ezek az élmények megjelennek a gyermekek játékaiban, szívesen tevékenykednek a szalmával, csutkával, náddal, agyaggal. Az etnikai csoportunkban elkészítettük a roma sátrát, mely az udvaron felállítva lehetőséget ad az élmények felelevenítésére, a játéktémák bővítésére.

Játékukra jellemző az egymás elfogadása, de szabályismeretük a sajátos nevelés miatt elmarad az életkori szinttől. A nyugodt légkör, a megfelelő hely és idő, valamint az eszközök biztosításával, ismeretek, tapasztalatok nyújtásával gazdagítjuk, segítjük az alapvető szabályok kialakulását. Valamilyen fejlődési probléma, korrekció, a kompenzáció, a prevenció elméleti-gyakorlati keretein belül azt támogatjuk, hogy az egyenlőtlen fejlődés, a mozgás, a percepció, a gondolkodás, a viselkedés részfunkciózavarai, szindrómaegyüttesek fennállásakor a fejlődőképes idegrendszer öngyógyító tendenciái erősödhesenek. A feltételek kialakításával, a tevékenységek szervezésével segítjük a gyerekek differenciált fejlődését.

10.2.1. A játék szerepe a fejlődésben

A természetes gyermeki megnyilvánulások sorában a két legfontosabb: a mozgás és a játék, amely óriási dominanciával uralja a kisgyermekkori fejlődést. A gyermek 0-8 éves élettörténete egy egységes fejlődési láncolat, ahol a fejlődés folyamatossága jól követhető. A korai fejlődési sajátosságok nagymértékben meghatározzák az idegrendszer számos működési sajátosságát, amelyek a későbbiekben pl. óvodáskorban, nemcsak a korai tanulás, hanem a szándékos iskolai tanulási-elsajátítási folyamatok sikerességét is befolyásolja.

A játék fejlődése a fejlődés egészének tükré. Akár a játék fejlődésének pedagógiai szemléletében, akár a pszichikus funkciók fejlődésének szemléletében a játék által követhetővé válik a fejlődés szenzomotoros, művelet előtti, műveleti szakaszainak minden lépése. A szakaszok ismeretén túl a játék teszi megfigyelhetővé azokat a minőségi ugrásokat, amelyek ugyan nem a szakaszok határai, hanem inkább egy bizonyos fejlődési folyamatosság lassú átmintázódásának elemei. A mozgás, a testséma és az én megismerése, a percepció, a

gondolkodás, azon belül a fogalmi gondolkodás és a beszéd folyamatok, a kommunikáció fejlődése mind-mind játékba ágyazottan valósul meg.

A játék fejlődésének útja az egyszerű gyakorló majd utánzó játékoktól vezet a szimbolikus játékokon keresztül a szabályjátékok világába, de ez az út csak elvi hierarchia, hisz a gyakorló játék soha nem hal el a szimbolikus játékok nagy időszakában pedig már megtalálhatóak az egyszerűbb szabályjátékok. A játék mind a szocializációt, mind az értelmi fejlődést egyaránt tükrözi. Ebben az egyidejűségben rejlik a játék színességének titka: lehet valami nagymozgásos, tűnhet gyakorlónak, ugyanakkor szimbolikus, de szabály által vezérelt is egyszerre.

10.2.2. A játék szerepe az idegrendszer fejlődésében

A játék a gyermek fejlődésében alapvető jelentőségű, semmi mással nem helyettesíthető tevékenységi forma. A tudomány jelenlegi állása szerint bizonyított, hogy a magasan szervezett idegrendszer fejlődésének a játék feltétele, szervező (organizáló) és összerendező (integráló) funkciója. Ennek bizonyítékai nemcsak elvi jelentőségűek, hanem az óvodai élet napjaiban is meghatározóak. Az óvodai nevelés tartalmának a játékra építettség az egyik legfontosabb sajátossága. Az óvodai nevelés országos alapprogramjának elvei szerint is: a játék semmi mással nem helyettesíthető gyermeki tevékenység. Ennek szellemében a játék az óvodai nevelés rendszerén belül fundamentális, mindent átható jelentőséggel bír. A Komplex prevenció óvodai program elvei szerint a mozgás, a játék és a kultúraátadás hármas keretében elrendezhető az óvodai nevelés teljes cél- és feladatrendszere, megvalósul a törvény által kitűzött elvek összessége és segíti abban a gyermek fejlődését, hogy kialakulhasson az iskolai életre való felkészültsége.

Az óvodás kori fejlődés folyamatait a K.P.P. oly módon segíti, hogy a fejlődés természetes jegyei és az egyéni sajátosságok szabad megnyilvánulásai mögött ne rejtőzzenek olyan fejlődési megrekedések, melyek csak iskolás korban manifesztálódnak (jutnak felszínre).

A neurológiai hátrányokkal rendelkező gyermekek – szükség esetén megfelelő szakember segítségét kérve –, olyan támogatást kapnak, melynek eredményeként saját problémáikhoz mértén korrekció, kompenzáció történik, tehát csökken a veszélyeztetettség, s elejét vesszük a későbbi nehézségek súlyosabbá válásának. Ennek értelmében beszélünk a játék prevencióban betöltött szerepéről.

Mind a fejlődésnek, mind a fejlesztésnek feltétele a gyermek saját aktív tevékenysége. Önkéntes, örömmel végzett tevékenységi formáiban kreatív ötleteinek szabad kipróbálási lehetőségei biztosítottak. A játék öröme saját elhatározásból ered, vagyis abból, hogy mindenki saját kedve szerint vesz részt benne.

A fejlődő idegrendszer egészséges megnyilvánulása a játék, ennek hiánya vagy különleges sajátosságai azonnal jelzik a fejlődés bármelyik problémáját. Óvodapedagógusainknak rendelkezniük kell ismeretekkel a tekintetben, hogy a fejlődésben milyen élményreakciók és milyen zavarok fordulhatnak elő, mert sokszor nekik kell nagyon óvatosan, udvariasan felhívni a szülők figyelmét arra, hogy a kisgyermek játéka hosszabb idő óta (az 1-3 hónap az átl.) el nem múló sajátosságokat mutat, tehát már nem aktuális élményfeldolgozásról, hanem esetleg fejlődési zavarról van szó. Napjainkban sajnos, mivel a természetes lassú életritmus felborult, sokszor nagyon rossz körülmények között élő szülők gyermekei halmozott problémákkal küzdenek. Az óvodai nevelésnek **3-4 éves időtartamban** van lehetősége arra, hogy észrevegye a veleszületett, szerzett, kombinált problémákat és úgy segítse a kisgyermek fejlődését, hogy indirekt és kevésbé direkt eszközökkel tudja befolyásolni a fejlődés folyamatát, úgy tudja fejleszteni a gyermeket, hogy a kisgyermeknevelés elveit (az iskoláskor előtti nevelés: 0-6 év, más értelmezésekben 0-8 év) ne sértse és a gyermeki jogok se csorbuljanak.

Programunkban a játék, mozgás, kultúraátadás komplex módon van jelen az óvodai élet minden elemében. A gyermeki tevékenység két legfontosabbika (játék, mozgás) adja a program két fő

tengelyét, s a tudatos felnőtt hatás, kölcsönhatás által gyarapszik a kisgyermek fejlődése. Ebben nagy szerepe van a modell-, mintakövetésnek, interakciónak.

10.2.3. A játék szerepe a nevelési folyamatban

A gyermeknek sajátos világlátása van. Nem kicsinyített felnőtt meghatározott alkati sajátosságokkal, de nagyon plasztikus, fejlődésre képes idegrendszerrel jön a világra. Már az első élethónapokban kimutatható a játék iránti vágy, a már ismert begyakorolt mozgás, észlelés, hangadás örömszerző ismétlése, variálása. Játék a látvánnyal, játék a hanggal, játék a tapintással, játék a történetekkel, stb. adja kezdetét. A játék elválaszthatatlan a mozgástól vagy éppen a szociális keretektől és személyektől. Teljes mértékben összedolgozódik a korai tanulás folyamataival, mert sajátos dinamika jön létre, ahol a gyermek idegrendszere pontosan szabályozza, hogy miből mit, mennyit, újat-e vagy a biztonságot nyújtó ismeretet helyez el előtérbe az adott pillanatban. Fejlődésének kulcsa, hogy mindez az érési programhoz rendelődik hozzá. Ma már nem tekinthetünk el annak jobb ismeretétől, értésétől, hogy miért fejlődnek másként a lassú és másként a gyors ingerületvezetésű gyerekek, miért fejlődnek másként a fiúk, a lányok, miért a balkezes és a jobbkezes gyerekek, vagy miért késhet a domináns kéz, szem, kéz, láb, fül, (az agyi) laterális dominancia kialakulása.

Kérdés továbbá, hogy bizonyos gyerekek számára (a normalitás körén belül is) miért megterhelő a társas jelleg, a csoport relatív nagy létszáma. (Erre érzékeny gyerekek számára 15-20 gyermek jelenléte is megterhelő, ami pedig elvben az optimális, de a hivatalos keretszámhoz viszonyítva jóval alacsonyabb létszámot jelent.) Eltérő módon fejlődnek a mozgékony, adott esetben a motoros nyugtalansággal rendelkező gyerekek akik figyelemzavara lehetetlenné teszi az optimális ütemű fejlődést és az alkalmazkodást. Ezen gyerekek baleseti veszélyeztetettsége jóval nagyobb. Az ügyes gyerekek veszélykeresők, ingerkeresők, meggondolatlanok és gyorsak, az utóbbi csoportba tartozó (ügyetlen) gyermek esetlenségüknél fogva, a figyelmetlenségéből eredően vannak kitéve fokozott veszélynek. Óvodás korra tevődik a percepció és a gondolkodás összerendeződésének szenzitív időszaka, s ennek kompenzációja, korrekciója kisiskolás korban már a megkésetttség vagy akadályozottság feloldásával való küzdelem

10.2.4. A játék szerepe a társas kapcsolatok fejlődésében

A játék áthatja a mindennapos tevékenységeket. Nem arról van szó, hogy más tevékenységek játékosá tételével adunk játékos árnyalatot, hanem arról, hogy a mozgás, játék kultúraátadás hol tud olyan dominanciává szerveződni, ahol a fő tevékenység a játék, s így minden kritériumában játékként szerveződik. (A gyermek idegrendszere játékként szervezi, rendezi össze.) Ettől válik öngyógyítóvá, fejlesztővé. Épp ezért: a játék szervezi egyé az értelmi, érzelmi és társas folyamatokat. Pl. amíg a többszemponutú gondolkodás lehetetlen, mert a kisgyermek gondolkodása egocentrikus, egyszemponutú, addig a játék főleg gyakorló, utánzó és a társas szerveződés szintjei között, „egymás szemlélése”, „együttmozgás”, „magányos játék csoportban” szinteken találjuk. Ez nem baj, mert a játék társas szerveződésének is van érési ideje, s csak folyamatában fejlődik, elősegíteni lehet, siettetni nem!

A gyermek fejlődésének komplex szemlélete az irányadó. A játék elválaszthatatlan a fejlődés egészétől, a megismerő, az érzelmi, akarati, szociális, társas fejlődéstől. Elválaszthatatlan a mozgástól, a világkép és a tudat kialakulásától. Az éntudat másik nézőpontjának megértése, előre történő figyelembevétele, szociális hatékonyság (modellnyújtás, modellkövetés), a társas kapcsolatok fejlődése formálják a gyermeki tudat értelmi és szociális összerendezettségét, önszabályozó, alkalmazkodó funkcióit.

A **pszichikus funkciók** kognitív hangsúlyú funkciói sem választhatók el egymástól, mert az érzékelés, az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a fogalmi gondolkodás (kezdetben a soralkotás, figurális együttesek, kategorizáció, egyszeres, többszörös osztályozás, alálérendelések, megmaradás fogalma, amelyek formálják a műveleti gondolkodást), így a

műveleti gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, gondolkodási stratégia, kreativitás rendelődhet alá a szó igazi értelmében vett játéktevékenységnek, ahol a valódi viselkedés játék, s a különböző játéktípusokban érleli össze az értelmi és az érzelmi, akarati, társas funkciókat.

A **játékfajták** mindegyike megjelenik az óvodás gyermek életében. A különböző játékfajták, a gyakorló, építő-konstruáló, a szimbolikus szerepjáték és a szabályjáték, pedagógiai, pszichológiai hatásainak ismerete is szükséges ahhoz, hogy érvényre juthasson a tudatos óvodapedagógusi hatás és a gyermek önkéntessége is. A fejlesztési feladatokat csak a megfelelő feltételek biztosításával valósíthatjuk meg:

- nyugodt légkör
- idő
- megfelelő hely
- eszközök.

A kisgyermek gyakorló funkciójátéka során sajátítja el az egyszerű tárgyak használatát és ezen az úton alakul ki mozgáskoordinációja. A gyakorlójáték átélése alatt megismertetjük saját testével, testi képességeivel, és begyakoroltatunk alapvető mozgásokat. Lehetőséget biztosítunk a testséma fejlesztéséhez, a testrészek megismeréséhez tárgyakhoz viszonyított helyzetek kapcsán. A nagymozgások végzésével a mozgásfejlődést segítjük elő.

A verbális gyakorlójáték a gyermekeink körében nagyon kedvelt. Játék közben „halandzsaszöveget” találnak ki, s örömet lelik bennük. A gyermekek beszédszándéka erősödik, beszédgátlása oldódik és fejlődik ritmusérzékük is. A játék spontán áradó beszédet, a verbális kifejezőkészséget fejleszti. **A nevelési gyakorlatban kétféle játékot különböztetünk el.**

A első a gyermek a szabad játéka, melynek során az óvónővel közvetett módon kapcsolódik. A második az óvónő által kezdeményezett játék, mely mindig irányított, nevelési célzatú és tanulási tartalmat hordozó játéktevékenység, melyben a gyermekek önkéntes alapon vehetnek részt.

A **szimbolikus szerepjátékra** azért fektetünk nagy hangsúlyt, mert a gyermekek önkifejezésének a legtipikusabb formája, melyet a gyermekek fiktív vagy valóságos élményeiket a sajátos körülmények között „mintha” helyzetben – képzelete segítségével – újraalkot, felvett szerepben elevenít meg. A szerepjátékaikban megjelenik a drámai elem, ami a szerep beleélés következménye, velejárója. Itt beszélhetünk dramatikus játékról is, melynek legtöbbször a forrása irodalmi alkotás, de lehet gyermekek kitalációja is. A szerepjátékon belül kialakul az utánzó játék is.

A **konstruáló játéknak** több változata lelhető fel az óvodánkban. A legegyszerűbb formája az építőjáték, amely a gyakorló játékból fejlődik ki. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert játék közben a gyermekek átélik az alkotás örömét, fejlődik kreativitásuk, megtanulnak tervezni, szerkeszteni, tapasztalatokat gyűjteni. Építés közben fejlődik gondolkodásuk, megfigyelőképességük, valamint stabilizálódik a szem-kéz koordináció, fejlődik a finommotorika.

A **konstrukciós alkotó játék** fejlettebb formája a barkácsolás, amelynek során kisméretű kézi szerszámok igénybevételevel különböző anyagokból új tárgyakat készítenek, elsősorban játékuhoz vagy pusztán az alkotás örömeért. A barkácsolás kiegészül az építőjáték és a konstruáló játék előre gyártott elemeivel. A konstruálás előfordul önálló játékként is, de leggyakrabban szerepjátékkal kombinálva. Ebben az életkorban a játékok fejlettebb csoportját a szabályjátékok alkotják, ahol a játék előre meghatározott pontos szabályok szerint folyik. Az **értelemfejlesztő szabályjátékok** a megfigyelőképesség, a gondolkodás műveletei, a szociális érettség és az értelmi érettség fejlődését szolgálják. Ilyen szabályjátékok óvodánkban a dominók, kártyák, logikai játékok, barchóbajátékok, nyelvi játékok, puzzle kirakók.

A **népi játékok** a szabályjátékoknak egyik csoportját alkotják. Népszerűsége fokozódik, mert tartalma és eszközkészlete közel áll a gyermekekhez.

A fejlesztés során az érés – fejlődés az elsődleges. A felnőtt munkájának, a fejlesztés irányainak tudatos megválasztásában, a megismerésre való törekvésben, a lehetőségek felismerésében, megválasztásában látjuk jelentőségét. A gyermek a játékában vérmérsékletének, aktuális idegéletani, érzelmi állapotának megfelelően választ tevékenységi formát, közeledik a játékok végtelen tárházának valamelyik, számára kedves eleméhez.

A gyermek számára fontos a játék mint folyamat, fontos mint tárgy és fontos mint szabály. Arra figyelünk, hogy az óvoda biztonságos közegében a gyermekek érzelmi kötődései kialakuljanak a felnőttek és a társak iránt, s ebben a közegben az indirektív eszközök alkalmazásával vezessük őt fejlődésének útján. Ebben támogat bennünket az óvodai nevelés országos alapprogramja gyermekcentrikus szemléletével.

11. Kultúraátadás

A kultúraátadás a gyermek természetes megnyilvánulásaira építve tudatosan megalapozva **közvetíti az örök emberi értékeket** (az adott korosztálynak és fejlődési szintnek megfelelő mértékben és szinten). Komplexitását elsődlegesen a környezet megismerésén keresztül biztosítjuk. Ebben a folyamatban kiinduló pontnak tekintjük a természeti és társadalmi környezetből szerzett gyermeki tapasztalatokat, hiszen a környezet a fejlődés forrása. Ezekre a tapasztalatokra építve, új élményekkel, ismeretekkel gyarapítva juttatjuk el a gyermeket, egyéni és életkori fejlődési ütemét figyelembe véve magasabb szintre. A családdal való együttnevelés során figyelembe vesszük, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek óvodai környezetbe a gyermekek. Tekintettel vagyunk a családban kialakult kulturális, világnézeti, etnikai hagyományokra, figyelemmel kísérjük, elősegítjük ezek spontán gyermeki megnyilvánulásait, egymásra való hatását.

Az óvodai nevelés általános feladatai:

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki és értelmi fejlesztése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása
- az óvodapedagógus a program alapelveinek megfelelően komplex tevékenységeket biztosítson a gyermekek számára a környezet megismerésén keresztül
- **Az egyéni adottságokat figyelembe véve valósítsa meg a gyermek önmagához képest való fejlesztését.**

11.1. Egészséges életmód alakítása, az egészség védeleme

Programunkban az egészségnevelés terén is a **prevencióra** fektetjük a fő hangsúlyt. Ennek legfontosabb tényezője **megfelelő életritmusok** kialakítása. A rendszeresen, ugyanabban az időben végzett tevékenységek visszahatnak az **életfolyamatokra**, feltételei az egészséges testi és szellemi fejlődésnek. Az optimális, a gyermek életkorának megfelelő óvodai élet ritmus kialakításánál figyelembe vesszük az otthonról hozott szokásokat.

Cél : A gyermekek testi, lelki és szellemi egészségének megalapozása.

Feladat: Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése.

Területei:

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
- A harmonikus összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése

- A gyermek testi képességei fejlődésének elősegítése
- A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása
- A gyermek fejlődéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet kialakítása
- Megfelelő szakemberek bevonásával, - a szülővel, óvodapedagógussal együttműködve- speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki feladatok ellátása.

Óvodapedagógus feladata:

- a gyermekek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;
- a gyermek testi képességei fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése; óvása, megőrzése
- az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és a gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése,
- a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- - a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása; -
- Megfelelő szakemberek felé való problémajelzés, - a szülővel együttműködve-, akik ellátják a speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi nevelési feladatokat.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- A kialakult szokások önálló alkalmazásával, saját fejlettségi szintjüknek megfelelően elégitik ki komfortérzetüket.
- Szükségletükké válik - lehetőség szerint – a szabad levegőn végzett mozgás.
- Kialakul bennük annak igénye, hogy naponta fogyasszanak friss zöldséget, gyümölcsöt.
- Egységük megóvása érdekében fontos szabályokat tartanak be:
 - időjárásnak megfelelően, rétegesen öltözködnek
 - figyelnek saját és társaik testi épségére
 - kialakul veszélyérzetük
 - önállóan öltözködnek, ruhájukat ki-be gombolják
 - ruhájukat esztétikusan helyükre rakják
 - megjelenésük és környezetük esztétikájára ügyelnek
 - önállóan, figyelmeztetés nélkül tisztálkodnak, amikor szükséges
 - a tisztálkodási eszközöket helyükre teszik
 - a zsebkendőt önállóan használják
 - önállóan mosnak fogat
 - meg tudják ítélni a szükséges étel, folyadék mennyiségét
 - esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek; készség szinten használják a kanalat, villát
 - halkán étkeznek
 - környezetüket igyekeznek mindenütt rendben tartani.

Sikerkritérium:

- ❖ Igényeljük a speciális szakemberek (védőnő, háziorvos, fogorvos) alkalmankénti ismeretterjesztő foglalkozásainak megtartását.
- ❖ Felhasználjuk az óvoda meglévő eszközeit (labda, roller, kerékpár, gokart, stb.) ezzel is fejlesztve a gyermekek mozgását, edzettségét.

- ❖ Sétákat, kirándulásokat szervezünk, melyek a mozgásigény kielégítésén kívül együttes élményt is jelentenek a gyerekek számára.
- ❖ A pihenéshez friss levegőt, anyai szeretetet, gondoskodást; a szenderegő állapot megteremtéséhez halk altató dalok dúdolását, mesét; 5-6-7 éves korban a differenciált pihenés lehetőségét megteremtjük.

Tehetséggondozás:

A fejlett és összerendezett, valamint nagy mozgásigényű gyermekek számára az iskolai tornateremben dzsúdó és futballfoglalkozásokon való részvételt biztosítunk.

A hátrányos helyzetű gyermekek speciális gondozást, odafigyelést igényelnek tőlünk. Kezdetben a gyerekekkel meg kell ismertetni a testápoláshoz, az étkezésekhez szükséges eszközök nevét, funkcióját, azok használati módját. Az egészségügyi szokások, szabályok tudatosítására fokozott gondot kell fordítani. A test tisztántartása iránti igényüket a rendszeres heti fürdetés során is alakítjuk. Az önálló öltözködéshez szükséges mozdulatok begyakoroltatására is nagy gondot fordítunk. Hangsúlyt fektetünk a rendezett külső, esztétikus megjelenés iránti igény formálására is.

Gondozás

A testi, lelki, szellemi egészség egyik alapvető feltétele a gyermek testi komfortérzetének kielégítése. Ebben, minél kisebb a gyermek, annál több segítségre van szüksége. A gondozás kiemelt szerepe a nevelésnek, mely bensőséges gyermek-felnőtt kapcsolatot és szoros együttműködést feltételez a többi munkatárssal. A test gondozása közben nemcsak a testi, hanem a szellemi egészség építése is serkenthető. Az önkiszolgáló feladatok elvégzése a tevékenységek többszöri gyakorlását teszi lehetővé, s ez alakítja a gyermek énképét, segíti önállóvá válásukat. A felnőtt (óvodapedagógus, szülő, dajka) tanítja és gyakoroltatja a napi élethez szükséges szokásokat, melyek egy része az óvodáskor végére szükségletté válnak. A testápolás, öltözködés, étkezés, önkiszolgálás közben természetes módon fejlődik és fejleszthető a gyermek.

Testi nevelés

A testi nevelés magába foglalja a gyermek testi szükségleteinek (mozgás, levegőzés, pihenés, egészséges táplálkozás) kielégítését, a gyermek egészségének, testi épségének védelmét, edzését. A testi nevelés, egészséges életmódra nevelés hatékonysága akkor érvényesül maradéktalanul, ha biztosítjuk a fejlődéshez szükséges optimális környezetet. Óvodánk tágas udvara alkalmas a szabad levegőn való mozgásra, a különböző fából készült udvari játékokon lehetőség van változatos mozgásformák kipróbálására, gyakorlására.

Mozgás

A mozgás jelentős szerepet tölt be az egészséges életmódra nevelésben. Sokféle mozgáslehetőséget biztosítunk a gyerekek számára, ez kedvezően befolyásolja az egész szervezet fejlődését. Hozzájárul a légző és keringési rendszer teljesítőképességének, a csont és izomrendszer teherbíró-képességének növeléséhez. Elősegíti a **harmonikus, testi, lelki fejlődést**, a fiziológiai egyensúly fenntartását, az **egészség megőrzését**. Megfelelő terheléssel, az aktivitási szintek változtatásával a testi képességek fejlődését segíti.

A különböző mozgásformák sokszori gyakorlásával, a mozgásokhoz kapcsolódó szabályok megtanulásával egyre biztosabban használják a szereket, eszközöket, egyre jobban eligazodnak a térben, s így a baleseteket is megelőzhetjük.

Megteremtjük a feltételeket a gyermekek egészséges fejlődéséhez, hogy jó levegőjű, tiszta, biztonságos környezetben, s lehetőség szerint minél többet mozogjanak a szabadban. Fontosnak tartjuk a hőmérsékletnek megfelelő, kényelmes öltözködés viselését a teremben és a szabadban egyaránt.

A mozgásokhoz kapcsolódó gondozási feladatok ellátása közben a higiénés szabályok kialakulását segítjük.

A rendszeres, örömmel végzett mozgással a gyermekeket az egészséges életvitel kialakítására szoktatjuk, s ezzel a szülőknek is mintát adunk. Ezt igyekszünk erősíteni – alkalmanként - a szülőkkel közösen szervezett mozgásos programokkal is.

Levegőzés:

A levegőztetés - élettani hatásán túl – elősegíti többek között a hangképző szervek fejlődését, helyes légzés kialakítását. Arra törekszünk, hogy a mindennapok során lehetőség szerint a gyerekek minél több tevékenységüket a szabad levegőn végezzék. Amikor az időjárás lehetővé teszi a játék, a mozgás, a kezdeményezések, a foglalkozások a szabadban történnek. Mivel udvarunk füves, sáros idő esetén séták szervezésével biztosítjuk a levegőztetést. Elkészült egy szilárd burkolattal ellátott terasz. Ennek kihasználásával esős időben is tudjuk biztosítani a szabad levegőn való mozgást.

Pihenés:

Fontos feladatunk a pihenéshez szükséges nyugodt légkör biztosítása, melyet a külső zavaró ingerek kizárásával, az altatás hangulatához illő halk zenével, mesével érünk el.

Figyelembe vesszük a gyermekek egyéni alvásigényét, szokásaikat. A kiscsoportos gyerekek magukkal hozhatják az alváskor megszokott legkedvesebb játékaikat, mely az érzelmi biztonság megteremtését segíti. A gyerekek fejlődésével az alvásigényük csökken, ezért nagycsoportban lehetőséget biztosítunk a pihenés mellett az aktív, csendes de nyugodt tevékenységek végzésére.

A megfelelő méretű fektetők, huzattal ellátott takarók a kényelmüket, s egészségük védelmét szolgálják.

11.1.1. Egészséges táplálkozás

Az óvoda étrendjét lehetőség szerint kiegészítjük vitamindús zöldségekkel, gyümölcsökkel, az ezekből készített ételekkel, italokkal. Az idénynek megfelelő termékekből gyümölcssalátákat, zöldségsalátákat, teákat készítünk, s közben a gyerekek megismerkednek korszerű alapanyagokkal, elkészítési módokkal, a hozzájuk kapcsolódó higiénés szokásokkal, új ízekkel. Ezzel is megalapozzuk az egészséges táplálkozás kialakulását. Formáljuk ízlésüket, s modellt nyújtunk a családoknak is.

11.1.2. Egészségvédelem, edzés

A gyermekek egészségének megóvását elősegíti a **gondozási, a testi nevelési és a mozgásfejlesztési feladatok** megfelelő ellátása. Ezen kívül nagy hangsúlyt fektetünk a higiénés szabályok betartására, mivel ezzel a szervezet általános védekezőképességének erősítését, betegségek megelőzését biztosítjuk. Úgy alakítjuk a gyerekek **környezetét**, hogy az **biztonságos**, a berendezések, a falak színei nyugtató hatásúak, harmóniát árasztóak legyenek. A környezet tisztántartása, portalanítása, szükség szerinti fertőtlenítése, a folyamatos levegőcsere, a megfelelő páratartalom biztosítása, a tevékenységek minél nagyobb arányú szabad levegőn való szervezése szintén fontos feladatunk.

A **gyermekek testi épségének védelme**, a balesetek megelőzése megkívánja tőlünk a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, az eszközök, használati tárgyak ellenőrzését, folyamatos karbantartását, a hibaforrások megszüntetését. A gyermeki gondolkodásmód sajátosságából, valamint a szenzomotoros koordináció zavaraiából adódhatnak a tipikus gyermekbalesetek (törések, zúzódások). Ezek megelőzése állandó felnőtt kontrollal, a tevékenységek figyelemmel kísérésével történik. Emellett saját és társaik testi épségének megóvására neveljük a gyerekeket.

Az óvodába kerülő gyerekek egészségi állapotának megismerését segíti az anamnézis felvétele, melynek során tájékozódunk a gyerekek azon betegségeiről, melyek nem akadályozzák az óvodai közösségbe való kerülést (allergia, lázgörcs, stb.), az egészségi állapot egyensúlyban tartásának feltételeiről, illetve az alapvető tennivalókról is informálódunk.

Évente több alkalommal kerül sor a védőnői-orvosi **szűrővizsgálatokra, együttműködési megállapodás alapján**. Rendszeresen felhívjuk az orvos figyelmét azokra az eltérésekre, melyek felderítése, kezelése szakorvosi vizsgálatot igényel. (Pl. érzékszervi funkciók csökkenése, mozgásszervi eltérések, stb.)

A **levegő, víz, napfény együttes hatása** biztosítja a gyerekek testi edzettségét. Ennek érdekében a lehető legtöbb időt töltjük a szabadban az időjárásnak megfelelő ruházatban. Nyáron a déli órákban az udvarunk árnyékos területeinek kihasználásával (fák, babaházak, jurta, sátor) óvjuk a gyerekeket a nap káros hatásától. Mindezeknél figyelembe vesszük a gyerekek közötti egyéni különbségeket, egészségi állapotukat.

A fentiek megvalósításával hozzájárulunk a derűs, érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtéséhez, s megalapozzuk az egészséges életvitel iránti igény kialakulását.

Az egészséges életmódra nevelés területei a nevelési feladatokba természetes módon integrálhatóak a prevenció program alábbi feladatai:

Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások fejlesztése (pl. járás, futás, mászás, ugrás, csúszás, kúszás)
- Finommotorika fejlesztése (pl. gombolás, evőeszközök, körömkefe használata, vágás, szeletelés, reszelés...)
- Szem-kéz koordináció fejlesztése (pl. folyadéktöltés, kenyér kenés, fésüklődés, gombolás, kötés...)
- Szem-láb koordináció fejlesztése (pl. ugrókötelezés, futballozás, játékeszközökre való fel- és lemászás, stb.)
- Egyensúlygyakorlatok (pl. járás mozgóhídon, hintázás, ugróiskola, stb.)

Testséma fejlesztés

- Testrészek ismerete
 - Önmaga felismerése és azonosítása tükörgyakorlatokkal, játékos mondókákkal, külső tulajdonságainak megtanulásával.
 - Tevékenységek a testrészek megismerését célozva (öltözködés közben, a gyermek elalvás előtti – ébresztő simogatásakor...)
 - Meghatározott testrészekre koncentráció (hanyatt – hason fekvés, ülés, állás, térdeplés közben...)
- A test személyi zónájának alakítása
 - Az oldaliság (lateritás) alakítása (színes gumipánt használata a jobb csuklón, különböző mozgásfeladatok teljesítése jobb és bal kézre, lábra, oldalra koncentrációval)
 - A test elülső és hátulsó részeinek megismerése játékos, mozgásos feladatokkal (eszköz elhelyezése maguk elé vagy mögé, feküdjének a hátukra, hasukra)
 - A test függőleges zónájának megismerése (karika emelése fej fölé, eszköz lerakása a lábfejre vagy a láb elé)
 - Az előzőek gyakorlása csukott szemmel
 - Adott tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakorlása (szék, pad, asztal, elé-mögé-mellé-rá-alá, ülés, állás guggolás, stb)
- Test fogalom
 - A testrészek tudatos ismerete (részekből emberfigura összeállítása)
 - A test és testrészek funkcióinak tudatos ismerete (játékos gyakorlatokkal a testrészekhez tartozó funkció megnevezése)
- Az egyes testrészek fejlesztésére alkalmas mozgások
 - Fej
 - Törzs

- Kar
- Láb
- Ujjak
- Lábujjak

Észlelés fejlesztés (percepció fejlesztés)

- Látás (vizuális) fejlesztés
 - A szemmozgás tudatos kontrolljának alakítása és erősítése (mozgó tárgy követése balról-jobbra, jobbról-balra, fel-le, stb.)
 - A szem fixációs működésének erősítése (egy tárgy kiemelése a többi közül és figyelése 10 másodpercig mozgás közben)
 - Vizuális zártság – egészlegesség észlelésének alakítása (Mi hiányzik?)
 - Vizuális időrendiség felismertetése (képek időrendbe helyezése)
 - Vizuális ritmus kialakítása (minták kirakása gyöngyökből)
 - Vizuális helyzet – pozíció felismertetése (szimmetrikus helyzetek létrehozása)
 - Vizuális memória fejlesztése (emlékezetből mozgást utánozni, mintát kirakni)
- Alaklátás – formaállandóság fejlesztése
 - Különböző alakzatok létrehozása mozgással
 - Különböző formák felismertetése a közvetlen környezetben
 - Vizuális minta kirakása (Pötyi játék, gyöngyfüzés)
 - Minták rajzolása, festése
 - Részekből alakzatok összerakása
- Tapintásos (taktilis) észlelés fejlesztése
 - Gyurmázási technikák elsajátítása
 - Formák alakítása minta után
 - Sorminta készítése
 - Formák, méretek megváltoztatása
- Mozgásos (kinesztétikus) észlelés fejlesztése
 - Mozgások végzése behunyt szemmel
 - A gyerek hátára rajzolt minta felismerése
- Hallási (auditív) észlelés, analízis-szintézis fejlesztése
 - Különböző hangok, zörejek hangjának megfigyeltetése, felismerése
 - Ritmushangok visszaadása tapssal, kopogással, stb.
 - Szavak gyűjtése azonos kezdőhanggal
- Keresztcsatornák fejlesztése
 - Vizuális-tapintásos interszenzoros működésének fejlesztése (tapintással felismert tárgyat keresni vizuális mintában)
 - Vizuális-auditív működés fejlesztése (tárgyak, állatok képének megfelelő hangok megkeresése)
 - Vizuális-kinesztétikus működés fejlesztése (mozgásos forma felismerése vizuális mintában a formát megnevezve)
 - Hallási-tapintásos működés fejlesztése (tárgy jellemzése, amit tapintással felismert)

Verbális fejlesztés

A fentieket tudatosan kíséri a verbális megismerés (pl. testrészek, ruhadarabok megnevezése...)

11.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Cél: A kibontakozó gyermeki lélek érzelmi-értelmi gazdagításával, természetes kíváncsiságukra alapozva az emberi értékek közvetítése. A gyerekek egyéni érdekeinek,

tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normái alapján. Olyan szeretetteljes, kiegyensúlyozott légkör biztosítása az óvodában, mely megkönnyíti a gyerekek óvodai beilleszkedését.

Feladat: A gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges érzelmi biztonságot nyújtó kiegyensúlyozott szeretetteljes, családias légkör megteremtése a beszoktatástól az óvodáskor végéig. A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a természetes társas kapcsolatok létrehozása érdekében. a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

Olyan nyugodt, bizalommal teli kapcsolatot alakítson ki a gyerekekkel, ahol mindenki bátran tevékenykedhet, hibái miatt nem érheti kudarc.

Óvodapedagógus feladata:

- lelki nevelési feladatok ellátása
- Az óvónő viszonya a közösségi értékekhez egyértelmű legyen.
- Határozott, de barátságos, szeretetteljes, őszinte óvónői magatartás.
- Az egyéni sajátosságokhoz igazodó bánásmód
- A tűrő- és konfliktusmegoldó képesség fokozatos alakítása
- A közösség és az egyén, az egyén és a közösség egymásra hatása a gyermeki fejlődésben meghatározó legyen.
- **éreztesse meg a gyermekekkel a szülőföld, a haza, a család szeretetét, ahhoz való kötődését**
- A közösségi élet szokásainak fokozatos betartása
- Gyermek iránti bizalom elsődlegessége.

A fejlődés várható eredménye:

- Az eddig kialakult szokások a gyermekek igényévé válnak, amelynek természetes módon tesznek eleget.
- A közös tevékenységekben aktívan vesznek részt
- Elfogadják az adott tevékenység által megkívánt magatartási formákat
- Észreveszik, hogy kinek miben van szüksége segítségre
- Számba veszik a csoport tagjait, érdeklődnek a hiányzók iránt, közlik a hiányzók nevét.
- Figyelemmel, türelemmel hallgatják meg az óvónő és társaik közlését, kérdését.
- Önként vagy az óvónő kérésére bekapcsolódnak a foglalkozásba. Foglalkozás közben figyelnek az óvónőre és útmutatásainak megfelelően végrehajtják a feladatot.
- Tisztelettel viselkednek a felnőttekkel, az óvoda dolgozóival, vigyáznak munkájuk eredményére.
- Ébren marad bennük a közösségi tudat, örülnek a közösen elért sikereknek.
- Kialakul bennük a csoport élete iránti érdeklődés. Természetes szükségletté válik a közös tevékenykedés, „tájékozódás a közösségben”.
- Együtt éreznek társaikkal, érdeklődnek egymás iránt. Felismerik mikor kapcsolódhatnak be a tevékenységbe. Érdekli őket társaik mondanivalója, munkája.
- Ha társuknál szokatlan megnyilvánulást tapasztalnak, megértéssel fogadják.
- Önállóan keresik a segítségnyújtás megfelelő formáit. Egy-egy társuk iránt kitüntetett figyelmet, barátságot mutatnak.
- Bízhatnak önmagukban, társaikban. Ha az óvoda közösségi életét zavaró megnyilvánulást tapasztalnak, javaslatot tesznek a megoldásra.
- Tudják, hogy Magyarország a hazájuk, felismerik az ország címerét, a nemzeti szín zászlót, a magyar nemzeti ünnepekről is van ismeretük
- Ismerik saját családjukat, a családi kötelékeket

Sikerkritérium:

- ❖ A gyerekek felvételénél nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a szülők és a gyerekek személyesen érezzék meg az óvodai élet nyugalmát, szeretetteljes légkörét.
- ❖ Kéthónapos beszoktatást biztosítunk a gyerekeknek, melyben minden érintett dolgozó részt vesz. Önzetlen szeretettel segítjük a gyermekek biztonságérzetének kialakulását.
- ❖ Közösén kidolgozott szociális, erkölcsi szabályok szerint neveljük a gyermekeket.
- ❖ Minden csoportban kialakítjuk a környezethez jól illeszkedő jelképeiket, szimbólumokat, hagyományokat, beépítve a jeles napokat, ünnepeket, hogy ezzel is fokozzuk a gyermekek összetartozását.
- ❖ A tevékenységek során lehetőséget biztosítunk arra, hogy a gyerekek egyedül oldják meg feladataikat, így egy intellektuális, kommunikációs együttműködés is létrejön.

Érzelmi vezéreltség:

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága, a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, a külvilágból is minden érzelmein keresztül jut el hozzá. Az érzelem uralkodó szerepe a lelki jelenségek között, meghatározza a gyermek egész viszonyát a környezetéhez: személyekhez, tárgyakhoz és önmaga képességeihez. Éppen ezért tevékenységek során a spontán érzelmi motivációra építünk, biztosítjuk, hogy a foglalkozásokon jó hangulatban, jó közérzettel vegyenek részt. A gyermek érzelmi alapon válogat a család, az óvoda által nyújtott hatásokból is. Ezért törekszünk arra, hogy a gyermekeket olyan hatások ériék, amelyek környezetünk felfedezésére, a rácsodálkozásra ösztönzi őket.

Érzelmi biztonság:

Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Figyelünk, hogy az óvoda biztonságos közegében a gyermekek érzelmi kötődései kialakuljanak a felnőttek és társaik iránt, s ebben a közegben az indirektív eszközök alkalmazásával vezessük őt fejlődésének útján. Figyelembe vesszük a gyermek egyéni alvásigényét, szokásait: a kiscsoportos gyerekek magukkal hozhatják az alváskor megszokott legkedvesebb játékaikat, mely segíti az érzelmi biztonság megteremtését. Az óvodába lépéskor az óvónő nem ismeretlen a kisgyermek számára, lehetőséget adunk beiratkozáskor, ill. nyár elején (mikor nem zavarja az óvoda rendjét), hogy ismerkedjenek az óvodával, részt vegyenek az óvoda életében. A beszoktatás ideje alatt állandóságot biztosítunk a gyerek számára. Megteremtjük az anyás beszoktatás feltételeit – ezzel is növelve a gyermek biztonságérzetét -, figyelemmel kísérjük ennek hatását a gyermek életére. (Nem egyformán jó minden gyermeknek.) Biztosítjuk a lehetőséget az otthoni környezetből hozott baráti kapcsolatok ápolására, a testvérek együtt maradására.

A csoportszobák berendezése, a játékeszközök lehetővé teszik, hogy a gyermek élvezhesse a környezet szépségét – bevonjuk őket csoportszobájuk alakításába, szépítésébe. A játéksarkok, a játéktárolók elhelyezése megteremtik a nyugodt játék feltételeit, otthonosság érzését keltik a gyermekekben. Lehetőséget adunk arra, hogy a gyermekek tevékenységeiket szabadon választhassák meg, biztosítjuk a szabad mozgást. A foglalkozásokon egyaránt törekszünk az oldott családi légkör megvalósítására.

A gyerekek életrendjét napirendben határozzuk meg, ezzel megteremtjük a fejlődésükhöz szükséges biológiai és pszichológiai feltételeket.

A napirend, hetirend kialakítása helyi adottságok, igények, lehetőségek, hagyományok figyelembevételével a helyzethez rugalmasan alkalmazkodva történik. A jól kidolgozott napirend a maga rugalmas változtatásaival lehetőséget ad az óvodai élet egészében az elmélyült tevékenykedésre, megfelelő időt biztosítva arra, hogy tevékenységüket befejezzék, pontosan elvégezzék. **A gyermek egészséges fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket a megfelelő időtartamú párhuzamosan végezhető, differenciált**

tevékenységek tervezésével, szervezésével. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

Az elmélyült érdeklődéssel, belső motivációval folytatott tevékenységhez valódi aktivitáshoz nyugalom, kiegyensúlyozott légkör, értelmes fegyelem szükséges.

A szept. 1. - május 31. terjedő időszak napirendjét a fentiek szerint, a gyermek biológiai (életkor, alvás, mozgásigény, étkezés rendszeres időpontja) társas szükségleteit szem előtt tartva alakítjuk ki. Mivel a nevelés nem zárul le máj. 31-én, ezért a nyári időszak (június-augusztus 31-ig) tartalmaz, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartó, gondosan tervezett legyen.

Az év közben már kialakított szabályok, szokások megtartásával a nyári élet megtervezésénél lehetőséget adunk a gyermekeknek arra, hogy az évszak örömeit szabadabban élvezze és kötetlenebb formában biztosítson változatos tevékenységet, lehetőséget a fejlődésre.

Napirendre ajánlást a 12. sz. melléklet tartalmaz.

A hetirend nem napokhoz kötött tevékenységeket jelent, hanem egy-egy környezeti téma köré csoportosítva, azt körbejárva dolgozza fel az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket a különböző foglalkozási területeken keresztül. Kivételt képez a testnevelés sajátos feladatai, céljai, speciális eszköz és hely igényei miatt. A hetirend összeállítására példát a **13. sz. melléklet ad.**

Óvodapedagógus-gyerek, dajka-gyerek, gyerek-gyerek kapcsolat:

A harmonikus személyiségfejlesztés alapvető feladata az interperszonális kapcsolatok új formáinak kialakítása, melyet egyaránt értünk a gyermek-felnőtt és a gyermek-gyermek kapcsolatokra, hogy ezek értelmes kooperációra alkalmassá váljanak. Ehhez szükséges a kapcsolat érzelmi igényének és a kapcsolatfelvétel képességének folyamatos fejlesztése, a pedagógus és a dajka modellhatása és szoktatása révén. Az együttes tapasztalatok, élmények, tevékenységek a gyerekek között kapcsolatokat hoznak létre: barátságokat, szimpátián alapuló kisebb csoportokat. Megtanulják figyelembe venni a másikat, ezáltal szocializációjuk felgyorsul, fejlődik felelősségérzetük, kötelességtudatuk, toleranciájuk. Konfliktushelyzeteiket képesek egymás között igazságosan rendezni. Az igényes türelem, a következetesség, az elvárás, a bizalom nemcsak az egyes gyermeket formálja, hanem általa az egész csoportot. A közös élet nyugalomát, biztonságát teremtjük meg, amikor kialakítjuk a gyermekekben a társas együttélés szabályait. Fontos, hogy a szabályok ne merevedjenek meg: egy-egy szokás megszűnését, megváltozását elsősorban a gyermekek fejlődése, a körülmények változása kell, hogy meghatározzák. Pl. alvásigény fokozatos csökkenése, évszakváltozás, stb. A felnőtt őszinte, természetes magatartásával mutat mintát és viselkedésével jelzi elvárásait.

A gyermek én-tudata:

Miután a gyermek mint autonóm lény jelenik meg a környezetében, érvényesíteni akarja szándékát, elképzeléseit. Ebben a jelenségben az akarati motívumok mellett az érzelmek is hatnak. Az emberekhez való kapcsolat fejlődése, új alapokra helyezése, a vágy és a valóság keveredése együttesen jutnak érvényre a gyermek tevékenységében. Az énkép – önismeret – önértékelés fejlődése a gyermekek természetes megnyilvánulásaira és teljesítményére adott konkrét és pozitív megerősítésekre épül. Ennek eredményeként képesek felmérni saját helyzetüket a csoportban, képesek az önálló helyzetmegoldásokra (autonómiára törekcsenek), hatékonyan érzik, észlelik önmagukat, így önérvényesítésük szociálisan, elfogadható módon, pozitív teljesítményeken és viselkedéseken keresztül történik. Lehetővé tesszük, hogy a közösségben megerősödjön az „én” és elkülönüljön a „másik”.

Szociális érzékenység:

Először a gyermeket és annak környezetét, szociális háttérét kell megismernünk. Ehhez segítséget nyújt a szülőkkel közösen kitöltött **anamnézis és szülői igény szerint a családlátogatás**. A családlátogatás során képet kapunk a gyermekek környezetéről, a szülők nevelési felfogásáról, esetleges nevelési problémájáról, benyomásokat szerzünk a gyermekről.

Törekszünk arra, hogy kérdéseinkből a szülők érezzék az együttműködési készség, a segíteni akarás szándékát.

Nevelésünk messzemenően támaszkodik a családi nevelésre, szoros együttműködésre törekszünk. Folytatjuk a szülők nevelőmunkáját, hiszen a családdal együtt felelősek vagyunk a gyermek személyiségének fejlődéséért. Az óvodánkban folyó nevelőmunka a gyermekeken keresztül közvetett hatást gyakorol a családra.

Az optimális környezetből érkező gyermekek kiegyensúlyozottabb kapcsolatot tudnak az óvodával kialakítani és fenntartani. A HHH és HH gyermekeknél az óvoda hangsúlyozottabb szerepet fordít a gyermekek fejlesztésére, az egyéni fejlesztési tervek alapján. Feladata kiegészül azzal is, hogy a családban felébressze a felelősségérzetet, példát mutasson, nevelési értékeket közvetítsen. Fontos feladatunk a szülőkkel való rendszeres kapcsolattartás, együttműködés annak érdekében, hogy rendszeresen tájékoztassuk egymást a gyermekekkel kapcsolatos fontos információkról, a gyermek fejlődéséről, fejlettségéről (napi beszélgetések, nyílt napok, fogadóórák, szülői értekezletek, közös kirándulások, ünnepségek). A szülőnek joga van ahhoz, hogy betekintést nyerjen gyermeke fejlettségmérő dokumentumába (évente legalább 2 alkalommal).

Különbözőségek elfogadása:

Nevelőmunkánkban hangsúlyt kap az integratív stílus, amely következményeként alakul ki a nyugodt, derűs légkör, melyben természetessé válik a gyerekek számára a különbözőség, s egymással való kapcsolatukban a türelem, figyelmesség, a másság elfogadása, az egymás iránti tolerancia.

Azt tapasztaljuk, hogy az a kisgyerek, aki már az óvodában megéli, hogy egyik társa szemüveget visel, vagy nehezen formálja a hangokat, vagy nyugtalanabban viselkedik, vagy botladozva jár, természetesen fog viselkedni felnőttként is a mássággal. Az ilyen környezetben nevelt gyerek könnyebben tudja majd elfogadni és tolerálni a különféle adottságokkal rendelkező társait. A sérült gyerekek pedig „ép környezetben” fejlődésük magasabb fokára juthatnak el. Nem mindegy ugyanis, hogy milyen mintát utánoznak ebben az életszakaszban. A helyes minta követése egy részt megerősítése a speciális foglalkozásokon tanultaknak (fejlesztő pedagógus és logopédus foglalkozik rendszeresen a gyerekekkel), más részt spontán tanulást is eredményezhet a kevésbé sérült funkciók esetén. Társas kapcsolataik fejlődése pedig lehetővé teszi a minél teljesebb beilleszkedést.

Az óvoda föl vállalja a beszédhibás és egyéb fogyatékos gyerekek nevelését, ha azt a szülő az intézménytől kéri, és a gyerek közösségben szomatikus szempontból ellátható, szocializálható.

11.3. Szocializáció

Elsődleges szocializáció

Az óvodai nevelés messzemenően támaszkodik a családi nevelésre, a családdal való szoros együttműködésre törekszik. Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a szülő és az óvónő között kölcsönös, feltétlen bizalom alakuljon ki.

Az első találkozás a beiratkozáskor történik, amikor lehetőséget nyújtunk a szülőknek, hogy betekintsenek a csoportszobákba, ismerkedjenek az óvodánkkal. A szülők egy kérdőívet tölthetnek ki, melyből megtudhatjuk, hogy milyen elvárásai vannak velünk szemben, szerintük milyen a jó óvoda, mit tudnak a mi óvodánkról, nevelőmunkánk mely területén tudnak segíteni. E kérdőívek értékelése segíti az együttműködés konkrét kidolgozását.

Szeptemberben az összevont szülői értekezleten mutatkozunk be programunkkal, kötetlen beszélgetés során. Kérjük legyenek partnereink abban, hogy gyermeküket úgy neveljük, hogy pozitívan forduljanak a világ felé, aktív, ambiciózus, barátságos, rugalmas szellemű és alkotó jellegű magatartásúvá váljanak.

A szülői értekezleteket mindenkit érdeklő előadásokkal, beszélgetésekkel kötjük össze. Közösén választjuk ki a témákat, így létrejön a kölcsönös párbeszéd a szülők és nevelők között, közösek lesznek a döntések és megvalósul az információcsere.

Az egyes gondokról egyénileg beszélgetünk, szem előtt tartva a különböző családokból érkező gyermekek eltérő adottságait. (Pl. ötleteket adunk az otthoni neveléshez, játékhoz, fejlesztéshez.

Fontosnak tartjuk, hogy a szülők aktív részesei legyenek óvodai életünknek (pl. ünnepek, ünnepélyek közös előkészítése, kirándulások szervezése, élményszerző látogatások családi házaknál, szüret, állatok megtekintése, stb.). Így a szülők részesei lehetnek az élő, kötetlen foglalkozásoknak és közvetlenül tapasztalhatják, hogyan jutnak a gyermekek minden erőltetés nélkül ismeretekhez.

Programunkban fontos a gyermek korai, óvodáskort megelőző testi, lelki fejlődésének alapos ismerete. Ennek egyik eszköze a személyiséglap és a családlátogatás. Ezekből információt kapunk az óvodába lépés előtti anya-gyermek és család-gyermek kapcsolatáról, a gyermek élettörténetéről. A későbbiek során napi tapasztalatokkal kiegészítve hasznosítjuk a gyermek jobb megismerése, a fejlesztési feladatok jobb megtervezése érdekében.

A családlátogatást csak akkor tartjuk szükségesnek, ha ebbe a szülők is beleegyeznek, vagy csak így nyílik lehetőség a gyermek és környezete igazi megismerésére.

Óvodánkban kiemelt figyelmet fordítunk az érzelmi biztonságot nyújtó légkör megteremtésére, ennek érdekében óvodába lépéskor a gyermeket és szülőt, nyílt, barátságos, szeretetteljes, segítőkész hozzáállással fogadjuk. Részben átvállalva az anya szerepét, empátikus, meleg, elfogadó, szeretetteljes kapcsolatot alakítunk ki velük. Megkülönböztetett figyelemmel és gondoskodással vesszük körül őket. A gyermek jó közérzetéhez hozzátartozik a felnőtt test közelsége is. Adott esetben sokat segíthet egy simogatás, ölelés vagy ölbevétel.

A gyermeket saját cselekvőképességeihez viszonyítva eljuttatjuk a szocializáció optimális szintjére. Eközben támogatjuk, bátorítjuk, elismerjük az elért eredményeiket és megteremtjük az önállóságuk feltételeit. Fejlesztőmunkánk során arról gondoskodunk, hogy a gyermek tapasztalatai változatos tevékenységi formák közben gazdagodjanak.

A roma gyermekek különböző családi környezetből kerülnek hozzánk. Vannak, akik már kitörtek a putrik világából, egészséges lakóházakban laknak, közülük egyre több szülő rendszeresen jár dolgozni, és gondoskodnak gyermekükről. Elvégezték az általános iskolát, sőt sokuknak szakmája is van, s munkahelyükön is sikerült magukat elfogadtatni. Gyermekeiket is igényesebben nevelik. A másik csoport sajnos gyakran még a személyiség formáláshoz szükséges alapvető adottságokkal és tulajdonságokkal sem rendelkezik. Velük az óvodánkban működő két speciális roma csoportban foglalkoznak igen nehéz és szívós munkával. (Lásd részletesebben a Nemzetiségi, etnikai, kisebbségi programban!)

Másodlagos szocializáció

Felvállaljuk a 3-8 évesek szocializációs folyamatának tudatos szakmai irányítását, ennek intézményes keretét.

A gyermek „énközpontúsága” alapján elsősorban önmagára képes figyelni, mi azonban emocionális alapon fokozatosan kifejlesztjük azokat a mechanizmusokat, amelyek segítségével képessé válnak másokkal törődni.

A közvetlen testi, érzelmi kapcsolat megteremtésén, a példaadáson kívül a csoport közös életét is megszervezzük, a szokás és szabályrendszerét a gyermek fejlettségéhez alkalmazkodva alakítjuk ki.

Meleg és barátságos légkört kell teremtenünk, amelyben a gyermek a környezet, és a társak felfedezésére is szívesen vállalkozik.

Lehetőséget nyújtunk arra, hogy a gyermek kielégíthesse társas szükségleteit a játékban és egyéb tevékenységekben. Eközben baráti kapcsolatok, alkalmi társulások, majd a tartós

együttműködés is kialakul, melynek során megtanulja a gyermek mások kívánságait megérteni és figyelembe venni.

Egyszerre segítjük a gyermek szociális érzékenységének és éntudatának fejlődését. Így miközben kialakulnak a közösségi együttélés szabályai, normái, amelyekhez igazodik az egyén, alkalom nyílik az egymáshoz viszonyításra, amely szükséges a reális énkép kialakításához, az én határok megtapasztalásához. A gyermekek egymás közötti kapcsolatában így válik természetessé, hogy minden gyermek más egyéni külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik, és így másságával együtt elfogadható és szerethető.

Arra törekszünk, hogy tanuljanak toleranciát, hogy elfogadják és tiszteletben tartásuk többiekétől eltérő (nemi, faji, vallás) tulajdonságait, beszédét, szokatlan kívánságait. Társas együttműködés közben éljék meg az egymás felé fordulást, egymás segítségét, vagyis az értelmes szeretetet.

Az együttéléshez szükséges erkölcsi normák és tulajdonságok csak akkor fejlődnek ki, ha a gyermekkel állandóan gyakoroltatjuk a társaihoz való helyes viszonyulást.

Erkölcsi normák és tulajdonságok szabályai, fejlesztése:

- Feladatunk, hogy udvarias magatartást alakítsunk ki gyermekeinkben, amit az egymás iránti megbecsülés külső megnyilvánulásaként kezelünk. Az udvarias megszólítás, kérdés, köszönés természetes formáinak meghonosítására törekszünk.
- Öszinteségre, igazmondásra nevelésnél a gyermeket a valóság pontos megfigyelésére, a gondolatok pontos megfogalmazására ösztönözzük. (Amikor észrevesszük a gyermek konfobulálását, jelezzük, hogy mint mesét, tudomásul vesszük.) A gyermek felé irányuló kommunikációnk állandó példája legyen az igazmondásnak, őszinteségnek. Éreztetjük a gyermekekkel, hogy ígéretünket akkor is teljesítjük, ha ez számunkra nehézségbe is ütközik. Olyan légkört teremtünk, melyben mindenki nyugodtan és bátran meg meri mondani hibáit, még akkor is, ha tudja, hogy rosszsallásunkra számíthat.
- Fontosnak tartjuk a szülők, nevelők, a haza és szülőfalunk szeretetére és tiszteletére nevelést. A gyermekekkel észrevetjük szüleik munkáját és annak társadalmi hasznát. A mesék és elbeszélések tudatos kiválasztásával elmélyítjük a szülők munkájának megbecsülését. Idetartozik a segítség anyának, apának, a tiszta ruha megbecsülése, stb. Feladatunk a szülők iránti figyelmesség kialakítása is. Tudatosítjuk a gyermekben, hogy nem a kapott ajándékok nagyságától vagy sokaságától függ a szülők szeretete, ezért a saját kezűleg készített ajándékokra helyezzük a hangsúlyt.
- Az óvodáskorosztály számára meghatározó a gyermek és az óvodapedagógus kapcsolatának minősége. A felnőtthez való pozitív viszony nyújtja azt az érzelmi biztonságot a gyermek számára, amely jó közérzetet, nyugodt, harmonikus tevékenységet tesz lehetővé.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése., példakép, ezért igen fontos, hogy az óvónő és az óvoda más dolgozója is:

- mindig barátságos, nyílt, közvetlen és vidám legyen.
- Megjelenése, magatartása igényes és kifogástalan.
- Fellépése könnyed, feszültségmentes.
- Rendelkezzon megfelelő emocionális készséggel.
- Megfigyelő, megismerő, nevelő, motiváló, irányító, szervező képességgel, megfelelő műveltséggel rendelkezzen.
- Tevékenysége legyen tudatos, beszéde világos, magyaros.

A **szabályrendszerünknek** nyomom kell követnie a közösség fejlődésében bekövetkező minőségi változásokat.

Először a kívánt magatartásmódokat, viselkedési szokásokat kell megalapozni, a teljesítményképes szabálytudatot kialakítani. Nagyon fontos a gyermek érintkezési módjainak,

kapcsolatainak szabályozása, figyelembe véve a már meglévő magatartási, viselkedési szokásokat. (pl. a nem megfelelő családi környezet hatása.)

Követelményeink fokozatosan váljanak közösségivé. Törekedjünk egy aktív magot kialakítani, akik példát jelenthetnek és besegíthetnek a társak formálásában.

Olyan szabályrendszert dolgozunk ki, mely biztosítja az egyén szabadságát a közösségen belül. Az ismétlődő, közös örömteli tevékenységek a csoport és az óvoda hagyományrendszerébe épülnek, és mélyítik az összetartozás élményét. A közösségbe többféle van, ez elsősorban együttműködésből, kooperációból származik, ezért szükséges a gyermek-gyermek kapcsolatok formálása, mely kezdetben kisebb érzelmi töltésű.

Tágabb társadalmi környezet

A gyermek szocializációját befolyásolják tágabb társadalmi környezetének hatásai is. (pl. rokonok kapcsolatok, óvoda és lakókörnyezet, média hatásai, kulturális hatások.)

Társas környezet nyújt a gyerekeknek biztonságot, lehetőséget a kibontakozásra. A gyermekkori hatások nagymértékben befolyásolják majdani felnőttkori énjét.

11.4. Nevelési feladatok a gyermek társas kapcsolatának alakításában

Az óvodában új kapcsolatok várnak minden gyermekre. Az új környezet elfogadásához, az új örömforrások átélése vezethet el legtermészetesebben. A csoport életében kezdettől fogva jelentős közösségformáló szerepe van az állandó személyes érintkezésnek, kommunikációnak. Nevelési folyamatunkban az egyén és a közösség nevelése szervesen összefonódik, a csoport az egyént, az egyén a csoportot gazdagítja. Mivel az óvónő a közösségi élet irányítója, így a köztük és a gyerekek között létrejött érzelmi kötődés a csoport egészére gyakorolt befolyás leghatékonyabb eszköze. A gyerekek érzékenyen reagálnak az óvónő érzelmeire, így annak viszonya egy-egy gyerekhez szándéka ellenére is hat a csoporton belüli kapcsolatokra. Törekednünk kell tehát arra, hogy a gyerekekkel igazságosan és differenciáltan, egyéni sajátosságaihoz igazodva bánjunk. A gyermekközösség alakulásában első eredmény, ha minden gyermek jól érzi magát a csoportban, ha stabil, de nem mindig azonos helye van társai között, szoros, meghitt kapcsolat fűzi őket egymáshoz. Ehhez feltétlen szükséges, hogy bensőséges kapcsolatot alakítson ki. Ahhoz, hogy a gyermek a csoport tagjának érezze magát, tapasztalnia kell, hogy őt, ugyanúgy mint a többieket, számon tartják, szükség van rá. Ezért reggelente egyenként üdvözljük őket, névsorolvasás nélkül a gyerekekkel közösen naponta megállapítjuk, hogy ki van jelen, ki hiányzik. A gyerekek közti kapcsolatokat életkoruk, korábbi környezetük, egyéni sajátosságaik nagymértékben befolyásolják. Ébresztgetnünk és fejleszteniünk kell a gyermekek egymás iránti érdeklődését. Segítjük, támogatjuk az egymáshoz közeledő gyerekek tevékenységét, mindenekelőtt játékukat. A visszahúzó gyerekeket igyekszünk közelebb hozni néhány barátkozó, nyugodt társukhoz. Olyan légkört teremtünk, melyben a barátok kölcsönös egymásra hatása optimális. Segítünk abban, hogy a barátok a nap nagy részében együtt játszassanak, együtt ülhessenek, egymás mellett alhassanak; hogy a baráti kapcsolatokra pozitív tulajdonságok hassanak. A csoportban az érzelmek (rokonszenv, közös érdeklődés) hatására kisebb csoportok jönnek létre. Úgy kell alakítanunk a különböző tevékenységeket, hogy ezek a csoportok együtt tudjanak működni, közösen oldhassanak meg számukra vonzó feladatokat. Arra ösztönözzük őket, hogy kérjenek és segítsenek társaiknak. Ügyelünk arra, hogy a gyermek vállaljon feladatot, teljesítse azt, csatlakozzék mások terveihez, vagy ha szükséges, tudjon lemondani saját elgondolásairól. Igyekszünk kibontakoztatni minden gyermek azon képességét, hogy ha eltervez valamit, társaival el tudja fogadtatni. El kell érünk, hogy minden gyermek belátásból, érzelmi elfogadásból megtanulhassa saját akaratát alávetni másokénak. Ezért fontos az együttműködésben a felcserélhető alá- és fölérendelt helyzet, elfogadásának átélése, gyakorlása. A felelősségérzést, és kötelességtudatot a közösségi nevelés

egész folyamatában szükséges fejlesztenünk, ezért figyelemmel kísérjük a gyermek felelősségének megnyilvánulásait. Fokozatosan alakítjuk a gyerek tűrő - és konfliktust megoldó képességeit. A konfliktust okozó gyermeket bizalommal támogatjuk az önálló feloldásra irányuló kísérletben. Az igényes türelem, bizalom, elismerés az egész csoportot formálja. A gyerekek között alakuló kapcsolatokban jelentős szerepe van a beszédnek. Meghitt beszélgetések alakulnak ki az óvónő-gyermek, valamint a gyermek-gyermek között. Mi is beszélünk magunkról, családukról, élményeinkről, ügyelve arra, hogy ezt a gyerekek is megértsék. A hallgatag gyermekkel beszélgetést kezdeményezünk, ezzel is serkentjük a megszólalását. A közösség fejlődése a csoport tagjainak a tevékenységétől és a gazdagodó társas kapcsolatoktól függ. Mindig szem előtt tartjuk, hogy ez minden gyermek személyiségfejlődésének ösztönzője.

A csoportközösségek szintje, biztonságos működése nagymértékben függ a csoport életét szabályozó szokásrendszer kialakításától. Ezek közül elsődleges a tevékenységi lehetőségeket térben és időben behatároló **napirend**. Megtervezésénél az évszak adta lehetőségeket, az óvoda sajátosságait, valamint a csoport fejlettségét vesszük figyelembe, mely feltétlenül tartalmaz állandó, ismétlődő elemeket. Fontosnak tartjuk, hogy megfelelő időt biztosítsunk az egyes tevékenységek nyugodt elvégzésére, befejezésére.

A hátrányos helyzet:

Mint már programunkban többször leírtuk, vagy utaltunk rá, óvodánk gyermekpopulációjának egyre jelentősebb hányadát teszik ki a romagyerekek. Nevelési elveink és gyakorlatunk kizárja a diszkriminációt, azt azonban az évek alatt tapasztaltuk, hogy ezeknek a gyerekeknek a nevelése a sajátos etnikai problémák hatására más nevelői attitűdöt kíván az óvodapedagógustól. Számukra kidolgoztunk egy nevelési programot. Szeretnénk, ha ezek a gyerekek az óvodában megélt élmények és nevelői hatások eredményeként az iskolába lépést a legkevesebb kudarccal, lehetőleg sikerként élnék meg. Ennek érdekében heti két alkalommal, a gyerekekkel fejlesztő pedagógus is dolgozik.

A felzárkóztatás területei: gondozás és önkiszolgáló készségek kialakítása (tisztálkodási, étkezési szokások kialakítása, esztétikus megjelenés és környezet igénye), elmélyült játéktevékenység, játéktéma fejlesztés, kapcsolatteremtés készsége kortársakkal, felnőttekkel, alkalmazkodás, belátás képessége, önkifejezés, szókincs fejlesztése.

A roma családok életében az óvoda az első intézmény a gyermek neveltetésének folyamatában. Sok szülő itt találkozik először a társadalom elvárásaival (mint szülő), melyet az óvónő közvetít számukra. Ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy az óvónő elfogadja: a családok kulturáltságukban, emberi kapcsolataikban, anyagi lehetőségeikben, a nevelésről vallott nézeteikben különbözőek.

Akarati tulajdonságok:

Viszonylag későn jelenik meg a gyermek fejlődésében. A kezdeti szakaszban a gyerek akarata kívánságainak összessége, mivel érzelmei közvetlen cselekvésbe mennek át. Az óvodáskor elején megjelenik a gyereknél az önuralom, mely képessé teszi arra, hogy ne csak az érzelmileg vonzó ösztönzéseinek megfelelően cselekedjen. Ebben segítségére van környezete is, amikor saját akaratával szemben megjelenik a felnőttek szóban megfogalmazott parancsa, tilalma, követelménye. A nevelés hatása során megfogalmazódik a gyerekekben az elemi viselkedési szabályok szokása. A szabályok tudatosulása csak akkor következik be, ha felmerül annak kérdése, hogy lehet-e ezt csinálni, ill. miért szabad azt cselekedni. Egyre jobban erősödnek benne a felnőttek követelései, a társakkal való együttműködés hatására fokozatosan kialakul szabálytudata. A gyerek ura lesz viselkedésének.

Az akarat a cselekvésben a tudatosan elhatározott cél megvalósításában alakul és fejlődik ki. Az akarat fejlődését mutatja az is, hogy ebben a periódusban jelenik meg a gyereknél a szándékos figyelem, az emlékezés és bevésés. Az óvodáskor végére nagy lépést tesz előre akaratának fejlődésében, mely elengedhetetlen az iskolai munkában. Kialakul felelősség- és feladattudata, a helyes közösségi magatartásra való képessége és állhatatosságtudata. Az akarati

fejlődéssel és az önállósodási tendenciával függ össze a 3-4 éves gyerek dacreakciója. Gyakran olyat akar, ami erejét meghaladja – a célok gyakran változnak, de az akarat megmarad. Az ilyen magatartás esetén könnyen kialakulnak konfliktusok a környezettel. A dac sosem jelenik meg önmagában, mindig válasz a másik ember viselkedésére, ami a gyerek ellen irányul.

A gyerekek ebben a korban a környezet hatására, befolyására nagyon fogékonyak. Szuggesztibilitása révén könnyű tekintélyt szereznünk. Tervszerű és tudatos nevelőmunkával helyes irányba fejlesztjük a gyerek akaratát és egész személyiségét.

A problematikus gyermekek nevelése:

A problematikus gyerekek sokfélék lehetnek, közös vonásuk, hogy általában nem felelnek meg a velük szemben támasztott nevelési és oktatási követelményeknek, s teljesítményükben gyakran jelentkezik a kudarc. Ha a gyerekeket sorozatos kudarcélmények érik, az állandó konfliktushelyzetet eredményez, melyből úgy próbálnak kilábalni, hogy valami mással igyekezzenek kárpótolni magukat: azaz, olyan tevékenységet keresnek, amelyben tényleges, vagy vélt sikert érnek el. A problematikus gyerekeken való segítség alapvető feltétele, hogy felismerjük a problematikus helyzetet kiváltó okokat és mechanizmusokat. A bánásmód mindig függvénye a tüneteknek és okoknak. A gyerekek nevelése főként az okok megszüntetését és a differenciált bánásmódot igényli. Törekedni kell arra, hogy ezek a gyerekek elkerüljék a kudarcot, ha viszont ez elkerülhetetlen, akkor meg kell találni azt a területet, ahol a gyerek sikerélményhez jut. Ezeknek a gyerekeknek az esetében még szorosabban együtt kell működni a szülőkkel, eredmény csak közös munkával érhető el.

Testi hibás gyerekek (erősen kancsal, túlságosan kövér, stb.) a környezet hatására pszichikusan is sérülhetnek, az óvodapedagógusnak igen nagy gondot kell fordítani társai véleményének megfelelő alakítására. Törekednünk kell arra, hogy a gyerekeknek olyan tevékenységi lehetőséget biztosítsunk, amely sikerélményt, önbizalmat hoz számukra.

Az onanizáló gyerekek esetében leghelyesebb, ha fel sem hívjuk rá a gyermekek figyelmét, hanem a kiváltó okokat igyekszünk megszüntetni. Arra törekszünk, hogy az ilyen gyermek figyelme, érdeklődése a valóság sok érdekes dolga, játéka, különféle hasznos tevékenységei iránt felébredjen, a sikeröröm érzését megismerje.

Az ideges gyerekek hevesebben reagálnak a különféle ingerekre, ezért nevelésüket ezt figyelembe véve kell megoldani. Különösen fontos a velük szemben támasztott türelem és kiegyensúlyozottság. Kerülni kell mindent, ami a gyerekeket fölöslegesen izgatja. Olyan nevelési ráhatásokat kell alkalmazni, melyek idegrendszerüket megnyugtatják. Ilyenek: szilárd napirend, nyugodt hangnem, harmonikus légkör, jó példaadás, helyesen alkalmazott jutalmazás és büntetés.

Dacosság: Akkor tanúsítunk helyes magatartást, ha nem halmozzuk a parancsokat, csak ésszerű dolgokat követelünk, az élet pontosan ismétlődő rendjével szoktatjuk a gyerekeket a helyes viselkedésre.

Az erőszakos, agresszív gyerek: Viselkedésük mögött mindig valami érzelmi sérülés található. Ellentétes megnyilvánulása a szorongás, hasonló forrásból táplálkozik. Mindkettőre egyaránt jó ellenszer az elfoglaltság (munka, sok mozgással járó játék) – levezeti az agresszivitást, jól oldja a szorongást, ha sikerörömmel jár a tevékenység. Ebben az esetben ne fukarkodjunk a dicsérettel.

Bohóckodó gyerekek nagyon óhajtják a sikert. Tehetségük kitartásuk, ügyességük viszont kevés ahhoz, hogy értékelhető teljesítményként érhessék ezt el, sőt kudarc érnek e téren át. Célszerű bánásmód ebben az esetben, ha olyan tevékenységet biztosítunk számukra, amely végzése bizonyos erőfeszítést kíván és ezzel arányos sikert eredményez. Az ilyen tényleges sikerre fel kell hívni a társak figyelmét is. Ilyen módon tapasztalják, hogy a bohóckodás csak álsikert eredményez. Törekedni kell természetesen arra is, hogy a közösség ne lelje örömét a bohóckodó ízetlenségében, s ne próbálja utánozni.

12. Az értelmi fejlesztés (az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai)

12.1. Kommunikációs készség kialakítása

Programunk lényeges része az anyanyelvi nevelés és a kommunikáció fejlesztése.

Cél: A nyelv szépségének, kifejezőerejének megismertetésével a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása, a szókincs bővítése, a sajátos nyelvi formák elsajátítása.

Feladat:

Az anyanyelv fejlesztése, a kommunikáció különböző formáinak alakítása: a beszédkedv fenntartása, a gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések érvényesülése, a válaszadás igénye.

Óvodapedagógus feladata:

- A bensőséges kapcsolat megteremtése a gyermekek beszédkedvének felkeltése érdekében (szükségleteik, érzelmeik, élményeik, ismereteik közlése).
- Igény, készség kialakítása szóbeli kapcsolatteremtésre, annak fenntartására.
- A fejlesztés során a mondat, a dialógus, az érzelmeket tükröző hangsúly, ritmus jelentőségének megéreztetése.
- A nonverbális kommunikáció fejlesztése: térközsabályozás, testtartás, tekintettartás, mimika, gesztikuláció gyakorlása
- **gondolkodás - alkotóképesség - fejlesztése.**
- **Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.**

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- A gyermekek aktívan használják a tevékenységek alkalmával szerzett szókincset.
- A különböző beszédhelyzetekben a megfelelő beszédfordulatokkal és viselkedési formákkal teremtik meg és tartják fenn a kapcsolatokat.
- Önállóan mondanak el rövid történeteket, meséket.
- Figyelmesen, türelmesen hallgatják meg a felnőtteket és a gyermekeket. Kérdésüket, mondanivalójukat az elhangzottakhoz igazítják.
- Helyesen használják a névmásokat, névutókat, a jövő idejű igeidőt és az igemódokat.

Sikerkritérium:

- ❖ A gyerekek számára állandóan hozzáférhető helyen biztosítjuk a bábjátékhoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket.
- ❖ Naponta megteremtjük a lehetőségét a csoportos beszélgetésre (konstruáló-, szabály-, szerepjáték).
- ❖ Nagycsoportban olyan versenyszerű alkalmakat teremtünk, ahol otthon tanult verseket, rövid meséket adnak elő. Ez által fejlődik az érzelmeknek megfelelő, természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísért beszéd, melyet személyes példaadásunkkal erősítünk meg.

Tehetséggondozás:

Különböző beszédhelyzetek megteremtésével segítjük elő, hogy a kiemelkedő képességű gyermekek (szókincsük gazdag, választékosan fejezik ki gondolataikat...) kreatívan használják kommunikációs és metakommunikációs jelrendszerüket, passzív szókincset aktivizálják.

A **hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű** gyermekek „figyelemkoncentrációs gyengesége, tapasztalati anyagának hiányosságai, szűkösen motivált érzelmeik, érdeklődésük teszik igen indokolttá, hogy az új tapasztalatszerzés örömforrássá váljék. Nekik még inkább szükségük van arra, hogy érzelmetli helyzetben a felnőtt által közvetített ismeretekkel sokféle

megközelítésben, sokféle összefüggésben, változatos kommunikációs helyzetekkel találkozhatnak. Így érhető el leginkább, hogy felkeltsük érdeklődésüket, fenntartsuk figyelmüket, érzelmi tevékenységre, megnyilatkozásra indítsuk őket.” (Sugárné Kádár Júlia)

Az óvónő és a gyermekek közötti szeretetteljes viszony és a jó csoportlétkör kialakítása teszi lehetővé a beszédkapcsolatok létrejöttét. Csak kellő nyelvi fejlettséggel rendelkező gyermekek lesznek képesek a kultúra alapjainak elsajátítására. A kommunikáció a beszéd és gondolkodás egyik eszköze, mely egyszerre jelenik meg célként és eszközként a társas kapcsolatok alakításában. Célja a kapcsolat felvétele, az információ eljuttatása a másikhoz, a társ reakcióiból (kommunikációs és metakommunikációs) a megértés ellenőrzése, a kapcsolat valamilyen szintű mélyítése. A kommunikáció és metakommunikáció elválaszthatatlan egymástól, a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik vagy semlegesítik a szóbeli közlést. A közösségünkben élő családok szocializációs helyzete igen eltérő skálán mozog, éppen ezért az óvodapedagógusok pozitív mintája a beszédben, a gondolkodásban, a viselkedésben elsődleges szerepet tölt be. Nevelőink differenciáltan foglalkoznak a hátrányos helyzetű, az elmaradt beszédfejlődésű és a kiemelkedően fejlett gyermekekkel.

Lényegesnek tartjuk, hogy a gyermekek számára mondanivalónk hiteles és elfogadható legyen, vagyis a kommunikáció és metakommunikáció összhangja megerősítse egymást.

Az **anyanyelv használata végig kíséri** az óvoda egész napi életét, a gyermekek minden megnyilatkozását, a felnőttek és gyermekek kapcsolatát. A gyermekre figyelő, jó beszédpéldát adó, jól artikuláló, választékosan beszélő felnőtt a gyermek nyelvi fejlődését pozitívan befolyásolja. Később a beszéd és gondolkodás fejlődésével párhuzamosan alakul ki szándékos figyelmük a közlés verbális tartalmára.

Programunkban külön időt biztosítunk az anyanyelvi játékok számára, amely alkalmazkodik a gyermekek életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlettségi szintjéhez. Ezeket a játékokat beépítjük a mindennapi életbe.

A mese - képi és konkrét formában - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat. A mese, a vers, a zene ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek. A hagyományok ápolásán keresztül régi értékeket, szokásokat közvetítünk a gyermekeknek. Az érzelemmenteli felnőtt-gyermek kapcsolatban, komplex módon megélt élményeken keresztül sokrétű lehetőséget biztosítunk a személyiség fejlesztésére. A ritmikus szöveg (vers, mondóka), a dal, a dalos játék összehangolja a mozgást, a zenei ritmust, a beszédet. A ritmikus ismétlődés erős érzelmi hatása megerősíti az esztétikai élményt. A mese és versmondás lényeges kiegészítő elemeit (testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet) óvodapedagógusaink személyes példáján keresztül sajátítják el majd gyakorolják a gyermekek. A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze óvónőinket és a gyermekeket egymással és anyanyelvünkkel.

A mese és a vers mindig többről szól, mint amennyit a szavak mondanak, hisz az anyanyelv közegén át segíti a világ megismerését, helyes emberi kapcsolatokra tanít és az önismeretet is mélyíti. A mese, a vers hallgatása, mondogatása közben az esztétikai élmények hatására a gyermekben olyan érzelmi töltődést hoz létre, mely elősegíti az erkölcsi ítéletek, fogalmak kialakulását, ezáltal formálódik erkölcsi magatartásuk. Az irodalmi művek hallgatása a gyermeki összetartozást, a közösségi érzelmeket is alakítja.

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a **bábozás és dramatizálás**, melyen keresztül bővülnek a gyermekek irodalmi élményei, fejlődik kreativitásuk, fantáziájuk. A gyermek kifejezi, átéli, eljátszsa érzéseit, ezáltal is fejlődik személyisége.

A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk készítik el barkácsolás keretében, a játék örömeit kiegészítve az önálló alkotás élményével.

12.2. A gyermek természeti és tárgyi környezete

„A természet hatalmas, az ember parány, ezért az ember léte attól függ, milyen kapcsolatot tud teremteni a természettel, mennyire érti meg és használja fel erőit a saját hasznára.”

Szent-Györgyi Albert

12.2.1. A külső világ tevékeny megismerése-I. (környezet megismerésére nevelés)

47

Cél: A szülőföldhöz való kötődés megalapozása, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi néphagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeinek megismertetése, megőrzése, védelme, az ezekhez fűződő pozitív érzelmi viszony kialakítása.

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, az összefogás a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

Feladat: A gyermekek aktivitásuk és érdeklődésük során (mozgásos és érzékszervi) szerezzenek tapasztalatot a szűkebb és tágabb természeti, társadalmi és tárgyi környezetükből, életkoruknak megfelelő szinten.

Óvodapedagógus feladata:

- a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a **fenntarthatósági szemléletformálásra** a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.
- A gyermek számára lehetővé tenni a környezet tevékeny megismerését.
- Biztosítjuk a feltételeket a spontán vagy szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre (téma, hely, idő, eszközök).
- A gyermekek meglévő tapasztalataira, élményeire, ismereteire– épített tevékenységek szervezése, ill. további élményszerzés biztosítása.
- A környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak kialakítása.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- El tudják mondani saját, szüleik és testvéreik családi- és keresztnévét, lakcímüket, szüleik foglalkozását.
- Ismerik a környezetükben élő néhány házi- és vadállatot, termesztett és vadon élő növényeket.
- Megfigyelések, összehasonlítások által ismerik az évszakok jellemzőit, neveit.
- Fel tudják sorolni a hónapok, napok neveit.
- Ismerik a gyalogos közlekedés szabályait, megneveznek néhány száraz földön, vízen, levegőben közlekedő járművet.
- Ismerik az óvoda környékén található fontosabb épületet, intézményt (pl. templomok, iskola, gyógyszertár, orvosi rendelő, műv. ház, tájház, stb.)
- Ismerik és ciklikusan ismétlődve gyakorolják a néphagyományok azon szokásait, melyeket életkoruknak megfelelően átélnek (pl. szüret, karácsonyi készülődés, farsang, húsvét, tavaszvárás, lakodalom, stb.)

Sikerkritérium:

- ❖ Sétákat, kirándulásokat szervezünk a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezet megismerésére (óvoda épülete, udvara, környéke; Vekeri-tó, Létavértes, Nyíregyháza, , debreceni állatkert, Szilvásvár).
- ❖ Utazásokat szervezünk a közlekedés alapvető eszközei (vonat, busz, villamos) és szabályai megismerése és gyakoroltatása érdekében.

Tehetséggondozás:

A környezetünk (természeti, társadalmi) iránt fokozottan érdeklődő gyermekek számára különböző ismeretterjesztő könyvek tanulmányozását, videó filmek nézését, kísérletek elvégzését (pl. a víz halmazállapot változásait előidéző kísérletek, mikroszkóphasználat...stb.) tesszük lehetővé. Ösztönözzük őket, hogy a különböző témákkal kapcsolatban ok-okozati összefüggéseket állapítsanak meg.

A HH/HHH gyermekek számára az élmények sokféleségét biztosítjuk a hiányosságok pótlása, a hátrányok kompenzálása érdekében, mivel tapasztalataink szerint a gyermekek egy része ingerszegény környezetből érkezik óvodánkba. Szüleik nem törekszenek arra, hogy ismereteiket átadják gyermekeiknek, mivel nem ismerik fel ennek jelentőségét.

A gyermek környezetével való kapcsolata mindig a felnőttek közvetítésével valósul meg. Az óvodában az óvodapedagógusé a közvetítő szerep. A világot megismerni pontosan, valóságszerűen, a kép, a cselekvés, a szó egységében lehet. A környezet megismerésére nevelés témái kínálják a valóság megtapasztalását, a játékos cselekedtetés lehetőségét. A környezet átfogó megismertetése által közvetítjük az egyetemes, a nemzeti kultúra értékeit, hagyományait, az adott tájra, helységekre jellemző néphagyományokat, ez által őrizzük meg a tudást, melyet elődeink halmoztak fel. Ezt segíti nevelőtestületünk érdeklődése, lelkesedése, empátiás készsége, színes egyénisége.

A szűkebb társadalmi környezetükben való tájékozódást az óvoda környékén kezdjük. Az óvoda, iskola, az orvosi rendelő, a gyógyszertár, a boltok, a könyvtár épületének elhelyezkedése, azok funkcióinak megismertetése az első lépés. Ezek az épületek viszonylag újak, tehát a modern építészeti sajátosságok megfigyeltetését teszik lehetővé. Községünkben még ma is fellelhetők a **népi építészet emlékeit** megőrző lakóházak. Ennek egyik példája a Nagy utcán egy XIX. században épült parasztház, a Bódi István Falumúzeum, melyet felújítása után tájházzá alakítottak.

Nemcsak az épület szerkezetét (tisztá szoba, pitvar, lakószoba, tornác, padlás), építési módját (vályogfal, tapasztás, döngölt anyagpadló, nádtető), a felhasznált anyagokat (agyag, péva, nád, akác vagy fenyőfa) tudjuk megmutatni a gyermekeknek, hanem a régi bútorokat, berendezési és használati tárgyakat, ruhadarabokat is megfigyelhetjük. A termények tárolására használt hombárok, a különböző gazdasági épületek (góré, istálló, szén), gazdasági eszközök, szerszámok (lőcsös szekér, járom, kasza, borona, eke, stb.) funkcióiról való mesélés szélesíti a gyermekek látásmódját, bővíti ismereteit, gazdagítja szókincsét, változatossá teszi verbális kifejezőkészségét. A katolikus, a ref., a görög templom, a magtár épülete, a Zichy-kastély műemlék jellegű épületek.

Séták, kirándulások alkalmával a termesztett és vadon élő növényekkel, (pl. akác, nyár, gesztenye, tölgy, juhar, fenyő, fűzfa, kökény, galagonya, mogyoró, vadrózsa, bodzabokor, füvek, vadvirágok: pitypang, pásztortáska, gyöngyvirág, menta, téltemető, stb., kerti virágok: dália, tulipán, jácint, bazsarózsa, stb. vízinövények: sás, gyékény, nád, káka, stb.), azok tulajdonságairól, szépségükről, hasznosságukról szereznek ismeretet a gyermekek.

A háziállatokat egy-egy család portájára való látogatás hozza közelebb hozzájuk. A vadon élő állatok közül a gólyát, fecskét, varjút, verebet, cinegét, apró rovarokat, bogarakat közvetlenül is megfigyelhetjük velük az óvoda udvarán, séták, kirándulások alkalmával. Tágabb környezetünkkel is fokozatosan ismerkednek meg a gyermekek. Az erdőszél környékén nemcsak az évszakonként változó növények színpompájában gyönyörködnek, hanem megtapasztalják az erdők csöndjét, finom neszeit, érezhetik illatát, hallhatják a madarak énekét.

A tájvédelmi körzetet jelölő tábla felhívja a figyelmünket, hogy környékünkön nyílik a tavaszi egyhajú virág, amely Európában csak itt és Szeged környékén tenyészik. Ezzel ráébresztjük gyermekeinket, hogy milyen kincsre kell vigyáznunk. A VIG-Kend major, a Vekeri-tó is jó lehetőséget biztosít, hogy gyarapítsuk a gyermekek élményeit, ismereteit tágabb környezetükről.

Megyeszékhelyünk Debrecen közelségét is kihasználjuk. Ide gyermekszínház-látogatás, múzeumok megtekintése és állatkerti kirándulás céljából jövünk el. Közben az egyéb nevezetességekkel (Nagytemplom, Kossuth, Petőfi szobor, stb.) is megismerkednek a gyerekek. A rövidebb séták során a gyalogos közlekedés szabályait gyakoroltatjuk, rögzítjük. A kirándulások szervezése szükségessé teszi, hogy elsajátítsák és gyakorolják a különböző közlekedési eszközökön való utazás szabályait, s megismerjék az alapvető viselkedési normákat. Közben megtapasztalhatják, hogy mind a gyalogos, mind a járművön való közlekedés évszakonként az időjárás függvényében más és más jellegű odafigyelést kíván gyermekektől, felnőttektől egyaránt.

A folyamatos és alkalmi megfigyelésekkel lehetőséget biztosítunk a gyermekek számára, hogy maguk fedezzék fel környezetüket. Pl. folyamatos megfigyelést igényelnek az évszakok, az évszakra jellemző jegyek, színek, az évszak esztétikájának, az időjárás változásának növényekre, állatokra gyakorolt hatásának megfigyelése. Alkalmi megfigyelésekre is sokszor kínálkozik lehetőség egy-egy érdekes jelenség (eső utáni szivárvány), cselekvés, tevékenység (hókotrógép munkája), stb. kapcsán. Arra törekszünk, hogy amit csak lehet a helyszínen, a természetes élethelyzetben figyeltsünk és tapasztaltassunk meg a gyermekekkel.

A roma családok ismerik a tűz, a víz, az időjárás hatását, a növényeket, a természetben élő állatokat. A felnőttek állatszeretete a gyermekekre is áttehető. Megfigyelhetjük, hogy minden családnál és 2-3 kutya, még akkor is, ha nekik nincs ennivalójuk.

Feladatunk: megismerni a roma gyermekek eltérő élményanyagát, kiegészíteni a hiányzó elemekkel, bővíteni a meglévő tapasztalatokat. Igyekszünk rászoktatni a gyermekeket, hogy élményeiket, benyomásaikat merjék szóban kifejezni. Tudjanak kérdezni, ha valamit nem értenek. Gyakorolják az alapvető gondolkodási műveletek (analízis, szintézis, összehasonlítás, megkülönböztetés), vagyis a saját fejlettségi szintjükhöz képest fejlődjenek, gyarapodjon tudásuk.

12.2.2. . A külső világ tevékeny megismerése II. (Környezetünk mennyiségi és formai összefüggései)

Az alapprogram komplexitását szem előtt tartva lehetőséget biztosítunk arra, hogy óvodásaink természetes egységükben ismerkedjenek meg a világ dolgaival, így a környezetünk mennyiségi és formai összefüggéseivel.

A matematikai megfigyeléseket, tapasztalatszerzéseket a környezetben tett séták, kirándulások alkalmával, és a spontán lehetőségek kihasználásával és szervezett foglalkozásokon valósítjuk meg. A környezet megismerése során olyan matematikai tartalmú tapasztalatok, ismeretek birtokába jut el a gyermek, melyek az életkorának megfelelő eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek és ezeket tevékenységeiben alkalmazza.

Cél: A minket körülölelő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, tapasztaltatása játékos formában a gyermekek igényeihez, ötleteihez igazodva.

Feladat: A gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztaltatása.

Pozitív viszony kialakítása a problémahelyzetek megoldásához, a logikus gondolkodás megalapozása.

Óvodapedagógus feladata:

- A csoport és ezen belül az egyes gyermek fejlettségének felmérése, szükség szerinti fejlesztése
- A környező valóság formai, mennyiségi, nagyságbeli és téri viszonyaival kapcsolatos tapasztalatszerzés elősegítése
- A gyermek ítélőképességének alakítása, a tér, sík és mennyiség szemléletének fejlesztése
- A gyermek képességeit szem előtt tartva differenciált feladatadás
- Problémahelyzetek teremtésével a logikus gondolkodás kialakítása.
- **A gyermek önálló véleményalkotásának, döntési képességeinek fejlesztése segítő pedagógiai attitűd segítségével.**

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Tudnak tárgyakat, halmazokat, személyeket összehasonlítani, válogatni megadott vagy önmaguk által választott szempont szerint
- Létre hoznak sorozatokat mennyiségi tulajdonságok szerint
- Számfogalmuk 6-10-ig kialakul
- Tudnak halmazokat részhalmazokra bontani
- Elő tudnak állítani különféle elrendezéssel, bontással ugyanannyit, többet, kevesebbet
- Azonosítani tudnak különböző síkbeli és térbeli alakzatokat, tárgyakat
- Méréseket tudnak végezni a magasságra, a hosszúságra, a szélességre, a területre vonatkozóan
- Ismerik a különböző irányokat: jobbra-balra, fel-le, előre-hátra, alá-fölé, mellé-közé

Sikerkritérium:

- ❖ Lehetőséget biztosítunk a gyermeknek, hogy tapasztalatot szerezzen a közvetlen és tágabb természeti-, emberi-, tárgyi-, formai-, mennyiségi-, téri viszonyairól, kiterjedéséről.
- ❖ Építünk a gyermek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére.

Tehetséggondozás:

Önálló problémamegoldás iránti igényüket elégítjük ki a problémahelyzetek megteremtésével. Ezzel fejlesztjük logikus gondolkodásukat, problémafelismerő, megismerő képességüket.

Az ingerszegény környezetben élő **hátrányos helyzetű gyermekek**nél kiemelkedő szerepet játszik a játékokkal való tevékenykedtetés, az egyéni tapasztalatszerzés, amelyek életszerű helyzetekre is épülhetnek, így természetes módon, a nap folyamán bármikor lehetőséget adnak a matematikai ismeretszerzésre.

Az óvodába kerülés előtt a gyermekek a családban már érdeklődnek a dolgok minőségi és mennyiségi összetevői iránt. A család által nyújtott matematikai tartalmú ösztönzésekre, korai tapasztalatokra építhetünk az óvodai nevelésünk során a tudatosan tervezett, töretlen fejlődést biztosító módszerekkel.

Az **óvodai matematikai nevelés** folyamatában két életkori szakasz különböztethető meg. Az egyik a matematikai kíváncsiság, érdeklődés kibontakozásának segítése, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozása, a másik az iskolába lépéshez szükséges fejlettséghez tapasztalatok megszerzése, részképességek, műveletek, szokások elsajátítása. Ebben a fejlődésmenetben nemcsak az értelmi fejlődést biztosítjuk, hanem a testi és érzelmi fejlődést is. Hol egyéni, hol együttes tevékenységeket alkalmazunk, ami hozzájárul a szociális funkciók fejlődéséhez is.

Meghatározó szerepet tulajdonítunk elsősorban a megismerő képességek fejlesztésére: érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezet, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás, ítélőképesség.

A matematikai kifejezések először passzív szókinccsé válnak, később azonban egy részük beépül beszédükbe. A gyermekek verbális fejlesztését nagyban befolyásolja az

óvodapedagógus példamutató szép beszéde, amely nem az ismeretek száraz közlését jelenti, hanem játékos cselekedtetést is, melyben minden érzékszervüket bevonjuk a tapasztalatszerzésbe.

Kiscsoportokban dolgozva jobban követni tudjuk az egyes gyermekek munkatempóját, egyéni képességeit és az egyének közti különbségeket.

Az ilyen foglalkoztatások alkalmával nagyobb lehetőségünk nyílik a differenciálásra. Figyelve a gyermekeket megismerjük érdeklődésüket, képességeiket, és ezt felhasználva, fejlettségük ismeretében törekszünk az egyéni feladatadásra. Minél több érdekes problémahelyzetet hozunk létre, annál inkább aktivizáljuk a gyermeket a logikus gondolkodásra. Ha a felvetett probléma érdekli őket, belső késztetés hatására igyekeznek ezt megoldani. Hagyjuk a gyermeket saját logikája szerint gondolkodni, ha a kínálózó lehetőségek közül nem fedezi fel mindegyiket, próbáljuk rávezetni, több oldalról megközelíteni, tartsuk ébren érdeklődését, míg rá nem jön minden variációs lehetőségre, de helyette semmiképpen ne oldjuk meg a feladatot, s a megerősítés hatására sikerélményhez jutnak a cselekvésben és a gondolkodásban a gyermekek. A program 5. sz. melléklete az évszakok változásaihoz igazodva tartalmazza az ismeretszerzés szempontjából jól felhasználható élményszerző tevékenységeket, játékokat.

12.3. Környezet és esztétika összefüggései

Az esztétikai nevelés magába foglalja a gyermek tágabb természeti és társadalmi környezetéről szerzett benyomásait, ismereteit. A gyermek közvetlen környezetében találkozik először a hangok, illatok, színek, formák ritmusvilágával, az élővilág mozgásával, állandó változásával. Élményei, tapasztalatai, ismeretei ezekre az ingerekre épülnek, amelyeket az óvodai nevelés komplex módon épít be az esztétikai nevelésbe. A társadalmi hatásokat az óvoda kevésbé tudja befolyásolni, ezért azokra a nevelési területekre helyezzük a hangsúlyt, melyeken belül az óvoda koncentráltan tud nevelő hatást kifejteni, igényességre nevelni.

Cél: A valóság szépségének felismertetése a környezet figyeltetésével és a művészet eszközeivel.

Feladat: Sokoldalú tapasztalatszerzés biztosítása a szűkebb és tágabb környezetben, a szép iránti fogékonyság felébresztése, a szép élvezésének és kifejezési képességének megalapozása, a gyermek érzelmvilágának gazdagítása, a környezeti hatásból adódó nagyfokú szintkülönbség kompenzálása.

Óvodapedagógus feladata:

- Az érzékszervek fejlesztése a forma, a szín, a hang, a mozgás szépségének megláttatása érdekében
- A gyermek szép- és tisztaságérzetének kialakítása
- Az esztétikai érzelmek és fogékonyság fejlesztése
- A cselekvés és magatartás esztétikájának alakítása.

A közvetlen környezet és különösen a családi nevelés hatása az óvodás gyermek fejlődésében erősebben mutatkozik meg, mint a későbbi szakaszokban.

A különböző környezeti hatások ellentmondása nemcsak a gyermekek között, hanem egy gyermek személyiségén belül is megmutatkozik. Bármilyen családi légkörből jön is a gyermek, minden esetben szükség van az óvoda és a szülői ház összehangolt nevelőmunkájára. A környezet alakítása szempontjából igen fontos a változatosság, ezért célszerű a kiegészítő tárgyakat, díszítő elemeket cserélni, variálni. A gyermeket az általa létrehozott dolgokhoz mindig erősebb szálak fűzik, érzelmei mélyebbé, pontosabbá, tartósabbá teszik emlékképeit, ezért már kicsi korától kezdve vonjuk be őt környezete szebbé tételébe.

12.3.1. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka (Ábrázolás)

Cél: A vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyedebbé tétele, az intellektuális látásmód kialakulásának megalapozása örömteli cselekvés által.

Feladat: Az ábrázolás változatos technikáinak megismertetése, gyakoroltatása. A tárgyi világ feldolgozásának, újraalkotásának lehetővé tétele a gyermekek számára a képalakítás, az építés, a plasztikai munkák során.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Óvodapedagógus feladata:

- A kezdeményező, kreatív magatartás érvényre jutásának segítése, ennek hangulati, környezeti és eszközbeli feltételeinek megteremtése.
- Az ábrázolás anyagaival, eszközeivel, a gyermekek tevékenységvágyának felkeltése
- Sokféle, változatos eszköz biztosításával az eszközök célszerű használatának megtanítása.
- a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés
- Élményeik, fantáziájuk és megfigyeléseik képi és térbeli megjelenítésének, sokféle lehetőségének biztosítása.
- A gyermekek igényének kialakítása az alkotásra, önkifejezésre és az esztétikai élmények befogadására.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Képalakításaikban egyéni módon tudják jelezni az elemi térviszonylatokat
- Biztonsággal használják a képi kifejezés változatos eszközeit, élményeik, elképzeléseik, képzeletük megjelenítése során
- Formaábrázolásuk változatos, emberábrázolásaikban megjelennek a részformák, a legegyszerűbb mozgások
- Formákat mintáznak megfigyeléseik, elképzeléseik felhasználásával
- Ötleteiket bátran használják az építések, a téralakítások alkalmával
- A népi kismesterségek egyszerű technikáit alkalmazzák tárgyi alkotásaik során.
- Technikai tudásuk, a világról szerzett ismereteik hatására belső késztetést éreznek az önálló, naponta ismétlődő vizuális tevékenység végzésére.

Sikerkritérium:

- ❖ A gyerekekkel megtekintjük: a helyi Művelődési Ház rendszeres tárlatait (rajz, csuhé, fotó, festmény, gyöngy, stb...)
- ❖ Lehetőséget biztosítunk a debreceni Tímárház foglalkozásain a népi kismesterségek anyagaival, eszközeivel, technikáival való ismerkedésre és azok kipróbálására.
- ❖ Séták, kirándulások során terméseket, köveket gyűjtünk, melyeket sokoldalúan használunk fel a különböző tevékenységek során.
- ❖ Jeles napok (karácsony, húsvét, anyák napja.... stb.) alkalmából a hétköznapi gyakorlatától eltérő különleges technikával készítünk ajándékot (szalvéta technika, matrica festés, montázs, ikebana, origami...)

Tehetőségondozás:

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Az

óvodai nevelésben t örekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek felismerésére.

A hátrányos, halmozottan helyzetű gyermekek egy része vizuális-esztétikai szempontból ingerszegény környezetből jön óvodába. Ebből a milióból érkeznek a roma gyermekek nagy része is. Ismerik a növényeket, a természetben előforduló anyagokat, amelyekből különböző technikákkal használati tárgyakat készítenek. (Vályogvetés, seprűkötés, kosárfonás, fateknő készítés, stb.) A harsány, gazdag színvilág jellemző rájuk. Az óvodában lehetőséget biztosítunk számukra az otthon ellesett munkafogások változatos gyakorlására.

Tágabb környezetünk rengeteg vizuális ismeretet, ingert hordoz magában. Ennek alakításában kevesebb szerepünk lehet. Feladatunk elsősorban az, hogy kiválasszuk mindazt ami érdemes arra, hogy jobban megfigyeljük, rögzítsük, emlékezetünkbe vessük. Ezek során alkalom adódik a vizuális észlelő apparátus, a keresztcsatornák működtetésére, a környező világ észlelésére, ritmus, pozíció felismerésére, a vizuális memória, alak, formalítás fejlesztésére, miközben nagy területeket mozog be a gyermek, s rengeteg verbális ismeretre is szert tesz. Ha mindez sok mozgással, cselekvéssel, a különböző észlelő funkciók együttműködésével (látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás) történik, akkor a kisgyermek valóban megismeri környezetét, sokrétű tapasztalatot szerez a körülötte lévő tárgyakról, dolgokról, azok viszonyáról, térbeli elrendezéséről. Minden gyermek alapvetően nyitott az őt körülvevő világra, szinte szívja magába az új és újabb ingereket.

A gyermek ábrázoló tevékenysége a vizuális nevelési lehetőségek legfontosabbika, mégis csak egyik, meglehetősen szűk dimenziója, hiszen a vizuális nevelés az óvodai nevelés egészét áthatja, mely az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamat, hasonlóan a közösségi neveléshez, az anyanyelvi neveléshez, a munkára neveléshez, stb.

A gyermek az őt, környezetéből érő spontán vizuális ingerek (és a szervezett foglalkozások) hatására egyaránt fejlődik, tapasztalatokkal gazdagodik, egyre pontosabb ismereteket szerez az őt körülvevő tárgyi világról, melynek feldolgozása valamilyen ábrázoló tevékenységben éppoly törvényszerű, mint a személyközi kapcsolatok átélése, megélése a játékban.

A létrejövő „mű” csak mint jelzés – mint a gyermek gyakorlati ismeretének, érzelmi életének, kézügyességének leképzése – kezelendő. Ennek kibontakoztatásához elsődlegesen minél több, mélyreható egyéni és közös élményre van szükség, ami a vizuális bevésoedést is pontosabbá teszi.

Ha a gyermek mindennapi életébe, játékába az ábrázoló tevékenységek, technikák minél több lehetősége épül be a gyakorlására, pontosítására – eleinte gyakorlójáték szintjén – minél több ideje, lehetősége nyílik, előbb-utóbb elér arra az „alkotó” szintre, amikor „művei” kifejezővé válnak, tükrözik a világról szerzett ismeretet, de elsősorban érzelmi megnyilvánulásait.

Ne csak a rég bevált sémákkal és hagyományos, megszokott témákkal dolgozzunk. Egy kisgyermek annál fantasztikusabb remekműveket tud alkotni, minél inkább hagyjuk szabadon kibontakozni tehetségét, ha nem próbáljuk pl. rajzolni, festeni tanítani, csak magát a technikát mutatjuk meg neki, mert a gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Célszerű szinte **minél több technikát** kiscsoportban a firkakorszak idején megismertetni a gyermekkel – először csak ismerkedés és próbálkozás szinten – hiszen így egyrészt érdekes, változatos, örömteli lesz tevékenysége, gyakorlati fejlődési lehetőségei végtelenek, mert így nem unja meg mindig ugyanazt a tevékenységet. Másrészt kilépve a firkakorszakból a technika kezelése már nem vonja el a figyelmét, azt egészében az alkotásra fordítja.

Feltétlenül hagynunk kell, hogy a gyermek saját szintjén, saját elgondolásai szerint saját élményeit alkossa újra. Ebben csak akkor segítsünk, irányítsunk, ha elakad, ha a gyermeknek szüksége van instrukcióra. Ilyen lehetőségek mellett a gyermeki fejlődés mozgatórugója az önfejlesztés lesz, hisz a gyermek is arra törekszik, hogy alkotásai egyre inkább hasonlítsanak a valóságra. Azoknak hiányosságai újabb, pontosabb megfigyelésre készítenek, s ennek

eredményei tükröződnek későbbi alkotásaiban. Így válik a vizuális önkifejezés „nyelvi” erővé, amit a világról tud ábrázolásában is el tudja mesélni, amit nem tud ábrázolni, azt hozzámeséli. E tevékenység közben erősödik önkifejezése, esztétikai érzéke, pontosabb ismereteket szerez a tárgyi világról.

Alkotó tevékenysége épüljön a játékra, kezeljük a játék egy formájaként. Az ábrázoló tevékenység játékba épülése az egész nap folyamán továbbra is természetes, magától értetődő.

12.4. A környezet, az anyanyelv, irodalom kölcsönhatása

54

12.4.1. Verselés, mesélés

Az óvodai anyanyelvi, irodalmi nevelés egymástól elválaszthatatlan folyamat, mely áthatja az óvodai élet egészét. Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Cél: A nyelv szépségének, kifejező erejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása, a korosztálynak megfelelő irodalmi élmények nyújtásával az irodalmi érdeklődés felkeltése.

Feladat: A szókincs bővítése, az anyanyelv legfontosabb szabályszerűségeinek megismertetése, az irodalmi érdeklődés felkeltésén túl a változatos irodalmi élmények közvetítése. (Mondóka, vers, verses-mese, mese, bábjáték, dramatizálás). A mese és a vers az anyanyelvközegén át emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában, a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat. A meseválasztáskor szükség van tudatosságra, gyermekközpontú, korosztályos válogatásra, a csoport és az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételére.

Óvodapedagógus feladata:

- A gyermekek életkorának, nyelvi fejlettségének, érdeklődésének megfelelő beszédhelyzetek, beszélő környezet teremtése.
- Olyan irodalmi anyag összeállítása, amely mondókát, verset, mesét, elbeszélést, folytatásos történetet is tartalmaz.
- **Népi, klasszikus és kortárs irodalmi művek megismertetése a gyermekekkel**
- A mese által gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének segítése.
- Olyan helyzetek teremtése, melyben a gyermekeknek lehetősége van a napi tevékenységekhez igazodva spontán módon népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondák, mesék, illetve klasszikus vagy kortárs versek mondogatására.
- A mesék dramatizálásához, bábozásához szükséges eszközök, anyagok biztosítása, a megfelelő helyszín kialakítása.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- A gyermekek a közvetlen környezetük vagy a természet jelenségeire alkalmatosan felidéznek mondókákat, verseket, melyeket saját maguktól is mondogatnak
- A hangzás, a hangulat, érzelem és alkalom egységében fogják fel a mondott, hallott vers témáját, költői képeit és ehhez igazodva használják a verbális és nonverbális kommunikáció (helyes hangképzés, hangleadás, hangszín, testtartás, mimika) eszközeit
- Képesek hosszabb lélegzetű mesét, történetet átéléssel, figyelmesen végighallgatni, a számukra szimpatikus mesehősökkel azonosulni.
- Tisztán ejtenek minden hangot.

Sikerkritérium:

- ❖ Lehetőséget biztosítunk a debreceni Vojtina Bábszínház gyermekműsorainak megtekintésére.
- ❖ Rendszeresen kölcsönzünk a községi könyvtárból könyveket, közösen nézegetjük, olvassuk ezeket.
- ❖ A csoportok „könyvtárát” folyamatosan bővítjük, melyet a gyerekek a nap folyamán bármikor kézbe vehetnek.
- ❖ A település muzeális építményeit meglátogatjuk, múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervezünk a falumúzeumban.

Tehetséggondozás:

A jó beszédképességű, empátiával rendelkező gyermekek számára lehetőséget biztosítunk az önálló mesemondásra, a mese feldolgozására, kreativitásuk, fantáziájuk kibontakoztatása érdekében.

A hátrányos, halmozottan helyzetű gyermekek felzárkóztatása érdekében könnyen elsajátítható mondókákat, verseket mondunk, ezáltal sikerélményt biztosítunk számukra.

Az irodalmi nevelés keretében az óvodánk évek óta biztosította, és továbbra is biztosítja, hogy a roma gyermekek a saját népmese és mondaviláguk értékes elemeit megismerjék. Ezeket Bari Károly: Az erdő anyja, Bari Károly: Tűzpiros kígyócska, Csenki Imre – Csenki Sándor: Roma népballadák és keservesek c. műveiből és egyéb kötetekből válogatjuk össze számukra.

Az irodalmi alkotások ritmusukkal, a szavak és a hozzájuk kapcsolódó mozdulatokkal a gyermekeknek érzelmi és érzéki élményeket is adnak. Főleg kiscsoportban nagy jelentőségű – a testi kapcsolat iránti gyermeki igény kielégítésén túl – a simogatók, a tapsoltatók, a lovagoltatók ritmusa, lüktetése, egyszerű szövege az irodalmi élmény mellett nyugtatóan hat a gyermekekre. Alkalmat teremtünk arra, hogy a gyermekek felfedezzék környezetüket, közben érzelmi viszonyuk pozitívan alakuljon. A mesélő természet c. könyv szerzőpárosa Dr. Fejes Erzsébet, Kauzler Gyuláné dr. pontosan és szépen fogalmazza meg:

„A környezethez való pozitív érzelmi viszony kialakítása, a növény és állatfajok tisztelete, megbecsülése, a szülőföld, a lakóhely, az óvoda, az iskola és a hozzájuk kapcsolódó személyek, szülők, óvodapedagógusok, tanítók, az itt élő emberek megismerése és szeretete vezethet csak oda, hogy a gyermek később egyértelmű és semmi mással össze nem tévesztett fogalomként értse, mi a hazaszeretet, mi a magyarságtudat.”

A mese, a vers a maga sajátos szóhasználatával, az írói eszközök gazdagságával egyaránt a nyelvi nevelés eszközei. Szókészletük, szójelentésük megértése, a mesei fordulatok gazdagítják a gyermekek szóbeli kifejezését. A mesék, versek, mondókák ösztönöznek a népi hagyományok megőrzésére, továbbadására (pl. népmesék, népi mondókák, rigmusok, mondókák, Mátyás királyról szóló történetek, stb.). Gazdag népmesekincsünket, a régies szófordulatokat felhasználva a kicsik és nagyobbak gondolkodásmódjához, képzeletéhez közel állóan őrizték meg az olyan írók, akik feladatuknak érezték, hogy a történetek révén erkölcsi, etikai, történelmi ismereteket adjanak át a gyermekek (pl. Benedek Elek, Móra Ferenc...). A mondókák, mesék, történetek, mondák a nyelvi kultúra, a néphagyomány ápolásán, az ismeretátadáson túli népi sajátosságunk megőrzésével nevelnek. A magyarság eredetmondái közül a Rege a csodaszarvasról, a Fehér ló, az Emese Álma legjellemzőbb motívumai, jelképei köszönnek vissza azon, az udvaron felállítható nemeztánc, amelyet Petneházi László és Kaszás Ákos nemeztáncmesterek készítettek el óvodásaink számára.

Az anyanyelvi játékok – a gyermekek által kedvelt – kiegészítői, színtelítői az anyanyelvi nevelésnek.

A fejlesztő programba épülő irodalmi műfajok:

- népi gyermekjátékok, mondókák
- mozgással kísérelhető versek
- dramatizálható, eljátszható mesék, történetek, népi, klasszikus és kortárs irodalmi művekből.

A bábozás és a dramatizálás a játék része, mindkettő irodalmi élményből táplálkozik. Egy ismert mondóka, vers vagy mese eljátszása, bábozása irodalmi háttérrel rendelkezik és irodalmi tevékenységet rejt magában, mindez a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

Az ajánlott irodalmi anyagot a 6. sz. melléklet tartalmazza!

A **bábozáson, dramatizáláson** keresztül gazdagodnak a gyermekek irodalmi élményei kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, díszleteket, kiegészítőket saját maguk készítik el barkácsolás keretében, ezzel fokozva a játék örömeit.

A bábok mozgatása közben fejlődik a gyermekek szem-kéz koordinációja, finommotorikája, bizonyos testrészeinek ismerete. A báb mozgását saját testéhez viszonyítja, s közben fejlődik térpercepciója, látási, hallási, mozgásos észlelése. Ezen tevékenységek közben használják az általa ismert verbális kifejezéseket. A bábjáték elősegíti a gyermekek gátlásosságának, hallgatagságának feloldását, hiszen nem a gyermek, hanem a báb, a figura szólal meg.

A **dramatizálás** során a gyermekek reprodukálják az irodalmi alkotások szövegét és produktív fantáziájuk segítségével ki is egészítik a hiányzó szövegrészeket. A dramatizálás során fejlődik, finomodik nagymozgásuk, saját testükről alkotott képük, látásuk, hallásuk, gazdagodik verbális kifejezőkészségük. A testrészekkel végezhető mozgás, a mimetizálás, a beszéd fejleszti az általános képességeket, ugyanakkor nyitottá teszi a személyiséget, feloldja a fölösleges gátlásokat, felkelti a játékátárságot. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

A szereplők megformálása által fejlődik, tökéletesedik testtartásuk, képesek lesznek az érzelem, értelem és indulat hangulatváltozások árnyalt kifejezésére arcjátékukkal, tekintetükkel, beszédükkel. Feladatunk a dramatizáláshoz szükséges kellékek (pl. fejdíszek, ruhadarabok, eszközök, tárgyak, stb.) biztosítása. Ezek nagy részének elkészítésébe bevonjuk az 5-7 éves gyermeket is, ezáltal fokozódik a játék élménygazdagsága.

12.4.2. Ének, zene, népi játék, tánc

„A lelki gazdagodás hatalmas forrásai
erednek a zenéből.

Azon kell lennünk, hogy minél többek
számára megnyíljanak.”

Kodály Zoltán

A **zenei nevelésben** az óvodának pótolhatatlan szerepe van. Kodály szerint a zenéhez az énekszóhoz „Otthon a legtöbb gyermek nem jut hozzá, hogy természetes zeneösztönét foglalkoztassa, ez pedig fejlesztés híján eltompul, az emberek többsége zenétlenül megy végig az életén.”

Cél: A zenei anyanyelv kialakulásának elősegítése, a zene megszerettetése, a befogadásra való képességek megalapozása. Olyan zenei élmény nyújtása, mely felkelti zenei érdeklődésüket, formálja zenei ízlésüket, esztétikai fogékonyságukat. Megszeretteti a gyerekekkel az éneklést, az énekes játékokat és a szép, tiszta éneklésre szoktatja őket.

Feladat: A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, érzékelési készségének, harmonikus, szép mozgásának fejlesztése, összehangolása más készségek, részkapességek, pszichikus és gondolkodási funkciók fejlesztésével, a szocializációs folyamattal.

Óvodapedagógus feladata:

- Minél több zenei élmény nyújtása a játék élményének fokozására, az érzelmek, hangulatok kifejezésére, kortárs zenei szemelvények bevonásával.
- A zenei képességek, készségek – metrum, ritmus, dinamikai -, hangmagasság iránti érzék, belső hallás, zenei memória, improvizációs készség – fejlesztése

- A zene lüktetését, a dalokhoz tartozó játékok hatását kihasználva a testi, a harmonikus mozgás fejlődésének elősegítése
- A zenei szemelvények előadása saját énekhanggal, (lehetőség szerint) hangszeres játékkal.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Ismernek néhány mondókát, az egyenletes lüktetést kiemelve, változatos mozdulatokkal kifejezve
- A gyermekdalokhoz tartozó játékokat harmonikus mozgással, egyöntetűen, egymáshoz igazodva, örömmel játsszák. Az óvónő irányításával képesek szép térformák kialakítására
- A ritmust, a dinamikát, a tempót, a hangmagasságokat, beszéd- és énekhanggal, változatos mozgásokkal ki tudják fejezni
- Szívesen hallgatják az óvónő által előadott (népdalokat, hangszeres muzsikát) zenei szemelvényeket, műzenei alkotásokat.

Sikerkritérium:

- ❖ Hangszeres játékunkkal tesszük színesebbé zenei nevelésünket, mivel az élőben bemutatott hangszer alakja, formája, anyaga és megszólaltatási módja sok új ismeretet nyújthat a gyerekeknek.
- ❖ Az előadásra, zenehallgatásra szánt értékes szemelvényeket lehetőleg a Bödi István által összegyűjtött hosszúpályi népdalokból válogatjuk.
- ❖ Zenés, táncos eseményekre meghívjuk a helyi roma zenészeket, akik előadásukkal fokozzák, élményszerűvé teszik a rendezvény hangulatát.

Tehetséggondozás:

A zene és mozgás iránt fokozottan érdeklődő gyermekek számára gyermekjáték és néptánc foglalkozásokon való részvételt biztosítunk, kibontakoztatva tehetségüket. Mozgáskultúrájuk megalapozása közben megismerik a népi játékok gazdag és változatos világát, néptáncaink gyermekek lábára igazított egyszerű motívumait.

A **roma családok igen zenekedvelők**, a kisgyermekek egy része hamar kap a kezébe hangszert. Hegedül, gitározik, amit tud. Ritmuskészségét fejleszti a felnőttek által használt népies eszközökkel (kanál, kanna, stb.), e téren is gyakorlatias neveltetésben részesül.

A zenei nevelésnek a gyermeki lét egészét át kell hatnia. A zenei anyanyelv alapozása szoros kapcsolatban van a nyelv kifejező gyakorlásával. A magyar zenei nevelés szilárd alapja a közös ének, mely hordozza és gazdagítja az anyanyelvi örökséget. Olyan szavakkal is találkozhatnak a gyermekek, amelyeket hétköznapi beszédünkben már nem fedezhetnek fel, s ezek megértését a játékszituáció segíti elő. Az ízlésformálásban fontosnak tartjuk, hogy az óvoda mindenben a legjobbat, a legértékesebbet nyújtsa számukra. Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömet. A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását. **A népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.**

A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a nemzetiségi, nemzetiségii nevelés esetében a gyermekek hovatartozását is.

A zeneműveket úgy válogatjuk, hogy a „tisztá forrás” igényességét tükrözzék. Minden nép zenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia. A nyelv és a dallam itt tökéletes

egységet alkot. A zenei nevelés sok irányba hat, de csak akkor igazán eredményes, ha a gyermekek örömteli élményévé válik az éneklés, az énekes játék.

A **mondóka** a legelső népköltészeti alkotás, amellyel a gyerekek találkoznak. Elősegíti az anyanyelv megalapozását. A kisgyermek kiegyensúlyozott, derűs lesz, örömet jelent számára a közös játék, biztonságban érzi magát az ismétlődő mozdulatok, érintések, a test közelség hatására. Kötődik a vele játszó felnőttökhöz, érzelmvilága gazdaggá válik. Könnyen sikerélményhez juttatja a gyermeket, közben bővül szókincse: gazdagodik a felnőttek világában használatos szavakkal, tájszavakkal, régies igealakokkal. Az ismétlődő fordulatok, állandó szókapcsolatok, ikerszavak, rímek, ritmusok, nyelvtörők remekül formálják a gyermek nyelvérzékét, helyesebb lesz beszéde, kiejtése, hangsúlyozása, hanglejtése.

A **gyermekdalok** mozgásra serkentik a gyerekeket, ezáltal javítja a mozgáskoordinációjukat, alkalmazkodnak a zene egyenletes löktetéseihez, súlyaihoz.

„A mozgás, a ritmus bölcsőnktől koporsónkig örök társunk. Ott van a nagyanyó ringatásában, él a //jár a baba, jár//-ban, a játékos és a valóságos katonásdiban, a mindennapi munkában, de még csak a leghétköznapiabb járásunkban is. Erőt ad, vigasztal, munkatempót diktál.”

Nagy Béláné

Egy-egy gyermekdal valódi dráma. A gyermekek feszültséggel teli helyzeteket élnek át, a játék végére ezek oldódnak. Eközben dolgozik a képzelet, az intellektus, a gyermek emberi kapcsolatokban való eligazodást tanul, közben fejlődik esztétikai, viselkedési, magatartási kultúrája. Az énekes játékok által fejlődnek a zenei készségek, képességek, a gyermekek önként, örömmel vállalják a játék szabályait, tehát a teljes személyiségük fejlődik.

A gyermekek szeretnek együtt énekelni. A közös éneklésnek zenei múltunkban nagy jelentősége volt. Az ünnepekhez, munkákhoz kapcsolódó, az emberek érzelmeit kifejező dalok máig fennmaradtak, éppen ezért az óvodai zenehallgatás gerincét a népdalok adják. Olyan dalokat válogatunk, melyek a gyermeki lélekhez közelebb állnak: növényekről, állatokról, évszakokról, természetről szólnak. Kitűnő anyag a tréfás népdal, a párosítók, a virágénekek vagy a jeles napok dalai.

Az óvodai zenei élmény nyújtásának a gyermekek legmélyebben megragadó eszköze az emberi hang. Az óvodapedagógus éneke, furulyajátéka nagyobb hatással van a gyerekekre, mint a gépi zene. Éppen ezért a gépi-zenehallgatást csak ritkán alkalmazzuk és fokozatosan vezetjük be. Először a mesével váltakozva a délutáni pihenés alatt és csak halkán. Később az irodalmi anyaghoz kapcsolódóan vagy ábrázoló tevékenység, ill. játék közben is. Eleinte csak hallgatják a zenét a gyerekek, később ők maguk mondják meg mit hallgatnának szívesen.

A hanganyagkészlet jó ha tartalmaz gyermekdal, népdal feldolgozást, hangszeres népzenei, műzenei szemelvényeket, táncmuzsikát, mely mozgásra serkenti a gyerekeket.

Az óvodáskorú gyermekek legtermészetesebb mozgása a rugózás, a ringó, az egyszerű sétalépés, az egy lépéses csárdás. Ezen lépések, mozdulatok variálásával, továbbfejlesztésével 5-7 éves korban már egyszerű táncokat taníthatunk meg.

A zene, a tánc nagyon fontos a belső rendhez, az egészséghez. Hozzásegítenek ahhoz, hogy gyermekek és felnőttek megtalálják lelki békéjüket. A zene és mozgás, a zene és tánc szorosan összekapcsolódó fogalmak. Óvodapedagógusaink feladata, hogy céltudatosan fejlesszék a mozgáskészséget, hogy találjanak ki életkoruknak megfelelő változatos mozdulatokat és serkentsék a gyerekeket is erre, hogy alkotó fantáziájuk a táncban is kibontakozzon.

Az óvodában arra törekszünk, hogy a gyakorlások során a helyes szövegkiejtést, lassú-gyors, halk-hangos, magas-mély alapfogalmakat elsajátítsák. Nagyobb szerepet szánunk a roma gyerekek ének-zenei produkciójának fejlesztésére, azért, hogy képességeik fejlődjenek zene, ének, tánc vonatkozásában. Feladatunknak tartjuk a roma lakosság hagyományőrző ünnepeinek megismerését és átmentését az óvodai nevelésbe. (Karácsony, húsvét, vendégvárás, tavaszsüregető szokások, tavasz ünnep.)

12.4.3. A néphagyományok, a népszokások megőrzésének lehetőségei

Óvodai nevelőmunkánk során az ismeretek közvetítésével, a közösen átélt élményekkel tudjuk megalapozni, lerakni a hazaszeretet csíráit, a szülőföldre való kötődést és megalapozni a természetes műveltséget, a nemzeti és népi hagyományok ápolását, továbbvitelét.

A hagyományok jelen vannak naptár ünnepeink visszatérő szokásaiban. Óvodapedagógusainknak kezdeményező szerepet kell vállalnia, támaszkodva a szűkebb társadalmi környezetre, a családra, hiszen megismerni népünk múltját, megismerni hagyományait mindnyájunk szent kötelessége.

**„Népi hagyományainkat
emberi közösségek hozták létre
és
éltették nemzedékről nemzedékre.”**
Barsi Ernő

Napjainkra a hagyományozódásnak ez a formája csaknem teljesen megszűnt, ill. nagy átalakuláson ment végbe. Tudjuk, hogy nemzedékek nőttek fel úgy, hogy egyre kevésbé ismerik, tisztelik és ápolják elődeink hagyományait, szokásait. Ezt a hiányt kell nekünk óvodapedagógusoknak pótolnunk, hiszen a gyermekeken keresztül képesek vagyunk a szülőkre, felnőttekre is hatni.

A hagyományokhoz való ragaszkodásunkat jelenti egy-egy régi tárgy őrzése (pl. tejesköcsögök, dísztányérok, szöttesek, vajköpülők, nyárfateknő, gyékénykosarak jelenléte a csoportszobákban), a csodaszép mesék, mondák, népdalok felelevenítése. A néphagyományok megismertetése szempontjából két fontos kérdést kell szem előtt tartanunk. Egyrészt a hagyományok átadását sem lehet elég korán kezdenünk, másrészt a 3-7 éves gyermekek régen passzív részesei voltak a hagyományok jeles napjaihoz kapcsolódó tevékenységeknek. Számukra csak a mesék, a mondókák, dalok világa volt nyitva, programunkba ezekre fektetjük a hangsúlyt, kiegészítve a környezetben végzett megfigyelésekkel, tevékenységekkel. (pl. termések gyűjtése) A vallási alapokon nyugvó **ünnepekre való készülődéskor** (karácsony, húsvét, pünkösd) elsősorban a családi, meghitt jelleget erősítjük a gyermekekben. Fontosnak tartjuk, hogy megismertessük őket azokkal a dalos játékokkal, mondókákkal, köszöntőkkel, találós kérdésekkel, mozgásos sportjátékokkal is, melyet Bödi István (1931-2001) gyűjtött össze 1954-1974 között.

Mivel községünkben igen nagy számban élnek a roma etnikumhoz tartozó családok, a hagyományápoló munkánk során a roma gyermekek számára a saját mese és mondavilágukból, verseikből, mondókaikból, dalaikból válogatunk.

A **népi kismesterségek egyszerű technikáinak** megismertetése, az ott felhasznált anyagokkal való manipulálás, azok tulajdonságainak megismerése, feldolgozásuk mikéntjének megfigyeltetése közben fejlődik a világról alkotott képük, fantáziájuk, beszédképességük, finommotorikájuk, formálódik esztétikai ízlésük, kiszélesednek társas viszonyaik, s ezen közben maradandó tárgyakat, eszközöket alkotnak.

Az óvodai nevelőmunkába beilleszthető népszokásokat, a jeles napokhoz kapcsolódó hagyományápoló tevékenységeket, ajánlásokat a 7. Sz. melléklet tartalmazza, melyből minden óvónő saját egyéniségének megfelelően nem kötelező jelleggel választhat.

Tehetséggondozás a néphagyományok ápolásában:

A néprajztudomány a népi kultúrát, annak ránk maradt értékeit három területre osztotta. E szerint beszélünk **anyagi-tárgyi-szellemi és társadalmi örökségről**. Természetesen a valóságban ezek elemei, részei soha nem különültek el egymástól, hanem szerves egységként hozták létre, csiszolták, éltették elődeink. Ősi kultúránk szinte valamennyi nagyobb területével

érdemes és kell foglalkoznunk már az óvodában is. Nem elég, ha csak látják ezeket az értékeket, de csinálják is meg mindazt, amire technikai tudásukkal, akaratukkal, fantáziájukkal képesek. Maradandót, felejtetlent csak így tudunk gyermekeinkbe elplántálni. Óvodánkban elsősorban a szellemi kultúrával, annak egyes részeivel találkoznak a gyermekek: népmese, mondóka, gyermekjátékdal, népdal, népzene, néptánc, népszokások. Az anyagi kultúrából az építészettel, az anyagmegmunkálással, használati tárgyakkal, viseletekkel találkoznak. Ezek fejlesztő hatása érvényesül a tárgyak készítése során: játékkészítés, agyagozás, ékszerek, szokáskellékek létrehozása folyamatában. A fentiekből is kitűnik, hogy sokféle tevékenykedtetésre adnak lehetőséget. Mindezeket biztosítjuk a fejlett mozgáskultúrájú, énekelni tudó, manuálisan, szívesen, önfeledten dolgozó gyermekek számára, hogy ezek az élmények fokozottabban épüljenek be mindennapjaikba. Ezekből erkölcsi, életmódbeli, esztétikai ismereteket is elsajátítanak. Olyan személyiségjegyek alakulnak ki bennük, melyeket „plusz adományként” kamatoztathatnak a későbbiekben:

- Kiegyensúlyozott, derűs, harmonikus környezetben tehetségük szabadon kibontakozik, képesek lesznek ismereteik önálló variálására.
- Kreatív tevékenységek során alapkészségeik, kézügyességük, megfigyelőképességük, figyelmük, esztétikai ízlésük fejlődik.
- Környezetük - természeti és társadalmi – iránti érzékenységük megerősödik.
- Formálódik vizuális befogadó- és kifejezőképességük.
- Differenciált feladatadással sikerélményhez jutnak.
- Kialakul bennük annak érzése, hogy „munkájukkal” örömet szereznek maguknak, társaiknak, óvónőjüknek, szüleiknek, közösségükben élő embereknek.

Mindezek érdekében a már működő népi gyermekjáték és néptánc foglalkozások mellett a kézműves kismesterségeken való részvétel feltételeit kívánjuk kialakítani. A műhelyben megismernék a természetes anyagokat, felhasználási módjukat, figyelme községünk hagyományaira: nád, gyékény, vessző, kukoricacsuhé, szalma, stb. Itt megtanulnák a kelmedíszítés, a hímzés, a gyöngyözés, az agyagozás, szövés-fonás, a kosárkészítés, a bőrözés, a nemezeltetés, a játék tárgyak készítésének alapvető fogásait, fortélyait. A létrehozott alkotásokból kiállításokat, vásárokat szerveznénk óvodán kívül és belül. Elsősorban pedig a mindennapi játékaik részévé válnának a tárgyak, az eszközök. Fontosnak tartjuk mindezek megvalósítását azért, hogy gyermekeink érző lelkű, a szép iránt fogékony, alkotni akaró, az emberi munkát megbecsülő, kultúránk értékeit tisztelő és tovább élő felnevelteké váljanak. Az „én tudat” megerősítése által jussanak el a „mi tudat” átéléséhez, vállalásához. Más nemzetek is csak akkor fogadnak el minket, ha mi magyarok büszkén vállaljuk és éltejük tovább nemzeti kultúránkat. Akkor jutunk messzire, ha nem felejtsük el, honnan indultunk el, ha hagyjuk tovább élni gyökereinket.

13. Környezet és természetvédelem feladatai

**„A környező világ iránti érdeklődésünk velünk születik.
Születésünk pillanatától egy bonyolult és elkápráztató
Világ felfedezői vagyunk. Vannak emberek, akikben ez a szenvedély
Az idő múlásával vagy az élet megpróbáltatásai közepette kihűl,
De vannak olyan szerencsések, akiket életük végéig hevít.”**

Gerald Durrell

Cél: A 3-7 éves gyermek életkori sajátosságát, a természet megismerésére irányuló vágyát felhasználva megteremtjük a környezet és természetvédelmi szemlélet alapjait.

Feladat: A gyermekekben a természet szeretetének, tisztaságának, szépségének, védelmének megalapozása. A napi életet átható tudatos természetszeretetre nevelés. A környezettudatos

magatartás kialakítása nevelésünk szerves részévé váljon, amely a napi tevékenység során épüljön be a gyermek gondolataiba, teljes személyiségébe.

Óvodapedagógus feladata:

- Évszakonkénti környezeti és természetvédelmi ismeretek bővítése a szabadban és a csoportszobában
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt fenntarthatósági szemléletformálásra, a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.
- Megfigyelések, tevékenységek, vizsgálódások, lehetőségének megteremtése
- Az évszakokhoz kapcsolódó manuális tevékenységekkel, az ezekhez kapcsolódó irodalmi anyagokkal, gyermekdalokkal, zenehallgatásra alkalmas énekekkel a komplexitás, az élményszerűség biztosítása.
- Alapelvünk: „Az embert kell olyanná formálni, hogy szeresse és védje a természetet.”

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- A gyermekek meg tanulnak ügyelni a tiszta környezetre.
- Kifejlődik bennük a természet iránti érzékenység
- Tapintatossá, megértővé válnak a növény- és állatvilág és az emberek iránt.
- Az alábbi közmondás szellemiségéhez méltóan viselkednek:

„A Földet nem nagyapáinktól örököltük,
hanem unokáinktól kaptuk kölcsön.”
Indián közmondás

Sikerkritérium:

- ❖ Kirándulást szervezünk az AKSD szeméttelépére, ahol megismerjük a szelektív hulladékgyűjtés lényegét és fontosságát.
- ❖ A megismerés után gyakoroltatjuk a gyerekekkel a községünkben elhelyezett konténerek használatát. (papír, üveg, műanyag)
- ❖ Óvodánkban lehetőséget biztosítunk az elhasznált elemek begyűjtésére.

A gyermek érzelmi alapon válogat a család, az óvoda által nyújtott hatásokból. Ezért törekszünk arra, hogy a gyermeket olyan hatások érhék, amelyek környezetünk felfedezésére, a rácsodálkozásra ösztönzi őket. Ehhez biztosítjuk a nyugodt, békés légkört, hogy a gyermeknek módja legyen szemlélődni az őt körülvevő világ rejtelmeiben, s minden érzékével megtapasztalhassa azt. Felhívjuk figyelmét arra, hogy a természet látszólagos nyugalma mögött célzatos változás rejlik. Mit is tehetünk a környezet és természetvédelem alapozásában? A csoportszobákban nyugodt szemlélődésre, elmélyülésre alkalmas élő- és természetsarok kialakításával, ahol elhelyezhetik a gyermekek a közösen gyűjtött terményeket, terméseket, kavicsokat, kagylókat. Ide kerülnek a gyermekek által gondozott növények, esetleg akvárium és a számukra készült természettudományos könyvek, a kísérletezéshez szükséges eszközök (csiráztatáshoz

szükséges dolgok, nagyító, csipesz, stb...) Igen hasznos lenne, ha óvodánk rendelkezne mikroszkóppal, hiszen ez egy újabb lehetőséget adna számukra a természet még apróbb, részletesebb és igen érdekes megismeréséről.

A mi óvodánk igen szerencsés, mert hatalmas füves, fás udvarunk van. Ami még külön örömet jelent, hogy a fák közül jelentős számú a diófa, melynek bő terméséből minden csoport gazdagon szüretelhet. Kora ősszel nagy „dióévszet” zajlik az udvaron, miközben hűs árnyékukban pihenhetünk. Még a csoportszobába is jut belőle, melyet a madáretetéshez és barkácsoláshoz használnak fel.

Ősszel levélhullás idején a diófa levelet külön gyűjtjük, a többi falevélből azonban komposztot tudunk készíteni, melyet tavasszal felhasználunk a kiskertben. Udvarunkon kijelölt helyen

megtalálható a madáretető, szélfogó, esővízgyűjtő. A jövőben szeretnénk még kialakítani egy kisebb tavat, melybe növények telepítésével egy aprócska vízi világot varázsolnánk a gyermekek elé, s ahol évszakonként megfigyelhetnék a vízben lévő élőlények viselkedését. A mikroszkóp segítségével a gyerekek megláthatnák, hogy a látszólag nyugodt és élettelennek tűnő vízcseppben micsoda gazdag élet zajlik.

Kirándulások, séták során ismertetjük meg a gyermekekkel szűkebb és tágabb környezetüket. Ezek során beszélhetünk arról, hogy milyen vidéken élünk (sík, domb), és mit tennének annak érdekében, hogy szebb legyen környezetük, házuk tája, ahol a szüleikkel élnek.

Személyes példával, beszélgetések során erősítjük bennük megőrzésének fontosságát. Ezen kívül minden csoportnak van a szabadban lévő területrésze, ahol rendszeresen, akár naponta is figyelemmel kísérjük az állatokat és növényeket. Beszélgetünk szokásaikról, szükségleteikről, hasznosságukról, gondozásukról. Felhívjuk figyelmüket a környezetszennyezés romboló hatásaira, kitérünk arra, hogyan lehet ezeket megelőzni. Mindig figyelemmel kísérjük, és mindig megemlékezünk a **környezetvédelmi jeles napokról**. Így a:

-Autómenetes világnap: szeptember 21.

- Takarítási világnapja szept. 22.

- Állatok világnapja október 4.

- Víz világnapja március 22.

- Föld napja április 22.

- Madarak, fák napja május 2.

Itt is nagyon fontos a szülőkkel való együttműködés. Ezért szülőértekezleten beszélünk a természet szeretetének, védelmének fontosságáról, s ebben a szülői ház szerepéről.

Ezt a szülőkkel is meg kell értetnünk, hogy milyen fontos, hogy gyermekeink környezetbarát emberekké váljanak, hiszen ők lesznek községünk, országunk jövődő környezetének megőrző, óvó polgárai.

A környezetvédelem szerves részeként beépül folyamatosan nevelőmunkánkba. Be kell épülnie minden tevékenységünkbe, és ezt csak úgy tudjuk megvalósítani, ha előre pontos, részletes tervet készítünk. Ezt a tervet 8. sz. melléklet tartalmazza. Ennek rövid vázlata:

A környezeti elemek védelme

Az emberi környezet megóvása érdekében védendő

- Föld
- Élővilág (állat és növényvilág)
- Levegő
- Víz
- Táj és település (hagyományörzés)

14. Munkajellegű tevékenységek

Cél: A munkajellegű tevékenységek, cselekvő tapasztalatok során alakuljanak ki a gyermekekben a munkavégzés, munkaszervezés képességeinek alapjai, és a munkavégzéshez szükséges attitűdök, fejlődjön kitartásuk, felelősségérzetük, önértékelésük. Természetes módon alakuljon a gyermek szociális magatartása és társas kapcsolata.

Feladat: A gyermekek a mindennapi munkálkodásuk közben a lehető legtöbb információ, tapasztalat, speciális ismeret birtokába jussanak az őket körülvevő világról. Gyakorlás során alakuljon ki értékteremtő, együttműködő képességük. Fejlődjön akarati tulajdonságuk, kitartásuk, felelősségérzetük, fegyelmezetttségük, motoros képességük.

A munka legyen a közösségi kapcsolatokban a kötelesség - és felelősségvállalás kialakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

Óvodapedagógus feladata:

- A munkajellegű tevékenység feltételeinek tudatos pedagógiai szervezéssel való biztosítása (eszköz, alkalom, idő, hely, légkör)
- Az óvónő a munkafajtákat fokozatosan vezesse be, a munkafogásokat, az adott munka eszközeit, azok ésszerű használatát a gyermekeknek egyenként mutassa meg.
- Mindenfajta munkában és minden kapcsolatban az egyéni sajátosságok figyelembe vételével teremtsen meg az önálló munkavégzés lehetőségét.
- Biztosítsa a gyermek tényleges aktivitását, a munka állandóságát és folyamatosságát.
- Az óvodapedagógus konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést nyújtson és differenciáltan alakítsa ki követelményeket. (Minden gyereknek legyen feladata, de ne terheljük túl.)
- Biztosítson lehetőséget különböző kézi, ipari, népművészeti alkotások megismerésére.
- Tájékoztassa a szülőket a türelem, az érdeklődés, a segítség és a munka értékelésének fontosságára. Ők is vegyék komolyan és tartsák tiszteletben gyermekük munkáját, megbízatásait. Minden család szoktassa gyerekeit a saját személyével kapcsolatos teendők elvégzésére.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

- Az önkiszolgálás területén szükséges ismereteket szerez és kellő gyakorlatra tesz szert a gyermek (önálló étkezés, öltözködés, tisztálkodás)
- Szokásává válik, hogy aktívan vegyen részt környezetének megőrzésében (csoportszoba, kiszolgáló helyiség, udvar)
- A csoportszoba átrendezése során érdemben segít a felnőttnek.
- A napos munkával kapcsolatos teendőket maradéktalanul elsajátítja és önállóan elvégzi.
- A rábízott felelősi munkákat számontartja és rendszeresen végzi.
- A munkafolyamatok gyakorlása során értelmi képességei, ismeretei, készségei eléri azt a szintet, hogy kialakul a munkához való pozitív beállítódás, a munka iránti tisztelet, eredményének, megbecsülésének fontossága, hasznossága, s felébred benne a saját és mások munkája iránti tisztelet.

Sikerkritérium:

- ❖ Olyan feltételeket teremtünk, hogy a gyermekben kialakuljon az igény az esztétikus, tiszta rendezett külső és belső környezet iránt.
- ❖ A természet rendjét követve (ősz, tél, tavasz, nyár) a gyermekekkel közösen aktívan részt veszünk a külső és belső környezetünk nagytakarításában.
- ❖ Rendszeresen etetjük a halakat és tisztítjuk az akváriumot.
- ❖ Anyák napjára a gyerekek által begyűjtött magvakból, hajtásokból, hagymákból magunk neveljük az ajándéknak szánt virágot.
- ❖ Egynyári növények ültetésével, gondozásával tesszük szebbé, színesebbé környezetünket.

A gyermek mindennapi tevékenységének része a **munkajellegű** tevékenység, mely az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat. Az önkiszolgálással, különböző megbízatásokkal, napos feladatokkal kapcsolatos tevékenységek a korcsoportnak, és a gyermekek fejlettségének megfelelően egyre önállóbbá válnak, s az együttműködésük is magasabb szintre jut. Közben olyan fontos akarati tulajdonságaik is fejlődnek, mint a kitartás, felelősségérzet, fegyelmezettség. A gyermeket erőfeszítésre készíti, s pozitívan hat a motoros képesség fejlődésére is.

A munkavégzés során a gyermek **cselekvő tapasztalatot szerez környezetéről**, megismeri az anyagok sokféleségét, tulajdonságait, azok használati módját. Különböző élethelyzetekben társadalmi környezetükről is ismereteket szereznek.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek megtapasztalhassák munkájuk hasznát, eredményét, és szívesen, önként vegyenek részt ezekben a tevékenységekben. Szerezzenek arról is tapasztalatot, hogyan becsülhetik meg a felnőttek, társaik munkáját.

Nagy gondot fordítunk az eszközök célszerű használatának, valamint a munkavégzés pontos menetének megismertetésére, az egyes részmozzanatok begyakorlására.

Leggyakrabban óvodánkban az **önkiszolgáló munkára** nyílik lehetőség (étkezés, öltözködés, testápolás), melynek eredményeként a gyermekekben megalapozzuk az esztétikus, tiszta, rendezett külső és környezet iránti igényt. Az évszakok adta tennivalók, valamint a csoportok mindennapi élete során adódó alkalmasszerű munkák is a különböző korcsoportoknak megfelelően bővülnek.

Az alkalmasszerű munkák általában előre nem meghatározhatóak. A nap mint nap váratlanul jelentkező gondok megoldásában van szerepe, melyek előre nem tervezhetőek. Vannak olyan munkafajták, amelyek egyértelműen a közösség érdekében végzendők, s mint ilyenek, speciális akaratú, érzelmi fejlesztésre adnak lehetőséget a nevelés folyamatában, (feladattudat, figyelem összpontosítás, stb.). A közösen végzett munkában alkalma van a gyermeknek, hogy képességeinek megfelelő tevékenységet vállaljon. Az ismétlődő feladatok lehetőséget biztosítanak a pontosabb munkavégzésre.

15. A tevékenységben megvalósuló tanulás

Cél: Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése.

Feladat: A természetes vagy mesterségesen létrehozott helyzetekben a gyermek kíváncsiságára, érdeklődésére építve olyan helyzetet létrehozása, melyben közvetlen, minden érzékszervet foglalkoztató tapasztalásra nyílik lehetőség, megadva az önálló tevékenység folyamatában a felfedezés élményét, a kreativitás kibontakozásának lehetőségét. A gyermekek hibáit, tévesztéseit, mint a tanulási, fejlődési folyamat részét kezeljük, az egyéni megértést elősegítő módon reagálunk rájuk. **A gyermek tanulási képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése a teljes óvodai életet átfogó, folyamatos és alapvető feladat.** A gyermek adottságai, a családban és tágabb környezetében szerzett tapasztalatai, valamint az óvodai nevelés során biztosított tanulási formák meghatározzák a gyermek későbbi fejlődési lehetőségeit és alakuló motivációját.

Óvodapedagógus feladata:

- **Az óvodapedagógus a tanulást biztosító feltételek megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.** Tudatosan tervezett, egyéni eltérést toleráló, egyéni teherbíró képességet figyelembevéve, differenciált személyiségfejlesztést végezzen. Változatos módon alkalmazza a tanulás lehetséges formáit az óvodában.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. **Nem szűkül le az ismeretszerzésre,** az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, az óvodapedagógus által kezdeményezett párhuzamos tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése, amely elsősorban játékba integrált tevékenységekben, cselekvésekben valósul meg. Az óvodapedagógus a tanulást támogató

környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok több érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

A tanulás lehetséges formái az óvodában

- A tanulási folyamatban a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése domináljon.
- Olyan pedagógiai helyzeteket teremtsen, melyben a gyermek tevékenység közben ismerheti meg, fedezheti fel környezetét.
- A tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.
- Az érdeklődés fenntartásának, a további élményszerzésnek biztosítéka: az óvodai nevelésben alkalmazott, a gyermek személyiségéhez igazodó pedagógiai intézkedések, a megválasztott módszerek, a gyermekek életkorához és egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítése legyen.

Pedagógiai munkájában olyan munkaformák és módszerek alkalmazására törekedjen, amelyek alkalmasak arra, hogy fenntartsák a gyermekek érdeklődését, kielégítsék kíváncsiságukat.

- -az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás
- -Párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezése, szervezése.

16.A fejlődés várható eredménye óvodáskor végére:

1. A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

2. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri

észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés, megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele, a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

66

Az egészségesen fejlődő gyermek:

érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét, elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését, feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

Sikerkritérium:

- Olyan támogató légkört megteremtése, melyben a gyerekek a különböző élethelyzetekben való gyakorlás során bátran kipróbálhatják saját ötleteiket, kísérletezhetnek.
- A problémamegoldás során a hagyományos mellett a szokatlan megközelítési formákat is támogatjuk.
- Az óvodapedagógus konkrét, reális fejlesztő értékelése.
- Sikerorientált tanulási tevékenység szervezése, mely biztosítja a gyermeki tudásvágy kialakulását.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja.

A tanulás nem szűkül le az ismeretszerzésre, az óvodai élet teljes folyamatában jelen van, és az óvodai nap folyamán adódó helyzetekben – legyen az játék, mozgás, gondozás,

beszélgetés, munka, kirándulás és egyéb tevékenység-, természetes és szimulált környezetben, és élethelyzetekben, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodáskorú gyerekek érdeklődve fordulnak a világ felé, szeretnék megismerni annak titkait. A „tudásvágyat” ebben a korban nem csak felébreszteni kell, hanem kielégíteni is. Arra törekszünk, hogy ne halmozzuk el a gyerekeket csupán ismerettel, hanem kellő időt és alkalmat teremtsük az élményre, a csodák felfedezésére, a rácsodálkozásra, a gyakorlásra és megértésre. Támogatjuk az önállóságra való törekvéseket! Ez a tevékenységformák bármelyikére igaz. Ehhez elengedhetetlen a segítő, támogató jelenlétünk, de velük, értük és ne helyettük, ne fejlődésük ellen tegyünk!

Tiszteletben tartjuk, hogy az adottságok minősége határt szab a fejlesztésnek. A párhuzamosan végezhető, differenciáltan végezhető tevékenységek tervezése és szervezése által támogatunk minden gyereket abban, aktuális állapota, fejlettsége alapján sikeresen vegyen részt a tevékenységben való tanulás folyamatában.

Tervezőmunkánk alkalmával még inkább végiggondoljuk az egyes gyerek fejlődését, fejlesztését szolgáló módszert, eszközt, szervezeti formát, ellenőrzést, értékelést.

17. A Komplex prevenció óvodai program alkalmazásának feltételrendszere

17.1. Az óvodapedagógus és a nem pedagógus munkakörben alkalmazottak feladatai:

Óvodapedagógusaink és más alkalmazottaink egyik alapvető feladata, hogy maximálisan biztosítsák a gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges **érzelmi biztonságot**. Az óvoda alkalmazottai segítő-támogató körben állnak a gyerekek körül a „bölcső szituáció”-nak megfelelően.

Úgy szervezzük az óvodánk környezetét – csoportszobák elrendezése, játékeszközök, napirend -, hogy a hatásrendszerével elősegítse minden gyermek számára az optimális körülményeket a folyamatos fejlődéshez. Ugyanakkor személyiségünk modellértékként hat a csoportszerveződés folyamatára, serkentjük a gyermekek egyéni fejlődését miközben magunk is a közösség tagjaivá válunk.

Pedagógusainkkal és a többi nem pedagógus alkalmazottal szemben támasztott elvárások közül (pl. tolerancia, nyitottság, elfogadó, segítő, támogató attitűd, empátia, szeretetteljesség, következetesség, összehangolt munka...) figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlődésének ütemét, képességét, tehetségét, szociokulturális háttérét, annak érdekében, hogy segítsük tehetségének kibontakoztatását hátrányos helyzetükből adódó lemaradásuk megszüntetésében. Ehhez szükséges a gyermekek és környezetük minél teljesebb megismerése, fejlődésének nyomon követése, fejlődési ütemének rögzítése. Óvodapedagógusaink szakmai felelősségvállalása az alábbiakban nyilvánul meg.

Szakmai ismereteit, tudását szervezett továbbképzésben és önképzésben gyarapítja.

Felkészülten és aktívan részt vesz az óvoda pedagógiai programjának értékelésében, módosításában, a nevelési értekezleten, szakmai munkaközösségi és munkacsoport foglalkozásokon, az ünnepélyeken, rendezvényeken.

Munkája során megismeri és alkalmazza az új pedagógiai módszereket.

Részt vesz az intézmény belső továbbképzési rendszerében. Bemutató foglalkozásokat tart.

Részt vesz a község kulturális életében (pl. falukarácsony, falunapi rendezvényen való részvétel a csoportjával)

17.2. A gyermek és környezetének sokoldalú megismerése

Ahhoz, hogy a fenti követelményeknek megfeleljünk, először a gyermeket és annak környezetét, szociális háttérét kell megismernünk. Ehhez segítséget nyújt a szülőkkel közösen kitöltött **személyiséglap és szükség estén a családlátogatás**. A családlátogatás során képet kapunk a gyermekek környezetéről, a szülők nevelési felfogásáról, esetleges nevelési problémájáról, benyomásokat szerzünk a gyermekről. Törekszünk arra, hogy kérdéseinkből a szülők érezzék az együttműködési készség, a segíteni akarás szándékát.

Nevelésünk messzemenően támaszkodik a családi nevelésre, szoros együttműködésre törekszünk. Folytatjuk a szülők nevelőmunkáját, hiszen a családdal együtt felelősek vagyunk a gyermek személyiségének fejlődéséért. Figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során, amennyiben a szülő erre igényt tart érvényesítjük az intervenció gyakorlatot: a családhoz illesztett segítségnyújtást. Az óvodánkban folyó nevelőmunka a gyermekeken keresztül közvetett hatást gyakorol a családra. Az optimális környezetből érkező gyermekek kiegyensúlyozottabb kapcsolatot tudnak az óvodával kialakítani és fenntartani. A hátrányos szociális háttérből felvett gyermekek életében az óvoda hangsúlyozottabb szerepet kap a gyermekek fejlesztésében: feladata kiegészül azzal is, hogy a családban felébressze a érzetet, példát mutasson, nevelési értékeket közvetítsen. Fontos feladatunk a szülőkkal való rendszeres kapcsolattartás, együttműködés annak érdekében, hogy rendszeresen tájékoztassuk egymást a gyermekekkel kapcsolatos fontos információkról. A gyermek fejlődéséről, fejlettségéről (napi beszélgetések, nyílt napok, fogadóórák, szülői értekezletek, közös kirándulások, ünnepségek). A szülőnek joga van ahhoz, hogy betekintést nyerjen gyermeke személyiséglapjába és rendszeres tájékoztatást kapjon gyermeke fejlettségéről. Évente legalább két alkalommal, melyet a szülő aláírásával igazol. Ezeket az információkat bizalmasan kezeljük, ezért biztosítjuk a megfelelő helyszínt és időt a nyugodt beszélgetéshez.

A gyermek fejlődését a napi tevékenységek során állandóan figyelemmel kísérjük. A megfigyelési szempontok segítenek bennünket, hogy az óvoda mindennapi életében a szabad és szervezett foglalkozások alkalmával felfigyeljünk a gyermek jellegzetes viselkedési módjára. A megfigyelési szempontok segítségével könnyen kiszűrhetjük a pszichés funkciózavaros gyermeket, így a szükséges támogató nevelést egészen korán elkezdhetjük.

17.3. A gyermek fejlődésének nyomon követése, rögzítése a fejlettségmérő lapok alkalmazásával

A gyermek fejlődésének nyomon követése a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek és képességek rögzítésével egészül ki a kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése érdekében.

A gyermekek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltésekor nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

Óvodába lépéskor anamnézist veszünk fel a gyermekről, majd az OVI-Kréta rendszer fejlettségmérő felületén vezetjük a fejlődést (érzelmi-szociális, értelmi, beszéd-, mozgásfejlődés), valamint az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységekkel kapcsolatos egyéb megfigyeléseket,).

4 éves kortól DIFER felmérővel is felmérjük a gyermekeket.

DIFER mérések időpontjai: 1. mérés: betöltött 4 éves korban. Második mérés: középső csoport évvégén. (Ez lesz a nagycsoport bemeneti mérése,). Harmadik mérés: nagycsoport végén (kimeneti mérés).

Fontos, hogy vezessük és munkánk során folyamatosan felhasználjuk az ebben rögzített információkat. A felmérések alapján mutatkozó eltéréseket a gyermekhez igazodva szükséges korrigálni. Fontos, hogy az óvodapedagógus az óvoda programjában megfogalmazottak szerint személyre szabott fejlesztést végezzen

Az óvodai nevelési folyamat eredményeként eljut a gyermekek többsége az óvodáskor végére az iskolakezdéshez szükséges fejlettségi szintre. A gyermek fejlődéséről folyamatosan tájékoztatjuk a szülőt (legalább évente kétszer, melyet a szülő aláírásával igazol).

Az egyéni megfigyeléseket a mindennapi életben folyamatosan célszerű végezni, semmiképpen sem felmérés jelleggel, a gyermeket a csoportból, természetes tevékenységéből kiemelve. Amennyiben a pontosabb ismeretszerzés vagy egy területen mutatkozó bizonytalanság eldöntése ezt mégis szükségessé teszi, csakis játékos formában, egyéni foglalkozással, rövid ideig tesszük. A feladatoknál ügyelnünk kell a gyermekek életkorára, hiszen egy 3 éves gyermeknél ridegen hangzik az utasítás, hogy „mutasd meg a vállad, hasad, stb.”, míg egy 6 éves ugyanezt már a különböző mozgásos helyzetekben (pl. sarokülés) is megérti és véghez is tudja vinni, sőt társán is megmutatja a kívánt testrészét. (A szempontsorok kérdéseire természetesen a gyermekek életkorának megfelelő válaszok kerülnek be, ezért nem baj, ha egy 3 éves nem tudja pl. hol van a bokája, de ugyanez a válasz egy 6 éves gyermeknél már komoly lemaradást jelez az óvodapedagógusnak.

Feladat: Az óvodapedagógus a gyermekek fejlődésének nyomon követését az Ovi-kréta rendszerben évente kétszer rögzítse és a DIFER (4 év, középső csoport május, nagycsoport május) alapján rögzítse, illetve az kiértékelje, elemezze. Ezek alapján fejlesztési tervet készítsen, melyről évente két alkalommal (január, május) tájékoztassa a szülőket. Ha a gyermek fejlődési elmaradásának korrigálása nem a pedagógus kompetenciája megfelelő szakember segítségét kérje, akinek javaslatait vegye figyelembe az egyéni fejlesztések során.

Az **iskolai bevalás előrejelzéséhez** értékes segítséget, a további feladatok megtervezéséhez pedig támaszpontot adnak a különböző területeken megjelölt válaszok. A gyermek testi, lelki, szellemi, érzelmi fejlődésének ismeretében várható el, hogy az óvodáskor végére egy iskolaérett gyermeknél a szempontsorban jelzett „tudja” válaszok optimálisak legyenek.

A fejlődési ütemre, lemaradásra utaló jeleknél lehetőségünk van arra, hogy az egyes gyermekeknél a lemaradt területek fejlesztését megcélzó játékokat beépítsük a gyermekekkel való egyéni játékos foglalkozásokba, vagy a csoport nagyobb részénél felfedezett hiányosságok korrigálására célzott játékokat, foglalkozásokat tervezzünk.

A nagyobb lemaradásoknál mindenképpen igénybe vesszük a pedagógiai szakszolgálatot (logopédus, nevelési tanácsadó, fejlesztő pedagógus), szakembereinek segítségét, speciális szakértelmét.

A folyamatos megfigyeléshez szükséges, hogy tisztában legyünk a fejlettségmérő lapok tartalmával, a meghatározások kitöltéséhez, az információk megszervezéséhez szükséges célzott, de kötetlen tevékenységekkel. A fejlesztéshez elengedhetetlen, hogy az óvodapedagógus napi munkája során fejlettségnek és igénynek megfelelő tevékenységeket, technikákat, módszereket alkalmazzon, melyek a gyermek aktuális állapotához igazodnak.

A gyermekek hibáit, tévesztéseit, mint a tanulási, fejlődési folyamat részét kezelje, az egyéni megértést elősegítő módon reagáljon rájuk

17.4. A gyermek érési folyamatához igazított differenciált tervezés

A gyermekek fejlesztéséről akkor beszélünk, ha a foglalkozások szintje egy lépéssel megelőzi a gyermekek aktuális fejlettségi szintjét. Nem feltétlenül az életkor határozza meg a nevelési

területeknek tervezési tartalmát. Az óvodáskorosztály számára a **kötetlenség a legalkalmasabb** tevékenységi keret. Kötetlenségként éli meg a gyermek, ha tudatosan és tervszerűen biztosítjuk a fejlődéséhez szükséges differenciált tevékenykedés feltételrendszerét. Az óvónőtől megkívánja, hogy sokoldalú tevékenykedtetést és tapasztalatszerzést biztosítson napi munkájában, s ehhez szükség szerint IKT eszközöket is vegyen igénybe. Ez a foglalkoztatási forma megkívánja, hogy ismereteinket folyamatosan bővítsük, felkészüljünk a gyermekek kérdéseire. Tehát tudatosságot, nagyobb szervezési áttekintő képességet és nagyfokú kreativitást igényel. A kötetlenség alkalmával **a gyermek érdeklődése alapján mindig változó létszámú és személyi összetételű kiscsoporttal foglalkozunk egyszerre**. A kisebb létszámból adódóan **nagyobb lehetőség nyílik az egyéni bánásmód és a differenciált foglalkoztatás megvalósítására** a gyermek fejlődési ütemének figyelembevételével.

Az óvodapedagógusainknak figyelnie kell a kezdeményezéstől távolmaradó gyermekekre, hogy játékuik zavartalan legyen, ill. ők se zavarják a foglalkozásokon résztvevő társaikat.

A gyermekek érdeklődése szerint az elkezdett tevékenységet délután, esetleg napokon keresztül is folytathatók. Ehhez a két óvodapedagógus összehangolt munkája szükséges. Az óvodapedagógus feladata, hogy az önálló tapasztalatszerzéshez a gyerekek életkorának, fejlettségi szintjének megfelelő eszközöket biztosítson.

Ügyelnünk kell arra, hogy a **témakörökhöz kapcsolódó tevékenységekből sorozatosan ne maradjon ki egy gyermek se**.

A kötetlen foglalkozási forma már önmagában **differenciálást** tesz lehetővé, hiszen a gyermek választ, differenciál saját képességei alapján.

A tevékenységek választása esetén is törekszünk az oldott családi légkör megvalósítására. Szakítunk az eddigi merev keretek alkalmazásával (pl. körbeültetés, frontális foglalkoztatás túlsúlya, direkt módszerek.).

A játékba integrált tanulási tevékenységeket áthatja a játékosság, az élményt adó, oldott légkörben való cselekvés.

Ha azt tapasztaljuk, hogy a gyermek bizonyos funkciójában lemaradt, vagy tartósan stagnál (ez nyomon követhető a fejlettségmérő lapon), abban az esetben visszatérünk a gyermekeknek arra a szintjére, amelyben még biztonságosan mozog, és fokozatosan terhelve, nehezítve a feladatokat juttatjuk el a következő szintre. Időt és lehetőséget biztosítunk az egyik területen hiányosan elsajátított vagy gyakorlásra szoruló ismeretek más területen való elmélyítésére, korrigálására. A korrigálható lemaradások nagyrészt megelőzhetők azzal, hogy azok természetes módon fejlesszék a gyermekek képességeit. (pl. mozgásos játékeszközök, logikai játékok.)

Feladatunk:

- a gyermek fejlettségi szintjének megállapítása (fejlettségmérő-lap segítségével)
- a következő fejlettségi szintre való eljuttatás megtervezése (módszerek, eszközök)
- a hiányos ismeretek pótlásához a feltételek biztosítása, az elsajátított ismeretek gyakorlása, megerősítése (mozgással, érzékszervi megtapasztalással, cselekvéssel)
- a gyakorlásra, elmélyítésre szükséges idő, lehetőség és eszköz biztosítása
- a gyermek pozitív értékelésének megerősítése fejlesztés során
- a család figyelmének felhívása a lemaradásra, a fejlesztési folyamat eredményének ismertetése, együttműködés a gyermek érdekében
- súlyosabb elmaradás esetén szakember segítségének kérése.

A prevenció program alkalmazása során jobban felfedezhetők azok a gyermekek, akik bizonyos területen speciális kiemelkedő képességekkel rendelkeznek. Az óvodapedagógusaink **feladata:**

- a szülő figyelmének felhívása a gyermek kiemelkedő képességére,
- megfelelő tárgyi feltétel biztosítása a tehetség kibontakoztatásához

- az óvodapedagógus folyamatos felkészülése a speciális képességek támogatásához
- differenciált egyéni bánásmód tudatos alkalmazása
- a tehetség, a kiemelkedő képesség továbbfejlesztéséhez megfelelő szakember, lehetőség felkutatása és ismertetése a szülőkkel.
-

17.5. Szervezeti és időkeretek

Az óvodai élet megszervezése

Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

A program **nem kíván külön csoportszervezési formát**, megvalósítása a hazai óvoda hagyományait figyelembe véve, a helyi adottságok és az óvodapedagógus attitűdje alapján rugalmasan alkalmazható. A napirend, hetirend kialakítása a lehetőségek és hagyományok figyelembevételével a helyzethez rugalmasan alkalmazkodva történik. Az óvodai életrend megszervezésénél maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat - vallási, etnikai - figyelembe vesszük a napi életszervezésnél a gyermek aktuális állapotát, szükségleteit. Ezek kielégítésére indirekt, a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazunk.

17.5.1. Csoportszervezés

Az óvoda eddigi értékeit, lehetőségeit figyelembe véve a helyi adottságok és az óvodapedagógus felkészültsége alapján **szervezhető homogén és heterogén életkorú csoport is**. Az integrációt elősegítő csoportalakítás során olyan csoportalakítási elvet kell választanunk, amely biztosítja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek zökkenőmentes és arányos eloszlását

A program keretjelleghénél fogva lehetőséget ad arra, hogy településünkön függetlenül a csoport összetételétől, szervezeti kereteitől (homogén, heterogén életkor), létszámtól (optimális létszámhoz közelítve), valósítsuk meg a csoportszervezést. Hatékonyságát nem a csoport szervezeti kerete határozza meg, hanem az óvodapedagógusaink felkészültsége, rugalmassága, kreativitása, empátiája, helyzetfelismerése, azaz egész egyénisége.

HETEROGÉN ÉLETKORÚ CSOPORT

A heterogén életkorú csoportnál fontos - éppen az életkori sajátosságok miatt - az oktatási törvényben előírt minimális létszám megtartása, hiszen ez tőlünk sokkal nagyobb figyelem-megosztást, differenciálási képességeket, toleranciát, rugalmasságot követel.

A heterogén csoport kialakításakor a következő szempontokat érdemes figyelembe venni:

- a csoport létszámának, összeállításának specialitásait
- csoportszoba elrendezése, játékeszközök kiválasztása
- napirend, hetirend kialakítása.

Nevelési feladatok

A gondozási és gyermekmunka tervezésénél gondot fordítunk, hogy a különböző korosztályoknak megfelelő helyet és időt biztosítsunk, s figyelembe vesszük eltérő fejlődési ütemüket. Úgy neveljük az idősebbeket, hogy szívesen vegyenek részt a fiatalabb társaikról való gondoskodásban, de arra ugyanúgy, mint a családban is, ügyelünk, hogy az ne váljon terhessé számukra.

Közösségi nevelés

A beszoktatás az új gyermekek létszáma és a régi óvodások aktív részvétele miatt zökkenőmentesebb. Sokkal egyszerűbb a csoport szokásainak, hagyományainak átörökítése is, hisz az új gyermekeknél a nagyobbak példája természetes módon épül be életükbe. Ennek a csoportszervezési formának egyik legfőbb erénye, hogy a családi légkörben a gyermekek szociabilitása gyorsabb tempóban fejlődik, alkalmazkodóbbak, toleránsabbak társaiknál.

Játék

A játék feltételeinek megteremtésénél olyan szokásokat, szabályokat alakítunk ki, melyek lehetővé teszik minden gyermek számára a nyugodt játékot. Tapasztalatunk szerint sokkal tartalmasabbá, színesebbé válik elsősorban a konstruáló és a szerepjáték, hiszen ezek

alkalmával tanulják meg a különböző életkorú gyermekek az együttjátszást, majd az együttműködést.

A gyermek tanulási tevékenysége

A környező világban szerzett tapasztalatgyűjtés mindhárom korcsoportban megegyezik, csak feldolgozásuk mélysége alkalmazkodik a gyermek életkori és egyéni sajátosságaihoz. Ily módon lehetőség nyílik, hogy a különböző részterületeken lemaradt gyermekeket úgy tudjuk fejleszteni, hogy ne érezzék hátrányban magukat azonos korú társaikhoz képest. Folyamatosan kell szoktatni a gyermekeket arra, hogy akik éppen nem vesznek részt a közös, óvónő által vezetett tevékenységben, ne zavarják társaikat, csendben játszanak.

Az óvónő személyisége

Csak azoknak az óvónőinknek érdemes választani az osztatlan óvodai csoport irányítását, akik fogékonyak és minden újat szívesen kipróbálnak. Nagyfokú rugalmasságot és felelősségtudatot is megkíván a heterogén csoport életének megszervezése, valamint azzal is tisztában kell lennie az erre vállalkozónak, hogy ez a fajta munka még fokozottabb felkészültséget és önképzést kíván.

HOMOGÉN ÉLETKORÚ CSOPORTOK SZERVEZÉSE

A homogén életkorú csoport az óvodákban **egy csoportban** előforduló és az óvodapedagógusaink által leginkább kedvelt csoportszervezési forma. A homogén életkor nem jelenti azonban a gyermekek homogén fejlettségi szintjét. Az óvodapedagógusainknak feladata, hogy az azonos életkor alapján szervezett csoportban az egyéni fejlettségi szintnek megfelelően tervezze és szervezze a gyermekek mindennapi életét.

Szervezési feladatok

A gondozási és gyermekmunka tervezésénél figyelünk arra, hogy a csoportba járó gyermekeknél a szokásrendszer rögzülése után, életkoruk előrehaladtával, fejlettségi szintjük növekedésével bővíthet a munka tartalma, s növekszik önállóságuk.

Figyelünk arra, hogy a fejlődési ütem nem egyforma, ezért a fejlettebb gyermekek bevonásával segítjük a lassúbb ütemben fejlődőket.

Közösségi nevelés

Az azonos életkorú közösségben is befolyásolja a csoport hangulatát a fiúk, lányok, valamint a nehezen kezelhető és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya. A társas kapcsolatok kialakulását, mélyítését, a közös programok szervezését segíti a homogén életkor.

Játék.

A játék feltételeinek megteremtésén kívül (hely, idő, eszköz, légkör, stb.) az életkornak és a fejlettségi szintnek megfelelő szokásokat és szabályokat alakítunk és tartunk be a gyermekekkel. Megfigyelhetjük, hogy a különböző korosztályokra jellemző játéktípusok egyre kevésbé különülnek el egymástól, ezért hiába azonos korú a csoport az egyéni fejlettségnek megfelelő játéklehetőségeket biztosítunk minden gyermek számára.

17.5.2. Napirend, hetirend

A napirend, hetirend kialakítása helyi adottságok, igények, lehetőségek, hagyományok figyelembevételével a helyzethez rugalmasan alkalmazkodva történik. **A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi, amely igazodik a gyermekek motiváltságához, aktivitásához és a változó környezethez.** Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. A napi- és hetirendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Az elmélyült érdeklődéssel, belső motivációval folytatott tevékenységhez valódi aktivitáshoz nyugalom, kiegyensúlyozott légkör, értelmes fegyelem szükséges.

A szept. 1. - május 31. terjedő időszak napirendjét a fentiek szerint, a gyermek biológiai (életkor, alvás, mozgásigény, étkezés rendszeres időpontja) társas szükségleteit szem előtt tartva alakítjuk ki. Mivel a nevelés nem zárul le máj. 31-én, ezért a nyári időszak (június-augusztus 31-ig) tartalmaz, a gyermeki szabadságot tiszteletben tartó, gondosan tervezett legyen.

Az év közben már kialakított szabályok, szokások megtartásával a nyári élet megtervezésénél lehetőséget adunk a gyermekeknek arra, hogy az évszak örömeit szabadabban élvezze és kötetlenebb formában biztosítson változatos tevékenységet, lehetőséget a fejlődésre. Napirendre ajánlást a Szöveggyűjtemény 12. tartalmaz.

A hetirend nem napokhoz kötött tevékenységeket jelent, hanem egy-egy környezeti téma köré csoportosítva, azt körbejárva dolgozza fel az élményeket, tapasztalatokat, ismereteket a különböző foglalkozási területeken keresztül. Kivételt képez a testnevelés sajátos feladatai, céljai, speciális eszköz és hely igényei miatt. A hetirend összeállítására példát a Szöveggyűjtemény ad.

17.5.3. Tevékenységi formák idő és szervezési jellemzői

A tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A program alkalmazásakor az óvodáskorú gyermek fő tevékenységét, a játékot vesszük kiinduló pontnak. Ebből következik, hogy a legtöbb időt a napirendben erre a tevékenységre fordítjuk. A játékban valósítjuk meg a különböző fejlesztési feladatokat, melyekhez az óvodapedagógusainknak megfelelő időt, helyet és eszközt kell biztosítaniuk, valamint olyan légkört, ahol a gyermek felszabadultan tevékenykedhet és választhat a lehetőségek közül. *Az óvodai élet megszervezése során törekedni kell a személyes interakciókra, élőlvas mese és közösségi játékelmény biztosításával.*

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó – amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben szervezett – iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt. A tanköteles korú, de az óvodában nevelkedő gyermekeket tanköteles korukat megelőző nevelési évben járóknak kell tekinteni.

17.5.4. Az intézmény tervezési, értékelési rendszere

Az óvodai nevelés tervezés dokumentumai:

- Pedagógiai Program
- Éves Munkaterv
- Csoportnapló

Az óvodai csoportnaplót 2024-től kötelező jelleggel minden pedagógusnak az Ovi Kréta rendszerben kell naprakészen elkészítenie. Az óvodai csoportnapló eme digitális formában is az óvodai pedagógiai programja alapján a nevelőmunka tervezésének dokumentálására szolgál.

- fejlesztési tervek
- megfigyelési napló
- DIFER mérés

18. Az óvoda kapcsolatrendszere

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt biztosítja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család terem meg. Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események, ünnepek családi hangulat kialakításával – a felnőttel és a gyermekek közös tevékenységével is – kifejezik az örömteli érzelmi állapotot. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti a családközpontú intervenciók gyakorlatát, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Az óvoda kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt (bölcsődék és egyéb szociális intézmények), az óvodai élet során (pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekotthonok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények), és az óvodai élet után (iskolák) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében. A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és az egyéni szükségletekhez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában az óvoda nyitott és kezdeményező.

Sor- szám	Partner neve	Kapcsolattartó neve		Kapcsolattartás alkalmai	Kapcsolat- tartás gyakoriséga
		A partner részéről	Intézményünk részéről		
1.	Család	Szülők,	Óvodavezető Óvodapedagógusok Dajkák	Beíratás, napi kapcsolat, beszoktatás, ünnepek, szülői értekezlet, Családlátogatás Fogadóóra, Nyílt nap, kirándulások	-munkaterv szerint
2.	Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzata	Zara András , Dr. Széles Szabolcs Ballainé Ádám Anikó	Kovács Gabriella	Megbeszélések, egyeztetések, értekezletek	-költségvetés összeállításakor, -rendszeresen
3.	Irinyi József Általános Iskola	Szatmáriné Tóth Szilvia Garbaczné Simon Erzsébet Kiss Erzsébet Kathiné Bagdi Márta	Kovács Gabriella Hajdu-Gáll Andrea	Közös munkaértekezlet Osztálylátogatások Bemutató foglalkozások Nevelési értekezletek	-munkaterv szerint
4.	Családsegítő- és Gyermekek- jóléti Szolgálat	Weinbach Kinga Tünde	Szilágyi Andrea	Konzultáció, Beszélgetés, Jelzőrendszeri megbeszélés, Jelentés írásban tanácskozás	Havi rendszerességgel , illetve jelentkező probléma esetén

					szükség szerinti gyakorisággal
5.	Nevelési Tanácsadó	Veresné Maár Mariann Zákány Réka, Csernyi Mariann	Kovács Gabriella óvodapedagógusok	Iskolaérettségi előszűrés, Iskolakészültség megállapítása, Fejlesztő-gyógypedagógiai foglalkozások, Pszichológusi, logopédiai ellátás	Heti rendszerességgel
6.	Hajdú-Bihar Megyei Gyógypedagógiai Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	Pszichológus, Fejlesztő pedagógus	Kovács Gabriella	Szakértői Bizottsági vizsgálatok kérése	Szükség szerinti gyakorisággal
7.	Orvosi rendelő	dr. Mikola Noémi Dr. Straubinger Györgyi	Hajdu-Gáll Andrea	Szűrővizsgálatok végzése, bölcsődések vizsgálata	Évente csoportonként egy alkalommal Heti rendszerességgel
8.	Védőnői Szolgálat	Nagy Tímea,	Óvodapedagógusok	Csoportonkénti vizsgálatok, ellenőrzések	Havonkénti rendszerességgel
10.	Bem József Művelődési Ház Könyvtár és Tájékozódási	Czifráné Zara Ildikó Nagy Orsolya	Kovács Gabriella Hajdu-Gáll Andrea	Előadások, bábelőadások, kiállítások, könyvtári látogatások	Alkalmanként
11.	Roma Nemzetiség Önkormányzata	Rostás Viktor	Kovács Gabriella	Testületi ülések, közös pályázatok, óvodai ünnepek, megbeszélések, egyeztetések	Alkalmanként
12.	Tűz és Munkavédelem	Rácz Zsolt	Kovács Gabriella	Szemlék, ellenőrzések	Heti rendszerességgel
13.	Református És Katolikus egyház	Keresztény Károly, Titkóné Jarecsni Katalin, Sziklai Dávid	Kovács Gabriella Óvodapedagógusok	Hitoktatás	Heti egy alkalom
14.	Derecskei Gyermekjóléti Szolgálat	Molnár-Derján Márta Marianna	Szilágyi Andrea Kovács Gabriella	Gyermekevédelmi munka támogatása	Alkalmanként
15.	Oktatási Hivatal POK	Felföldi Béla, Borsos Tünde,	Kovács Gabriella	Minősítések, szaktanácsadás,	Alkalmanként

16	Járási Gyámhivatal	dr. Dürdő Adrienn	Kovács Gabriella	Gyermekvédelmi ügyek	Alkalmanként
----	-----------------------	----------------------	---------------------	-------------------------	--------------

19. Gyermekvédelmi program

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja megfogalmazza, hogy: „Az óvodai nevelés gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik.”, a családi nevelést kiegészítve a gyermeket óvja-védi, neveli, szocializálja, figyelembe véve a gyermekek eltérő fejlődési ütemét. Ennek érdekében prevenció, feltáró és problémákat megszüntető tevékenységet végez, mely átfogja az óvodai nevelés egészét, így a gyermekvédelmi munkát is.

77

19.1.1. Fő feladatunk a gyermekvédelem területén

- Biztosítani a gyermekvédelmi feladatokhoz szükséges személyi és tárgyi feltételeket. (Gyermekvédelmi felelős alkalmazása, egészséges otthoni környezet, játék és egyéb eszközök.)
- A prevenció mellett a gyermekek problémáit felismerni, a helyi társadalom gyermekvédelemben érintett társszerveivel, szakembereivel (Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, Nevelési Tanácsadó, gyámügyi előadó, háziorvosok, védőnők, rendőrségi megbízott, iskolai gyermekvédelmi megbízott), a problémát kezelni, feldolgozni, orvosolni.
- **maximálisan biztosítani a gyermekek alapvető szükségletét, az érzelmi biztonságot.**
- A Nevelőmunka során mindig figyelembe venni a gyermekek egyéni képességét, tehetségét, fejlődési ütemét, szociokulturális háttérét,
- **segíteni a gyermeket tehetsége kibontakoztatásában, valamint hátrányos helyzetéből való felzárkóztatásában.**
- Migráns gyermekek nevelése esetén biztosítani az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- Biztosítani a gyermekek számára mindazokat a jogokat és ellátásokat, amelyeket az intézmény számára a vonatkozó jogszabályok és rendeletek előírnak.

19.1.2. Célok

- a gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, gyermeki és emberi jogainak érvényesítése
- esélyegyenlőség biztosítása az eltérő szociális és kulturális környezetből érkező gyermekek számára
- hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek segítése, fejlesztése
- az intervenciók gyakorlat kialakítása a családok segítségével
- magatartászavaros gyermekek beilleszkedésének segítése az óvodai közösségekbe
- a kommunikációs zavarokkal küzdő és beszédhibás gyermekek beszédállapotának javítása
- a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése – szakemberek segítségével, lehetőleg integrált formában –, melynek eredményeként jussanak fejlődésük optimális fokára
- kölcsönös bizalom az együttműködés kialakítása a szülőkkel,
- legyen természetes a különbözőség elfogadása a gyermekeink, az óvoda dolgozói és a szülők körében

- a segítő hálózattal való hatékony együttműködés.

Az 1997.évi XXXI. törvény a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 5. § n) pontjában meghatározza a veszélyeztetettség fogalmát: „olyan- magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza”. Tehát a fenti szükségleteinek kielégítése nem valósulhat meg, személyiségfejlődését valamilyen tekintetben veszélyeztetik.

A hátrányos helyzetű gyermeknél a szükségletek kielégítése korlátozott valamilyen mértékben, de fejlődése nem veszélyeztetett.

Az 1997. évi XXXI. Törvény szerint minden gyermeknek joga van családjában nevelkedni, még a veszélyeztetett gyermeket is csak akkor szabad elszakítani a szüleitől, ha az éppen a gyermek érdekében végképp elkerülhetetlen.

Nagyon fontos tehát, hogy a veszélyeztetettség fogalmát egységesen értelmezzük.

Óvodánkban az alábbiak szerint állapítjuk meg a hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett helyzet kritériumait:

Hátrányos helyzetű gyermek: az, akinek családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek az, akinek családi körülményei, szociális helyzete miatt halmozottan hátrányos helyzetűt a jegyző megállapította.

A hátrányos és halmozottan hátrányos, valamint veszélyeztetett helyzet okai lehetnek:

- alacsony jövedelemszint
- tartósan fennálló súlyos egészségügyi probléma
- rendezetlen lakásviszonyok
- szülők közötti konfliktus, válás (labilis családi környezet)
- munkanélküliség
- nevelési hiányosságok
- devianciák a családban (italozó szülők, bűnöző családi helyzet, gyermekek érzelmi és fizikai bántalmazása)
- szülők alacsony iskolai végzettsége

A gyermekek hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetére utaló jelek:

- magatartás zavar
- képességbeli elmaradás
- kommunikációs zavar
- beszéd
- pótcselekvések
- gondozottság hiánya
- gyakori megbetegedés

Veszélyeztetett helyzetben vannak:

- A szülei vagy más felettük hatalmat gyakorolni képes felnőttek által fizikailag bántalmazott gyerekek.

- Azok a gyerekek, akit anyagi eszközök, gondozás, felügyelet hiánya huzamosan akadályoz az életkorának megfelelő testi, értelmi, érzelmi fejlődésben.

- Aki családjában vagy közvetlen környezetében ismétlődő, személyiséget károsító fizikai vagy lelki bántalmazástól, zaklatástól, erőszaktól szenved. A lelki bántalmazást elszenvedő gyerekek az alábbi hatásoknak lehetnek kitéve:

- rettegést keltő légkör
- szadista vagy a gyermeket alulértékelő viselkedés

- a visszautasítás, a megvetés és az érzelmi közömbösség megnyilvánulásai
- túlzott szülői elvárások, abberáns büntetési szokások
- érzelmi zsarolás
- Akit családjának vagy környezetének felelőtlen, erkölcstelen, alkoholista, bűnöző életvitele, magatartása fejlődésben erősen károsítja.
- Aki rosszirányú neveltetése, fejlődési rendellenessége, értelmi lemaradása vagy fogyatékosága folytán környezetében egészséget károsító szokásokat sajátított el, bűncselekményt követ el.
- Előfordulhatnak a gyermeket érő szexuális visszaélések akár a családon belül, akár a családon kívül is. Ez általában ritka, de érdemes erre is odafigyelni.

A **családsegítő szolgálat keretén** belül működik a gyermekjóléti szolgáltatás, mely szociális tevékenységet végez.

Feladatai:

- A gyermek testi, lelki egészségének és családban történő nevelkedésének érdekében, a gyermeki jogokról és a gyermek fejlődését biztosító támogatásokról való tájékoztatás, a támogatásokhoz való hozzájutás segítése, tanácsadás vagy ahhoz hozzájutás megszervezése, hivatalos ügyek intézésének segítése.

A programban kitűzött feladatokat folyamatosan minden pedagógus végzi, a gyermekvédelmi felelős irányításával.

Óvodapedagógus, oktató nevelő munkát segítő feladatai:

- A köznev. tv 42. § (1) alapján a pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában, hivatásánál fogva harmadik személyekkel szemben titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást. E kötelezettség a foglalkoztatási jogviszony megszűnése után is határidő nélkül fennmarad. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a nevelőtestület tagjainak egymás közti, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaival történő, a tanuló fejlődésével összefüggő megbeszélésre.
- Elősegíteni a HHH-s, és HH-s, illetve a veszélyeztetett helyzetű gyermekek óvodába kerülését, rendszeres óvodába járását.
- Biztosítani a gyermekeket megillető jogok érvényesülését az óvodán belül, szükség esetén védő-óvó intézkedésekre javaslatot tenni.
- Az új óvodások befogadását elősegíteni, beilleszkedésüket az adott csoportba a lehető zökkenőmentessé tenni.
- A gyermekeket és családjukat a lehetőségekhez képest minél jobban megismerni.
- A problémáikat, a hátrányos helyzet okozta tüneteket, az okokat felismerni, és ha szükséges, ehhez szakember segítségét kérni.
- A feltáró munka után az indulási hátrányok kompenzálására tervet készíteni és végrehajtani (a kompetenciahatárokon belül).
- A felzárkóztatást megszervezni.
- A tehetséggondozást megvalósítani, illetve elősegíteni.
- Az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében közreműködni.
- Az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában részt venni, a szűrést szükség esetén soron kívül javasolni.
- Az integrált nevelést elősegíteni a gyermekek problémái szerinti súlyossági foknak megfelelő ellátási formában.

- A rendszeres óvodaelőnevelést figyelemmel kísérni, szükség esetén jelezni a hiányzást.
- A családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javaslatával elősegíteni.
- egyénre szabott fejlesztés: tervekészítés, a fejlődés nyomon követése, a szülők figyelmét felhívni a gyermekek fejlődésének sajátosságaira
- HH/HHH gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása a törvényes előírást követő egyéni fejlesztéssel és annak dokumentálásával

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- Éves gyermekvédelmi feladattervet, illetve éves beszámolót készíteni a tagóvodák gyermekvédelmi felelőseivel.
- Összehangolni a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvodapedagógusok között.
- Együttműködni a szociális segítő munkatárssal
- Nyilvántartani a veszélyeztetett, a HHH-s és HH-s gyermekeket. Feljegyezni a nyilvántartásban a gyermekekkel, illetve a családdal kapcsolatos intézkedéseket, és azok eredményességét. Ezt a csoport óvónőivel együtt végzi.
- Folyamatosan ellenőrizni a nyilvántartásba vétel, megszűnés okait.
- Elősegíteni a csoportvezető óvodapedagógusok felderítő tevékenységét. Szükség esetén családelőnevelést végezni a csoportvezető óvónőivel.
- Tanácsot adni az egyes gyermekek érdekében teendő intézkedésekről.
- Javaslatot tenni a különböző segélyezési formákra, ahol szükséges a környezettanulmány, segélykérelem elkészítésében segíteni.
- Részt venni a gyermekvédelmi munka intézményi ellenőrzésében, értékelésében és minőségbiztosításban mint a vezető óvónő szakembere.
- Folyamatos kapcsolatot tartani általában és konkrét esetekben a gyermekekkel és a családokkal foglalkozó szakemberekkel.
- Segíteni és szorgalmazni a veszélyeztetett, a HHH-s és HH-s helyzet kritériumainak intézményi szintű megállapítását.
- A családot, gyermeket megillető kedvezményekhez való hozzájutást segíteni /étkezési támogatás, esetenként rendszeres szociális segély, nevelési segély, beiskolázási támogatás, óvodáztatási támogatás/
- Ha a gyermek veszélyeztetettségének megakadályozása érdekében tett óvodai lehetőségek kimerültek felvenni a kapcsolatot az illetékes szervekkel és intézkedést kérni.
- Az intézményben jól látható helyen közzétenni a gyermekvédelmi feladatot ellátó intézmények címét és telefonszámát.

Igazgató feladatai:

- KN tv 69. § (1) (f) A köznevelési intézmény vezetője felelős a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért, a gyermekvédelmi jelzőrendszernek a köznevelési intézményhez kapcsolódó feladatai koordinálásáért,
- KN tv 25§ (5) **A nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről, ennek keretében különösen, hogy az óvodába járó gyermek, valamint a tankötelezettség végéig az általános iskolába, középfokú iskolába járó tanuló évenként legalább egyszer fogászati, szemészeti és általános szűrővizsgálaton vegyen részt.**

- A nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtése, a gyermekbalesetek megelőzése.
- Ellenőrizni, nyomon követni, hogy minden gyermek bekerüljön az óvodába abban az évben, amikor a 3. életévét betölti, illetve a HHH-s gyermekek esetében 3 éves korban.
- A rendszeres óvodába járás ellenőrzése, szorgalmazása.
- A rendszeres egészségügyi vizsgálatok biztosítása:
- Évenkénti minimum egyszeri orvosi vizsgálat, illetve az együttműködési megállapodás szerint
- 26/1997.(ix.3.)NM- rendelet 4 sz. rendelet szerint fogorvosi szűrővizsgálat.
- -étkeztetés orvosi ellenőrzése.
- A gyermekvédelmi felelős nevének, elérhetőségének kifüggesztése, tájékoztatási kötelesség
- Szükség esetén a családon belüli szociális körülmények figyelembevételével javaslatot tenni a család bevonására a szociális segélyeztetés körébe.

A **gyermekvédelmi munka** hatékony működtetését segíti elő egy veszélyeztetettséget észlelő rendszer.

Tagjai:

- óvodai és iskolai gyermekvédelmi megbízott,
- szociális segítő munkatárs
- házi orvosok, védőnők,
- gyámügyi előadó, családgondozó,
- rendőrség helyi megbízottja.
- Együttműködésük, szoros munkakapcsolatuk segíti a minőségi gyermekmunka végzését.

20.Az óvodából az iskolába lépés feltételei

A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik.

A szociálisan egészségesen fejlődő, érett gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására ° a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg

Óvodánkban közvetetten segítjük a gyermek iskolai közösségbe történő beilleszkedését, lehetőséget adunk a fejlettség szerinti rugalmas iskolakezdésre.

Nevelőtestületünk, valamint a helyi általános iskola alsó tagozatos munkaközössége közös munkaértekezleten állapodott meg arról, hogy az iskolába lépéshez milyen fejlettség elérése kívánatos:

Testi fejlettség

1. Testfelépítésük harmonikus, csont- és izomrendszerük életkoruknak megfelelő fejlettségi szintet mutasson.
2. Ép érzékszervekkel rendelkezzenek.
3. Idegrendszerük életkoruknak megfelelő állapotú legyen.
4. Mozgásuk harmonikus, összerendezett képet mutasson, nagymozgásuk, finommotorika tekintetében.
5. Tudják szándékosan irányítani természetes mozgásukat, viselkedésüket, testi szükségleteiket.

Lelki fejlettség

1. nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre.

2. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik.
3. az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama
4. megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
5. a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Szociális fejlettség

1. Tudjanak egyre több szabályhoz alkalmazkodni.
2. Alakuljon ki feladattudatuk, képesek legyenek a feladatmegértésére, a feladat eredményes elvégzésére
3. . Alakuljon ki kitartásuk, önállóságuk, önfegyelmük.
4. Tisztelettel viselkedjenek a felnőttekkel és a társakkal.
5. Legyenek képesek az együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermek-társaikkal.

Anyanyelv:

1. Tiszta, érthető beszéddel (beszédhibás gyermek logopédiai kezelése) rendelkezzenek.
2. Logopédiai szakvélemény igénye
3. Tudják gondolataikat, érzelmeiket néhány mondatban kifejezni
 - képről
 - önmagukról
 - élményeikről - logikus időrendi sorrendben
 - a számukra legkedvesebb rövid mese elmondása, a tartalomnak megfelelő hangsúllyal.
4. Közepes tempóval, közepes hangerővel beszéljenek
5. Minél több szófajt, összetett mondatot használjanak.
6. Legyenek képesek társaikat figyelmesen végig hallgatni.
7. Rendelkezzenek elemi ismeretekkel önmagukról, környezetükről. Tudják nevüket, szüleik nevét, valamint azok foglalkozását, lakcímét.
8. Ismerjék fel a napszakokat.
9. Az alapismeretek birtokában beszélni tudjanak az alábbi témákról:
 - közlekedés (kiemelten gyalogos közlekedés)
 - lakóhely
 - növény-, állatvilág, valamint azok gondozása, védelme
 - időjárás, öltözködés összefüggései
10. Ismerjék, gyakorolják és tudják megfogalmazni az alapvető illemszabályokat.

Környezetismeret:

1. Minél több tapasztalatot szerezzenek közvetlen és tágabb környezetükről, mennyiségi és téri viszonyairól.
2. Legyenek nyitottak a természeti jelenségek iránt.
3. Minél több megfigyelést végezzenek a szabadban, természetes környezetben (évszakok, élő és élettelen környezet).
4. Ismerjék a környezetükben élő állatokat és növényeket, alapvető tulajdonságaikat.
5. Tudják az évszakok, napok nevét, sorrendjét.
6. Ismerjék az alapvető közlekedési szabályokat.
7. Ismerjék a környezetükben lévő tárgyakat, azok jellemző tulajdonságait, tudják azokat csoportosítani.

8. Tudják vezeté- és keresztnévüket, szüleik és testvéreik nevét. Ismerjék az ehhez kapcsolódó alapvető viselkedési szabályokat (pl. bemutatkozás, felnőtt megszólítása stb.).
9. Ismerjék a szülőföldjüket, az itt élő emberek szokásait, néphagyományait (pl. szüret, tájház).

Matematika:

1. Számfogalom kialakítása 6-10-ig.
2. Tudjanak összehasonlítani tulajdonság szerint,
 - szétválogatni, bontani részhalmazokra
 - több, kevesebb, ugyanannyi
 - relációs jelek
3. Legyenek képesek a halmazok elemeinek sorba rendezésére
4. Ismerjék az irányokat (jobb, bal...), térbeli viszonyokat
5. Helyesen használják a névutókat.
6. Jól tájékozódjanak síkban, térben - ismerjék a tér és síkmértani formák közül, kocka, gömb, téglalap, henger, négyzet, kör, téglalap, háromszög
7. Legyenek tapasztalataik a mennyiségek összeméréséről:
 - magasság
 - hosszúság
 - tömeg
 - űrtartalom
 - terület
 - szélesség
8. Ismerjenek fel kis számokat összkép alapján (1, 1, 2, 3) és a sorszámneveket.
9. Tevékenységek tükörrel (tapasztalatszerzés) Sokoldalú tapasztalatot szerezzenek a tükörrel való tevékenységek közben
10. Biztosan tájékozódjanak a térben és síkban

Ének, zene, énekes játék:

1. Örömmel, önfeledt vidámsággal vegyenek részt a közös éneklésben, játékban, táncban.
2. A gyermekdalok eljátszása során törekedjenek az egyöntetű, esztétikus, szerepeknek megfelelő mozgásra, verbális kifejezésre.
3. A gyermek népi játékok és néptáncok, a népdalok éneklése segítsék elő a hagyományok megismerését, továbbélését, a zenei anyanyelv kialakulását.
4. A dalos játék, a tánc során alakuljon ki, fejlődjen a tér tájékozódó képességük (pl. különböző alakzatok létrehozása - csiga-, hullámvonal, fogyó-, gyarapodó sor, kapusor alatti bújás) nagymozgásuk (pl.: járás, futás, ugrás, szökkelés).
5. Hallásfejlesztése: Ismerjék a halk-hangos, magas-mély fogalompárokat. Tudják azokat énekléssel, beszéddel, mozgással kifejezni.
6. Ritmusérzék fejlesztése: Tudják az egyenletes löktetést változatos formában kifejezni (pl. járás, dobbantás, taps, dobolás stb.)
7. Egyéni képességeiknek megfelelően tudjanak egyszerű ritmusmotívumokat tapssal, dobolással, stb. visszaadni.
8. Tempóérzék fejlesztés: Érezzék a gyors-lassú közötti különbségeket. Tudják mozgással is kifejezni (pl. járás, tapsolás közben).
9. Legyenek képesek a bemutatott zenei szemelvényt (népdal éneklése, hangszeres előadása élőben v. hangfelvételtől, műzenei darabok, stb.) csendben, átéléssel meghallgatni.

10. Ismerjenek néhány hosszúpályi népdalt, mondókát is (Bódi István gyűjtéséből válogatva).

Rajz, mintázás, kézi munka

1. Szívesen vegyenek részt a különböző ábrázoló tevékenységekben. A szabadon választott témák mellett, a felnőttek által adott témák ábrázolására is legyenek képesek.
2. Ismerjék és önállóan alkalmazzák az alapvető ábrázoló technikákat (rajzolás, festés, mintázás, építés, tépés, vágás, ragasztás, karcolás hajtogatás, nyomdázás, stb.).
3. Rendelkezzenek tapasztalatokkal a népi kismesterségek, kézműves tevékenységek óvodában alkalmazható technikáiról is (szövés, fonás hímzés, tojásírás, nemezelés, agyagozás, stb.).
4. Biztosan használják az ábrázoló tevékenység eszközeit (filctoll, ceruza, olló, ecset, stb.).
5. Legyenek tapasztalataik a különböző anyagokról és azok felhasználhatóságáról (agyag, plasztilin, só-liszt gyurma, különböző minőségű papírok, textil, stb.).
6. Formaábrázolásuk során legyenek képesek a legfontosabb megkülönböztető jegyek, jellemző formák hangsúlyozására.
7. Képeiken jelenjék meg a térbeliség jelzésének szándéka (pl. irányok, fent, lent, stb.).
8. Rendelkezzenek tapasztalatokkal a téralakításról, a kiterjedésekről, távolságokról.
9. Ceruzafogásuk legyen biztos, határozott.
10. Ismerjék az alapszíneket (piros, sárga, zöld, fekete, kék, fehér).
11. Ábrázoló tevékenység közben legyenek képesek az elmélyült, alkotómunkára, az egészséges munkazaj megtartása mellett.
12. Őrizzék meg tevékenység közben környezetük rendjét, tisztaságát.

21. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése.

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelése

A sajátos nevelési szükséglet, mint fogalom, sokkal tágabb elnevezés, szélesebb populációra terjed ki, mint a fogyatékos, vagy sérült elnevezés. Több az olyan gyermek, akinek szüksége van a megsegítésre, hátrányos helyzete, születési determinációja, részképesség zavara miatt. - A speciális nevelési szükséglet nem, a képességek hiányára, hanem inkább a teendőkre összpontosít. Ez a megjelölés lényegesen általánosabb a korábbinál, szándékosan kerül, valamennyi fogyatékosági kategória konkrét megnevezését. Ezzel egyben elszakad az orvosi jellegű osztályozástól, ezt felváltja a pedagógiai hangsúly.

Kiterjed a kevésbé pregnáns, inkább átmeneti jellegű, ill. a nem egyértelműen organikus eredetű nevelési szükségletre (pl. a diszlexiák típusai, tanulási problémák pszichés okok miatt) is, melynek eredete nem ritkán emocionális vagy szociális jellegű. A fenntartói döntés, és feladatellátási kötelezettség az alapító okiratban megfogalmazott feladat meghatározás alapján, óvodánkban a sajátos nevelési igényű gyermekek fogalomköréhez tartozó gyermekek ellátása kiterjed, az:

- **Érzékszervi, (látássérült, hallássérült)**
- **Értelmi, (enyhe fokban sérült)**
- **Beszéd fogyatékos,**
- **Egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartászavarral) küzdő gyermekekre, tanulóira. (A megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekekre és a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenességével küzdő gyermekekre)**
- **A beilleszkedési zavarokkal, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermekek problémáinak feltárására, segítésére**

A helyi nevelési rendszer szerves részeként működik, a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve figyelembe vételével.

Az irányelvek főbb pontjai:

- -A fogyatékos gyermekek joga, hogy állapotuknak megfelelő pedagógiai ellátásban részesüljenek attól kezdődően, hogy a fogyatékoságot megállapították. Olyan többlétszolgáltatással kell kiegészíteni a nevelési gyakorlatot, amelyik a fogyatékos gyermekek sajátosságaihoz igazodik.
- Az óvodai nevelés új módon kiegészíti, bizonyos esetekben korrigálja a családi nevelést.

Az irányelvek intézményünkre vonatkozó része

- A tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok összhangba kerüljenek,
- A gyermekeknek joga, hogy állapotuknak megfelelő gyógypedagógiai ellátásban részesüljenek, fejlesztésük a számukra megfelelő területen valósuljon meg.
- Nevelésük, fejlesztésük a terhelhetőség figyelembevételével történjen
- A gyermekek harmonikus személyiségfejlődését, elfogadó, eredményeket értékelő környezet, befogadó csoportlégtér kialakítása segítse
- A gyermekek viselkedésében érvényesüljön a hátrányos megkülönböztetés kizárásának elve
- A fejlesztő foglalkozások programjai az intézmény programjának tartalmi elemeivé váljanak.

Céljaink

Harmonikus, nyugodt óvodai környezetben

- biztosított a gyermekek integrált nevelése, esélyegyenlősége,

- javul a gyermekek életminősége, a társadalmi beilleszkedése,
- csökkennek a fogyatékból adódó hátrányok,
- természetessé válik a gyermekek közötti különbözőség elfogadása.

Általános feladatok

- A napi tevékenységekbe a speciális tevékenységek beépítése, melyek a sajátos nevelési igényű gyermekek felzárkóztatását segítik elő.
- Az egyéni fogyatékból fakadó, hiányzó-vagy sérült funkció helyreállítása, új funkció kialakítása.
- Az ép funkciók bevonása, a hiányzók pótlása érdekében, a különböző funkciók egyensúlyának kialakítása.
- Speciális eszközök elfogadtatása, használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- A fejlesztés céljait, minden esetben a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatára kell építeni.

Feladatok

- Integrált nevelésből adódó pedagógiai feltételek biztosítása:
- Sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása.
- Egyéni szükségletekhez igazodóan, speciális segédeszközök használatára, elfogadására, következetes használatára, megóvására nevelés
- Kompenzációs lehetőségek körének bővítése, a nem-vagy kevésbé sérült funkciók differenciált működésének tudatos fejlesztése
- Kiemelkedő teljesítményre képes területek felismerése.
- Rugalmas szervezeti keretek kialakítása, az egyéni foglalkoztatás megvalósításához
- Az óvodapedagógusok és a pedagógiai munkát segítők, tájékoztatása a sajátos nevelés szükségletéről a gyermekek befogadásához.
- A szülők megfelelő tájékoztatása, együttműködés a családdal.

A fejlesztő tevékenység legfontosabb területei:

- A tevékenységet meghatározó tényezők; a fogyatékból, típusa, súlyossága, a speciális ellátás kezdetének ideje, az életkor, a meglévő ismeretek alapján:
- A kognitív funkciók, (vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés)
- Motoros képességek, (alapmozgások, mozgáskoordináció, egyensúly)
- Beszéd –és nyelvi képességek fejlesztése, (nonverbális, verbális kommunikáció, beszédindítás, beszédmegértés stb.)
- Játéktevékenység alakítása, játékhasználat elsajátítása
- Szociális kompetenciák kialakítása, a fogyatékból függvényében, más-más hangsúlyt kap.

Sérülés specifikus fejlesztés feladatai:

1. Érzékszervi- sérült gyermek fejlesztésének feladatai:

a) Látássérült gyermek fejlesztésének feladatai

A látássérült gyermekek, nevelés szempontjából lehetnek: vakok, alig látók és gyengén látók. Kiemelt hangsúlyt kap; az önkiszolgálás, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztántartása. Mindvégig figyelembe kell venni a fizikai terhelhetőség korlátait, tekintettel az adott szembetegségre.

Vak gyermekek fejlesztésének feladatai

- Játék közben, az ép érzékszervek aktiválására, mozgás-ritmus, téri tájékozódás fejlesztése.
- Testkultúra kialakítása, tartáshibák megelőzése, fejlesztése.
- Életkoruknak és sérülésük mértékének megfelelő önállóság kialakítása (önkiszolgálás)

- A környezet valósághű megismertetése, sokszínű érzékeltetéssel, az eszközök tapinthatóságának biztosításával, támpontokhoz kötött téri tájékozódással.
- Akusztikus minták, mozgás és verbális kifejezések használata az ismeretszerzésben

Alig látó gyermek fejlesztésének feladatai

- Adottságaik szerint tapintó-halló, vagy látó -halló(tapintó) életmódra készíthetők fel, de fontos a látásteljesítmény megőrzése, intenzív fejlesztése is.
- A fejlesztés területei megegyeznek a gyengén látó gyermekek fejlesztésével.

Gyengén látó gyermekek fejlesztésének feladatai

- Látásukat sokkal közelebbről, kisebb térben tudják használni. Nevelésük speciális optika eszközök segítségével, vizuális megismerés útján történik, hallási, tapintási ingerekkel kiegészítve.
- A testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása és az ehhez szükséges környezet megteremtése. (dönthető asztallap, világítás)
- A környezet vizuális megismertetése, látás használatának megtanulása a távoli és közeli környezetben.
- Nagymozgások fejlesztése, mozgáskoordináció, mozgásbiztonság kialakítása.
- Térbeli tájékozódás fejlesztése a látás használatával.
- A kézügyesség, a finommozgás fejlesztése az írás előkészítése

b) Hallássérült gyermek fejlesztésének feladatai

- Súlyosan hallássérült –siket--és enyhén hallá sérült-nagyothalló- gyermekek esetében a halláskárosodás miatt, az érthető kiejtés elmarad, ennek következtében, a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás korlátozódhat az egész személyiség megváltozhat. A speciális ellátással a súlyos következmények kialakulása csökkenthető.
- A hallássérült gyermekek egy része speciális segítséggel részt vehet az óvodai nevelésben.
- Központi feladat a kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése, amely az egész napi óvodai tevékenységben jelen van.
- súlyos fokban hallás sérült gyermekek fejlesztésének feladatai
- A hallás fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése
- Kognitív funkciók-, és a grafomotoros funkciók fejlesztése
- Érzelmi fejlesztés, az önkiszolgálás fokozása.
- A beszédértés, szókincs a szájról olvasási készség, érthető kiejtésre nevelés.
- Enyhe fokban hallás sérült gyermekek fejlesztésének feladatai
- Az emberi beszédhang és környezet korlátozott felfogására képesek. Beszédfejlődésük késve, speciális segítséggel indul meg.
- A nyelvi kommunikáció megindítása, a kommunikációs igény- és tevékenység erősítése, a beszédérthetőség javítása
- A nyelvi kommunikáció, helyzetekhez kötött alkalmazása, a megnyilvánulást segítő eszközrendszer használata, a családi-szociális háttér bekapcsolása a fejlesztés rendszerébe

2. Az enyhe értelmi fogyatékos kisgyermek fejlesztésének feladatai

Az ép gyermekekkel történő együttnevelés, a társakkal történő együttműködést, a kommunikáció fejlődését segíti elő.

A gyermek szükségletei szerint folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről való gondoskodás. Az önmegvalósítást, szociális beilleszkedést segítő képességek és a gondolkodási képességek fejlesztése.

3. Beszéd fogyatékos kisgyermek fejlesztésének feladatai

Beszéd fogyatékos/súlyos, akadályozott beszédfejltségű gyermek szenzoros, motoros, vagy szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyskalkulia, súlyos

orrhangzóság stb.) miatt eltérően fejlődik. Az akadályozottság megmutatkozhat, beszédhangok ejtésében, beszédészlelési, megértési zavarokban, beszédritmus sérülésében, a beszédhelyzetek tartós háritásában, megtagadásában, ill. általános beszédgyengeséggel együtt járó rész képesség kieséssel. A diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai is ide sorolhatók.

- Komplexitás a fejlesztésben; sokoldalú percepciófejlesztés, kinezteziás, auditív,
- vizuális, vizuomotoros koordináció, beszéd motorikus mozgások fejlesztése.
- Speciális terápiák alkalmazása; diszlexia prevenció, grafomotoros fejlesztés.
- Báb és drámaterápia alkalmazása.
- A mozgás és beszédműveletek, transzfer (átviteli) hatásának tudatos használata.

A sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, magatartási zavarral küzdő gyermekek helyi fejlesztési gyakorlata

A fejlesztésben minden óvodapedagógus részt vesz, de a fejlesztőpedagógusok tevékenysége kiemelt jelentőséggel bír.

Speciális ellátási rendszerünkben az egyéni képességfejlesztés sokszínűen valósul meg.

1.) A megelőzés feladatai közé tartozik, hogy már középső csoportban, a csoportban dolgozó óvónő javaslatára, megfigyelései alapján, a fejlesztőpedagógusok által kidolgozott helyi szempontsor kritériumai szerint, és 4 éves korban DIFER mérés eredményeit figyelembe véve, a gyermekek differenciált fejlesztésben részesülnek. A helyi program kiemelt fejlesztési feladatai, alapját képezik a fejlesztési gyakorlatnak.

2.) A fejlesztés gyakorlata:

A fejlesztőtevékenységek színterei:

- Csoportszobai integráció: sérülés-specifikus feladat tervezése a napi tematika szerint
- (jelölése a művelődési tartalomnál) szokás szabályrendszerben megjelenő feladatok
- Csoporton kívüli fejlesztés: a fejlesztőpedagógusok, tervezett tevékenysége
- Csoporton belüli hospitálás: célja a gyermek sokoldalú megismerése
- Csoport-közi integráció: gyermekvédelmi munkaközösség havi programja alapján
- tervezett tevékenységek
- Gyógypedagógus irányításával, közreműködésével végzett tevékenység.
- Együttműködés a szülőkkel

3.) A fejlesztési tevékenység értékelése

- fejlettségmérő lapok áttekintése (félévente)
- megfigyelési napló bejegyzései alapján (évente)
- a fejlesztőpedagógus fejlesztési kompetenciába tartozó tesztekkel: (évente)
- (Sindelar teszt, Edtfeld teszt, Dislexya Prevenció teszt, Pieron féle Figyelem teszt)
- állapotváltozásról kontrollvizsgálat a Szakértői Bizottságnál
- DIFER mérés (évente 1-2x)

Szükséges feltételek

Személyi feltétel: gyógypedagógus

Tárgyi feltételek biztosítása az eszköznorma előírásai szerint történik. A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztéséhez speciális tárgyi eszközigénye nincs.

Alapvető tárgyi eszközök azonosak program specifikus eszközökkel:

- Nagyméretű tükör, egyéni fejlesztéshez logopédiai tükör,
- Lateralitást (oldalíságot) jelölő karszalag
- Anyanyelvi táska MINIMAT eszközök, képkártyák
- Mozgásfejlesztést segítő eszközök (labdák hengerek, Ayres, Wesco eszközök)
- Finommotorika fejlesztését segítő játékok, eszközök, anyagok

Sikerkritériumok

- Komplex szakvélemények figyelembevételével, segítségével megismerhetjük a sérülés mértékét, melyek alapján tervezzük a speciális fejlesztést.

- Speciális módszerekkel, terápiás eljárásokkal ismerkedünk, a sérüléshez megfelelő fejlesztést alkalmazunk.
- Az együttműködés az óvoda dolgozói között a tervezésben feladatok megosztásában megvalósul.
- A szülők támogató együttműködése folyamatos.

A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Képesekké válnak társaikkal való együttműködésre (szociálisan alkalmassá válnak az iskolai életre).
- Képesekké válnak igényeik, szükségleteik közvetítésére, megértetésére.
- Képesé válnak nyelvi jelek befogadására, feldolgozására, beszédbeli kommunikációra.
- Saját személyükkel kapcsolatos munkákat önállóan végeznek.
- Kialakul a vizuális jelek felismerése.
- Képesekké válnak a környezetükben állandó, adaptív viselkedésre és indulataik szabályozására.
- Kompenzációs technikákat elsajátítanak.
- Figyelem összpontosításra képesekké válnak.

22. Legitimációs záradék

Egyetértési nyilatkozat a szülői szervezet részéről:

Hosszúpályi, 2025.08.

.....
Szülői Szervezet

90

Törvényi előírásoknak megfelelőenhatározatszámom elfogadta a
nevelőtestület:

Hosszúpályi, 2025.08.....

.....
óvodapedagógus

.....
nevelő-oktató munkát segítő

Készítette: igazgató

Hosszúpályi, 2025. 08.

ph.

.....
Főigazgató

Jóváhagyásra megkapta: Hosszúpályi Nagyközség Önkormányzata

Határozatszám:

Hosszúpályi, 2025.08.....

ph.

.....
Polgármester

23.Érvényességi nyilatkozat

A Pedagógiai Program érvényességi ideje a nevelőtestület határozata alapján:
2025. szeptember 01 - től 2029. augusztus 31. - ig.

A helyi nevelési program módosításának lehetséges indokai:

- Bővítés, vagy leépítés.
- Szervezeti átalakítás.
- Ha a nevelőtestület más program bevezetéséről dönt.
- Ha egyéb érdekegyeztető fórum, módosítást javasol.
- Előírás a programmódosítás előterjesztésére:
- Írásbeli előterjesztés az óvoda nevelőtestületének.
- Részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten.

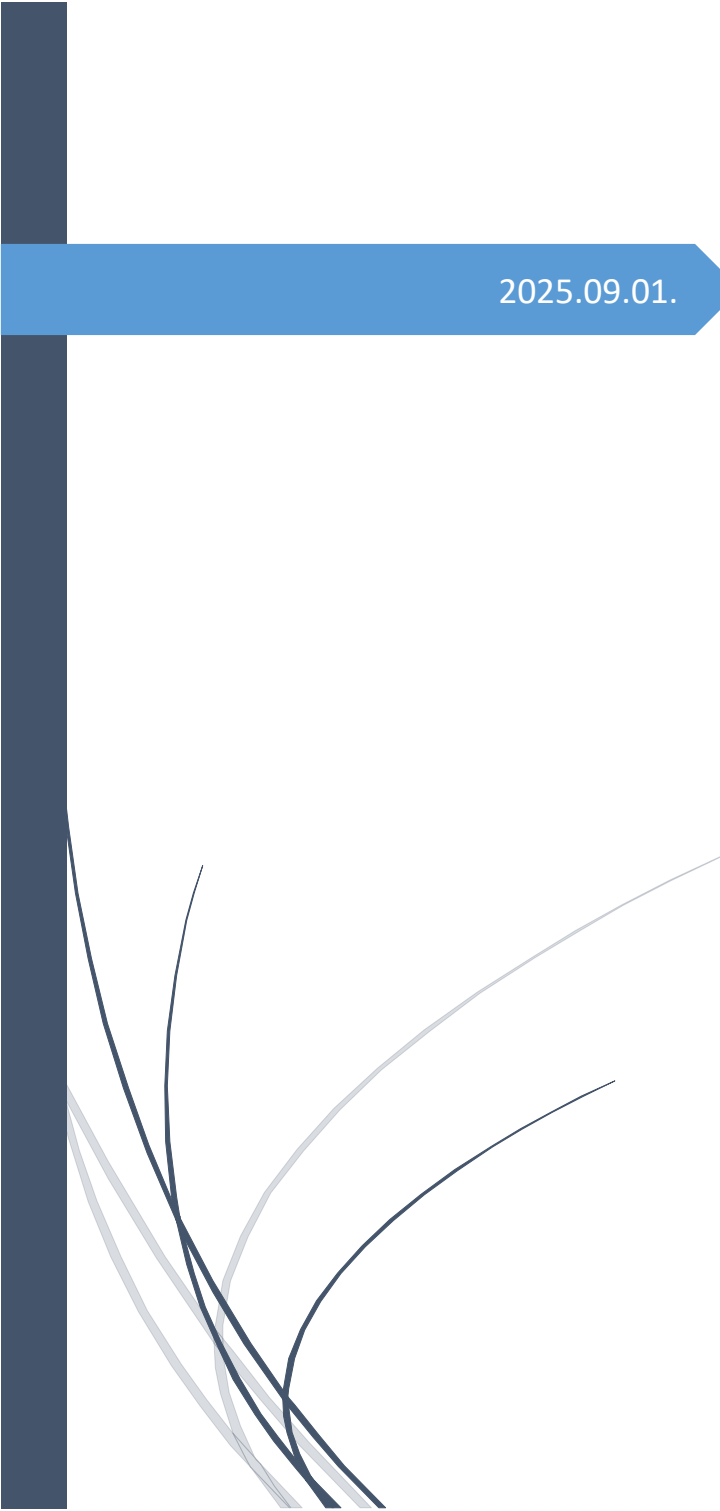

2025.09.01.

Pedagógiai Program

Hosszúpályi Óvoda és Bölcsőde

92

Módosította: Kovács Gabriella Főigazgató 2025.

ÓVODAI ESZKÖZJEGYZÉK

(a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodára vonatkozó eltérő követelmények a megjegyzésben külön feltüntetve)

I. HELYISÉGEK

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályok tartalmazzák.

	A	B	C	D	E
1.	Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés	Meglévő eszköz darabszáma	Hiányzó eszközök
2.	csoportszoba	gyermekcsoportonként 1	gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában is a csoportszoba alapterülete nem lehet kevesebb, mint 2 m ² /fő	8 csoportszoba	
3.	gyermekágy/fektető tároló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) valamennyi gyermekágy tárolására alkalmas) csoportonként 1		200 db	
4.	tornaszoba, sportszertárral	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A tornaszoba kialakítása kötelező. Amennyiben további	1 db	

			tornaszoba kialakítása válik szükségessé, úgy a gyermekek számára aránytalan teher és többletköltség nélkül más nevelési-oktatási intézménnyel-, illetve sportolásra alkalmas létesítmény üzemeltetőjével írásban kötött megállapodás alapján is biztosítható a tornaszoba vagy tornaterem helyiség használata. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani.		
5.	logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában a logopédiai és az egyéni foglalkoztatókat külön kell kialakítani	1 db- 1db	
6.	óvodapszichológusi helyiség	ha az óvodapszichológus alkalmazása kötelező	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában helyben alakítandó ki.	----	☹

		óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1			
7.	játszóudvar	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	közterületen, iskolában is kialakítható, ha adott időben biztosítható a kizárólagos használat az óvoda részére gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani	3 db	
8.	intézményvezetői iroda	óvoda székhelyén és azon a telephelyen, amelyen az intézményvezető-helyettes, illetve tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettes alkalmazása nem kötelező 1		1 db	
9.	intézményvezető-helyettesi iroda	ha az óvodában intézményvezető-helyettes alkalmazása kötelező (székhelyen és telephelyen) 1		1 db	
10.	tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettes	Ha az óvodában tagintézmény-, intézményegységvezető-		-----	-----

		helyettes alkalmazása kötelező, székhelyen és telephelyen 1			
11.	óvodatitkári iroda	ha az óvodában az óvodatitkár alkalmazása kötelező óvoda székhelyén 1	Ha óvodában az Nkt. alapján az óvodatitkár alkalmazása kötelezően előírt, a feladatellátáshoz szükséges hely a tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettesi irodával közösen is kialakítható, ha azt a helyiség mérete lehetővé teszi.	A vezetővel közös	1 db óvodatitkári iroda
12.	nevelőtestületi és könyvtárszoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A könyvtárszoba abban az esetben alakítható ki a nevelőtestületi szobával együtt, ha azt a helyiség mérete lehetővé teszi. A könyvtárszoba legalább 500 könyvtári dokumentum befogadására legyen alkalmas, az óvodapedagógusok felkészüléséhez.	1 db	
13.	általános szertár/raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1 db	
14.	többcélú helyiség (szülői fogadásra,	óvodánként (székhelyen vagy telephelyen) 1		----- (a tornaszoba szolgál e-célból)	☹

	tárgyalásra, ünnepek megtartására alkalmas helyiség)				
15.	orvosi szoba, elkülönítő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Az orvosi szoba kialakítása, létesítése nem kötelező, amennyiben az óvoda-egészségügyi szolgálat nyilatkozata szerint a gyermekek ellátása - aránytalan teher és többletköltség nélkül a közelben található egészségügyi intézményben megoldható. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában minden esetben helyben kell kialakítani.	---- A közelben található a védőnői szolgálat ill. az orvosi rendelő	
16.	gyermeköltöző	gyermekcsoportonként 1	Másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában nem alakítható	Fő rész I. Nyuszi-Pillangó közös öltöző közlekedővel együtt Fő rész II. Kisvakond-közlekedő folyosón Csipet és Süni 2 db különválasztott öltöző Gulyás rész Méhecske és Katica közös öltöző-közlekedővel együtt	

			ki másik csoporttal közösen.	Gézungáz-külön öltöző-közlekedővel közös	
17.	gyermekmosdó, WC helyiség	gyermekcsoportonként 1 (WC - nemenként 1)	Gyermeklétszám figyelembevételével. Másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában nem alakítható ki másik csoporttal közösen és ott ahol mozgáskorlátozott gyermeket nevelnek, az akadálymentes WC kialakítása is kötelező.	Fő rész I. 2 db Fő rész II. 2 db Gulyás rész 2 db Tornateremhez 2 db	
18.	felnőtt öltöző	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.	3 db	

19.	felöltt mosdó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat 2, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.	0	☹
20.	felöltt WC helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1 amennyiben az óvodai csoportok száma több mint hat, vagy az óvoda épülete emeletes, szintenként 1	Alkalmazotti létszám figyelembevételével. A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.	5 db	
21.	felöltt zuhanyzó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	A kialakításnál figyelemmel kell lenni arra is, hogy férfi óvodapedagógusok, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában	0	☹

			gyógypedagógusok, konduktorok is alkalmazásba kerülhetnek.		
22.	mosó, vasaló helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1 db	
23.	szárító helyiség	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, ahol a szárító helyiség a mosó, vasaló helyiséggel együtt kialakítható.	nincs külön	☹
24.	felnőtt étkező	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		0	☹
25.	főzőkonyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.	1	
26.	melegítő konyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		3	
27.	tálaló-mosogató	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	
28.	szárazáru raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.	1	
29.	földesáru raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.	1	

30.	éléskamra	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Ott ahol a tervezési program szerint, helyben főznek.	1	
31.	karbantartó műhely	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában.	1	
32.	kerekesszék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) szintenként 2	Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, ahol mozgáskorlátozott gyermekeket nevelnek.	0	☹
33.	ételhulladék tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	
34.	A fogyatékoság jellege szerint a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, tervezési program többet is előírhat.				

II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C		
1.	1. Csoportszoba				
2.	óvodai fektető	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült esetén kemény ágybetétek, decubitus matrac egyéni szükséglet szerint;	200 db	

			látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén védőszegély (rács).		
3.	gyermekszék (ergonomikus)	gyermeklétszám szerint 1	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, lábtartóval és ülőkével.	200 db	
4.	gyermekasztal	gyermeklétszám figyelembevételével	Mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egyszemélyes óvoda asztalok.	50 db	
5.	fényvédő függöny	ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben		Minden csoportban	
6.	szőnyeg	gyermekcsoportonként, a padló egyötödének lefedésére alkalmas méretben		Minden csoportban 3 db	
7.	játéktartó szekrény vagy polc	gyermekcsoportonként 2, sajátos nevelési igényű gyermek esetén további 1		Minden csoportban min. 2 db	
8.	könyvespolc	gyermekcsoportonként 1		Csoportonként 1 db	

9.	élősarok állvány	gyermekcsoportonként 1			
10.	textiltároló és foglalkozási eszköztároló szekrény	gyermekcsoportonként 1		Csoportonként min. 1.	
11.	edény- és evőeszköz-tároló szekrény	gyermekcsoportonként 1		0	
12.	szeméttartó	gyermekcsoportonként 1		Csoportonként 1	
13.	2. Tornaszoba				
14.	tornapad	2		5	
15.	tornaszőnyeg	1		3	
16.	bordásfal	2		8	
17.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő készlet	1		elegendő mennyiség	
18.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	három gyermek egyidejű foglalkoztatásához	Ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket nevel; a pedagógiai programban foglaltak szerint.		

19.	3. Logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba				
20.	a fogyatékoság típusának megfelelő, a tanulási képességet fejlesztő eszközök		A pedagógiai programban foglaltak szerint.		
21.	tükör (az asztal szélességében)	1		1	
22.	Asztal	1		1	
23.	Szék	2	Egy gyermek, egy felnőtt.	3	
24.	Szőnyeg	1		1	
25.	játéktartó szekrény vagy könyvek tárolására is alkalmas polc	1		1	
26.	4. óvodapszichológusi szoba	Gyermeklétszám szerint		----- Nem kötelező	
27.	Asztal	1			
28.	Szék	4			
29.	Szőnyeg	1			

30.	Könyvek, iratok tárolására is alkalmas polc	1			
31.	5. Játszóudvar				
32.	kerti asztal	gyermekcsoportonként 1		3	Hiányzó 5 db
33.	kerti pad	gyermekcsoportonként 2		12	Hiányzó 4 db
34.	Babaház	gyermekcsoportonként 1		5	hiányzó 3 db
35.	udvari homokozó	gyermekcsoportonként 1		6	Hiányzik 2
36.	Takaróháló	homokozónként 1	A homokozó használaton kívüli lefedéséhez.	☹	☹
37.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	V. rész szerint		Kerékpárok, gokart, kismotorok, roller elegendő mennyiségben-szükség esetén	
38.	6. Intézményvezetői iroda			1	
39.	íróasztal és szék	1-1		2-2	
40.	tárgyalóasztal, székekkel	1		1	

41.	Telefon	1		2	
42.	Fax	1		1	
43.	Könyvszekrény	1		2	
44.	Iratszekrény	1		1	
45.	Elektronikus adathordozó szekrény	1		1	
46.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1 felszerelés		1	
47.	számítógépasztal és szék	1-1		1	
48.	7. Intézményvezető-helyettesi, tagintézmény-, intézményegységvezető-helyettesi, óvodatitkári iroda			1	
49.	(a felszerelések feladatellátás szerint helyezhetők el)				
50.	íróasztal és szék	1-1		1-1	
51.	Iratszekrény	1		1	
52.	Telefon	1	Közös vonallal is működtethető.	0 flottás telefon	
53.	számítógépasztal és szék	1-1		0	

54.	számítógép, internet hozzáféréssel, perifériákkal	1		1	
55.	8. Nevelőtestületi szoba				
56.	fiókos asztal, ami egyben eszköz előkészítő munkaasztal is	pedagóguslétszám szerint 1		2	
57.	Szék	pedagóguslétszám szerint 1		20	
58.	könyvtári dokumentum	500	Az óvoda-pedagógusok felkészüléséhez.	500	
59.	Könyvszekrény	2	Legalább ötszáz könyvtári dokumentum tárolásához alkalmas legyen.	2	
60.	Fénymásoló	1		1	
61.	Tükör	1		1	
62.	9. Többcélú helyiség			0	☹
63.	tárgyalóasztal székekkel	1		0	Hiányzó-erre a célra az óvónői szoba szolgál
64.	10. Orvosi szoba, elkülönítővel	berendezése, felszerelése a vonatkozó	Amennyiben az óvoda-egészségügyi szolgálat az óvodában	0	

		jogszabályban előírtak szerint	megszervezett, biztosított. Gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai óvodában, helyben biztosítva.		
65.	11. Gyermeköltöző			Elegendő mennyiség	
66.	öltözőrekesz, ruhatároló, fogas	gyermeklétszám figyelembevételével	öltözőrekeszen belül elkülönített cipőtároló	200 főre	
67.	Öltözőpad	gyermeklétszám figyelembevételével		200 főre	
68.	12. Gyermekmosdó, WC helyiség			Elegendő mennyiség	
69.	Törülközőtartó	gyermeklétszám figyelembevételével		200 főre	
70.	Falitükör	mosdókagylónként 1		Minden mosdóban	
71.	rekeszes fali polc (fogmosótartó)	gyermeklétszám figyelembevételével		200 főre	

III. TISZTÁLKODÁSI ÉS EGYÉB FELSZERELÉSEK

	A	B	C		
1.	egyéni tisztálkodó szerek	gyermeklétszám szerint 1	fésű, fogkefe, fogmosópohár	saját	
2.	tisztálkodó felszerelések	mosdókagylónként 1	ruhakefe, körömkefe, szappantartó	saját	

3.	Fésűtartó	csoportonként 1		csoportonként 1	
4.	Törülköző	felnőtt és gyermeklétszám szerint 3-3			
5.	Abrosz	asztalonként 3		Asztalonként 3	
6.	Takaró	gyermeklétszám szerint 1		Gyermekeklétszámhoz igazítva	
7.	ágyneműhuzat, lepedő	gyermeklétszám szerint 3-3		-II-	

IV. A FELNŐTTEK MUNKAVÉGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C		
1.	szennyes ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	
2.	mosott ruha tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	
3.	Mosógép	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a mosás helyben történik	1	

4.	Centrifuga	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a mosás helyben történik	Szárítógéppel rendelkezünk	
5.	Vasaló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		5	
6.	Vasalóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		4	
7.	Szárítóállvány	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		4	
8.	Takarítóeszközök	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		csoportonként	
9.	kerti munkaeszközök, szerszámok	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1-1	ásó, kapa, gereblye, kerti locsolókanna	Mindenből több van	
10.	Hűtőgép	óvodánként 1		1	
11.	Porszívó	óvodánként 1		3	

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

	A	B	C		
1.	1. Játékok, játékeszközök (mennyiség eszközfajtánként)				

2.	különféle játékformák (mozgásos játékok, gyakorló, szimbolikus, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás, bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%- ának megfelelő mennyiségben	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön	Csoportonként megfelelő mennyiség, folyamatos pótlással	
3.	mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön	Csoportonként megfelelő mennyiség, folyamatos pótlással (füleslabda, egyensúlyozókorong, billenőrács, trambulin...)	
4.	ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként	
5.	az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%- ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként	
6.	értelmi képességeket (érzékelés, észlelés,	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként	

	emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	ának megfelelő mennyiségben			
7.	ábrázoló tevékenységet fejlesztő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként, folyamatos pótlással	
8.	a természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként, folyamatos pótlással	
9.	munka jellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint	Csoportonként, folyamatos pótlással	
10.	2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök				
11.	Televízió	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		Csoportonként 1	
12.	magnetofon/CD lejátszó/hangfalak	három csoportonként 1		Csoportonként 1	
13.	diavetítő vagy projektor	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	

14.	Vetítővászon	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1		1	
15.	hangszer (pedagógusoknak)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	az óvoda pedagógiai programja szerint	csoportonként	
16.	hangszer (gyermeknek)	gyermekcsoportonként, a gyermekek 30%- ának megfelelő mennyiségben	az óvoda pedagógiai programja szerint	csoportonként, óvónői szobából „kölcsonözhető”	
17.	egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%- ának megfelelő mennyiségben	sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő óvodában; az óvoda pedagógiai programja szerint	Fejlesztőszobában elegendő mennyiségben, folyamatos pótlással	
18.	projektor vagy írásvetítő	1		1	

VI. SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK NEVELÉSÉNEK TOVÁBBI SPECIÁLIS ESZKÖZEI

Az e pont alatt felsorolt eszközök, felszerelések helyettesíthetők az adott eszköz, felszerelés funkcióját kiváltó, korszerű eszközzel, felszereléssel

	A	B	C		
1.	1. Beszéd fogyatékosok				
2.	tükör 120 X 180 cm	csoportonként 1		csoportonként 1 db	

3.	logopédiai alapkészlet	csoportonként 1		Óvoda/1-logopédus használja	
4.	2. Hallási fogyatékosok			0	⊗
5.	Dallamíró	csoportonként 1		0	
6.	hallásvizsgáló és hallókészülék tesztelő felszerelés	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el és a gyermekek száma nem éri el a tizenhármát, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés keretében	0	
7.	vezetékes vagy vezeték nélküli egyéni, illetve csoportos adó-vevő készülék	gyermeklétszám szerint 1		0	
8.	a különböző nyelvi kommunikációs szinteknek megfelelő kifejezések képi megjelenítésére	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos	0	

	alkalmas elektronikus információhordozó		óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés keretében		
9.	nyelvi kommunikáció vizuális, auditív megjelenítésének ellenőrzésére alkalmas eszköz	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik köznevelési intézménnyel történő együttműködés keretében	0	
10.	szurdologopédiai eszközök	csoportonként 1		0	
11.	3. Látási fogyatékosok				
12.	Olvasótelevízió	gyermeklétszám figyelembevételével	gyengénlátók, aliglátók számára	0	

13.	hatrekeszes doboz, gombás tábla, szöges tábla, csörgő labda	gyermeklétszám szerint 1		0	
-----	---	-----------------------------	--	---	--

VII. EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

	A	B	C		
1.	étel-mintavétel (üvegtartály) készlet	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	amennyiben étel kiosztása folyik	Nylontasak mindennap új	
2.	Elsősegélyláda	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint	3	
3.	gyógyszerszekrény (zárható)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint	1	
4.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint		Dajkák, gondozónő, konyhai dolgozók előírás szerint	
5.	amennyiben a betöltött munkakörben a viselete előírt, vagy javasolt, munkaruha	külön jogszabályban meghatározottak szerint		Fenntartó döntésétől függően az óvodapedagógusok is kaphatnak	
6.	tűzoltó készülék	az érvényes tűzvédelmi szabályok szerint		6 db	

Hosszúpályi, 2025.09.01.

.....